ΕΤΟΣ Β΄ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1921 ΤΕΥΧΟΣ Β΄ ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 2

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

Ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ λιμοῦ

ANTHROPOTIS

MONTHLY MAGASINE

PROPRIETOR AND MANAGER DEMETRIUS TZIATHAS

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Β'.

Φιλολογία, φιλοσοφία, ἐπιστήμη, τέχνη, κοινιολογία, κριτική, τεχνοκριτική.—Συνδρομὴ ἐτησία ἐσωτερικοῦ. Δραχ. 25, Ἐξωτερικοῦ Δραχ. 40
Ἑξάμηνος: Ἐσωτερικοῦ Δραχ. 15, Ἐξωτερικοῦ Δραχ. 25. — Διὰ Δήμους, Κοινοτήτες, Πρεσβείας, Προξενεῖα καὶ Τραπέζας, ἐτησία συν-
δρομὴ Δραχ. 50.—Διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης καὶ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως Δραχ. 15.—Αἱ συνδρομαὶ ἀπαραβάτως προπληρωτέαι
καὶ ἐμβάζονται ἐπ ὀνόματι τῆς Διευθύνσεως.—Γραφεῖα: Κολοκοτρώνη 62.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ε. ΤΖΙΑΘΑΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ & ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ε. ΤΖΙΑΘΑΣ

ΕΤΟΣ Β' | ΑΘΗΝΑΙ Αὔγουστος 1921 | ΤΕΥΧΟΣ 20ον

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτησία Ἐσωτερικοῦ	Δρ. 25
» Ἐξωτερικοῦ	» 40
Ἑξάμηνος Ἐσωτερικοῦ	» 15
» Ἐξωτερικοῦ	» 25

Ἀγγελίαι ἐφ' ἅπαξ Δρ. 1.40 ὁ στίχος
» διαρκεῖς » 1.—
Δι' ἐγγραφὰς συνδρομητῶν καὶ ἀγγελίας ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀπευθυντέον: Ὁδὸς Σταδίου 59

Οἱ ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ἢ νὰ δημοσιεύσωσι ἀγγελίας ὡς καὶ διὰ πᾶν πρὸς δημοσίευσιν χειρόγραφον, πρέπει νὰ ἀπευθύνωνται ὡς ἑξῆς:
Διεύθυνσιν «ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ»
Κολοκοτρώνη 62 — Ἀθήνας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ν. Μανούσης. Πρὸς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ.
Ν. Καλογεροπούλου. Θεόδωρος Πουλάκις.
Γ. Ἰωακείμ. Ὁ φιλόσοφος Δημ. Παπαρηγόπουλος.
Ἀνατὸλ Φράνς. Ὁ Κόκκινος Κρίνος μεταφρ. Ι. Κ.
D. Lindau. Ὁ «Ἄλλος» δρᾶμα μετ. Σ. Μαρκέλλου.
Μ. Φιλήντα. Ὀκτάβες.
Χ. Παπαντωνίου. Βαρδούσια.
Σ. Σπεράντσα. Στὸ Χωριό, ποίημα.
Ἰακώβου Λεοπάρδη. Ἀνάμνησις μετ. Γ. Σπαταλᾶ.
Μ. Φιλήντα. Ἡμερολόγιο.
Βεράντες Δέλτα-τα. «Ζήτω ἡ Ζωή». Κριτική.
Ἀλληλογραφία — Ἐκδόσεις — Ἀγγελίαι κλπ.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΕΡΜΟΥ

Ἡ πολυτέλεια.—Οἱ ψυχολογικοί της παράγοντες. - Ἡ θέλησις τῆς δυνάμεως ὁ ἀπαραίτητος.—Ἡ θέλησις τοῦ ὡραίου ὁ ἐνδεχόμενος.— Ἡ καλαισθητική πολυτέλεια ἀπαύγασμα καὶ τῶν δύο δημιουργὸς πολιτισμοῦ. — Ἡ κλασσική της περίοδος.—Ἡ αὐτόματος πολυτέλεια ἀπαύγασμα μόνον τοῦ πρώτου συντελεστὴς ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐκπτώσεως.

Ἀνέβαινον τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ. Τί θέαμα! Γυναικεῖος κόσμος ὅλων τῶν τάξεων συνωθεῖτο ἐκεῖ εἰς τὰ διάφορα ἐμπορικὰ διὰ νὰ ἀγοράσῃ τὸ ὕψιστον ἀγαθόν: τὴν πολυτέλειαν. Εἶδα τὴν δίψαν ἐκείνην, ἡ ὁποία ζωγραφίζεται τόσον ἁδρὰ εἰς τὸ πρόσωπον μιᾶς γυναικὸς καθ' ἣν στιγμὴν πρόκειται νὰ προμηθευθῇ κάτι νέον, ποῦ θὰ προσθέσῃ μίαν νέαν ἄποψιν εἰς τὴν φιλαρέσκειαν εἰς τὸ ἔνστικτον τῆς πολυτελείας της καὶ ἐσκέφθην τί δρᾶμα κρύπεται ὄπισθεν ὅλης αὐτῆς τῆς κινήσεως. Πολυτέλεια.! Εἶναι ἡ μαγικὴ λέξις, ἡ ὁποία συγκλονίζει τὴν κοινωνίαν ἡ ὁποία συναρπάζει τὸ θῆλυ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν τεράστιον μοχλὸν τῆς κινήσεως ἀλλὰ καὶ τῆς ἐνδεχομένης καταστροφῆς.

Ποῖοι εἶναι ἡ ψυχολογικοί της παράγοντες. Κατὰ τὴν ἰσχυρὰν ἔκφρασιν τοῦ Nietzche τὴν ὁποίαν ἀποδέχομαι εἶναι ἡ θέλησις τῆς δυνάμεως. Εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς ὄν εὐδυνείδητον ὑπάρχει τὸ ἔνστικτον τοῦ νὰ χωρῇ πρὸς τὴν δύναμιν, τὸ ἔνστικτον τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιβολῆς, Τὸ ἔνστικτον αὐτὸ κατὰ τὴν ἀνθρωπολογίαν τοῦ Nietzche εἶναι τὸ κεφαλαιῶδες εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ ἰσχυρότερον καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρησίας. Ὁ ἄνθρωπος κινούμενος καὶ δρῶν δὲν τείνει εἰς τὴν συντήρησιν μόνον, ἀλλὰ εἰς τὴν ὑπερσυντήρησιν, δὲν τείνει εἰς τὴν ἐπάρκειαν ἀλλὰ εἰς τὴν περίσσειαν, δὲν τείνει εἰς τὴν ἰσότητα πρὸς τοὺς ὁμοίους — ψυχολογίαν τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθησαν οἱ σοσιαλισταὶ — ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνισότητα, εἰς τὴν ὑπεροχήν, εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἐπὶ τῶν ὁμοίων του. Τὸ ἔνστικτον τοῦτο ἐφάνη εἰς τὴν πρώτην ἐποχήν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ λίθινα ὅπλα ἐφώρμησεν ἐναντίον τοῦ ὁμοίου του, ὄχι διότι δὲν ἐπιήρκει εἰς αὐτὸν ἡ παραγωγή του—δεδομένον ἀναπόδεικτον τὸ ὁποῖον ἀπεδέχθη ὁ σοσιολισμὸς—ἀλλὰ διότι ἤθελε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν περίσσειαν καὶ ἀκόμη τὴν ἐγκαύχησιν, τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν ὁμοίων του. Ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει ὡς μιὰ συνεχὴς φορὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων ὡς μία διηνεκὴς ζήτησις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἰσχυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου.

Ἐκφανσις τοῦ διήκοντος αὐτοῦ ἐνστίκτου, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε κυρίως εἰπεῖν τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν, εἶναι καὶ ὁ πόθος τῆς πολυτελείας. Ἡ πολυτέλεια εἶναι ἕνας εἰρηνικὸς τρόπος ἐπιβολῆς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, εἶναι μία ἀναίμακτος καὶ σιωπηρὰ ἔνδειξις ὑπεροχῆς καὶ δυνάμεως. Κατ' ἐμὴν ἰδέαν δὲν εἶναι ἡ τέρψις, ἡ θυμηδία, τὸ γαλήνιον ἐκεῖνο καὶ εὐάρεστον συναίσθημα, τὸ ὁποῖον συνεπάγεται πλειστάκις ἡ πολυτέλεια, τὸ ὁποῖον μᾶς ὠθεῖ πρὸς τὴν πολυτέλειαν. Ὄχι. Ἡ τέρψις αὐτὴ εἶναι μία ἐνδεχομένη συνέπεια τῆς πολυτελείας, δὲν εἶναι ὁ οὐσιώδης παράγων της, δὲν εἶναι τὸ διῆκον της ἐλατήριον. Θὰ ἦτο, ἐὰν ἦτο ἡ ἀναπόφευκτος συνέπεια ἀλλὰ εἶναι μία συνέπεια ἐνδεχομένη. Τοῦτο πιστοποιεῖ ἡ παρατήρησις. Παρατηρήσατε μίαν γυναῖκα, ἥτις κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ εἰς τὸ περιβάλλον καὶ τὴν ἀμφίεσίν της ὅτι ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν μόδαν, τὴν ἰδεώδη πολυτέλειαν. Θὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἀτομικὴν καὶ μονήρη ἀπόλαυσιν τῆς πολυτελείας της; Θὰ ἐντυφήσῃ εἰς τὴν τέρψιν της; Ὄχι. Ὅ,τι πρὸ παντὸς θὰ ἐπιδιώξῃ, θὰ εἶναι ἡ παρέλασις, ἡ ἐπίδειξις. Θὰ ἐπιζητήσῃ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν πολυτέλειάν της εἰς τὸν κύκλον τῶν ὁμοίων της καὶ ὅταν ἀντιληφθῇ ὅτι ἐπεβλήθη εἰς τὸν θαυμασμὸν των ὅτι συνήρπασε τὴν προσοχὴν καὶ τὸν φθόνον των θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἱκανοποίησιν. Ἄλλως ἡ τέρψις της θὰ εἶναι ἐλαχίστη ἢ καὶ οὐδεμία. Ὥστε τὸ ἐλατήριον τῆς πολυτελείας εἶναι ὁ πόθος τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς δυνάμεως.

Τοιαύτης οὔσης τῆς ψυχολογικῆς βάσεως τῆς πολυτελείας δὲν ἦσαν οὐτοπικαὶ ὅλαι αἱ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐκατρατεῖαι τῶν ἠθικολόγων κατὰ τῆς πολυτελείας; Ἀναμφιβόλως. Εἰς οὐδεμίαν ἐποχὴν τὰ κηρύγματα κατὰ τῆς πολυτελείας εὗρον ἀπήχησιν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων. Ἀντίδρασις κατὰ τῆς πολυτελείας δι' ἠθικῆς διδασκαλίας ἀπεδείχθη πάντοτε ἄλυσιτελής. Οὐδεὶς ἴσως ὑπῆρξε ἐν τῇ ἱστορίᾳ εὐγλωττότερος μαστιγωτὴς τῆς πολυτελείας ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον. Ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα; Γνωστὸν ἐκ τῶν ἱπποδρόμων καὶ τῆς λοιπῆς χλιδῆς.

Ὥστε πρῶτος παράγων εἶναι αὐτός, ἡ θέλησις τῆς δυνάμεως. Ἀλλὰ παρ' αὐτὸν ὑφίσταται καὶ δεύτερος παράγων τῆς πολυτελείας, ἡ θέλησις τοῦ ὡραίου. Δὲν γνωρίζω ἂν ἡ σύγχρονος φιλοσοφία κατατάσσει τὸν πόθον τοῦ ὡραίου μεταξὺ τῶν ἀνεξαλείπτων ἐνστίκτων τῆς ἀνθρωπίνης ὀντότητος. Ἡ ἀρχαιοτέρα ὅμως τὸ ἀνεγνώρισεν ὡς διῆκον ἔνστικτον. Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Victor Cousin τὸ ἀνήγαγον εἰς ἀρχήν, ἐφ' ἧς ἐθεμελίωσαν ὁλόκληρον φιλοσοφικὸν σύστημα. Καὶ ἡ ἱστορικὴ δὲ καὶ σύγχρονος ζωὴ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φορὰ πρὸς τὸ ὡραῖον ἀποτελεῖ μίαν ἀκατάσχετον δύναμιν. Εἰς τὴν δίψαν τῆς πολυτελείας νομίζω ὅτι ὑπεισέρχεται ὡς οὐσιώδης μὲν ἀλλὰ καὶ ἐνδεχόμενος παράγων ἡ θέλησις τοῦ ὡραίου. Εἶπον ἐνδεχόμενος. Δὲν εἶναι πάντοτε καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ ὡραίου τὸ ὁποῖον μᾶς ὠθεῖ πρὸς τὴν πολυτέλειαν. Ἐνῷ τὸ ἔνστικτον τῆς ὑπεροχῆς εἶναι ὁ ἀπαραίτητος μοχλός, τὸ ἔνστικτον τοῦ ὡραίου ὑπεισέρχεται πλειστάκις, ὄχι πάντοτε. Διατί ἰδρά γε; Διότι τὸ πρῶτον εἶναι τὸ πρωτόγονον καὶ συνάνθρωπον ἔνστικτον, τὸ δεύτερον εἶναι ἀπὸ τὰ ἠθικῆς ὑφῆς αἰσθήματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καίπερ ὑπάρχοντα ὡς σύμφυτα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὅμως δὲν ἐκφαίνονται πάντοτε, ἀλλὰ μόνον ὅταν τύχουν κάποιας προκαταρκτικῆς καλλιεργίας καὶ μορφώσεως. Ἡ δυναμικὴ ὑπαρξις τοῦ ἐνστίκτου τοῦ ὡραίου δὲν συνεπάγεται πάντοτε καὶ τὴν στατικήν. Ἡ στατικὴ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἔχει ἀνάγκην ὅρων τινῶν μορφώσεως καὶ προπαρασκευῆς, οἱ ὁποῖοι οὔτε εὐαπόκτητοι εἶναι οὔτε καὶ εἰς πάντας ἐφικτοί. Τὸ ἔνστικτον τῆς δυνάμεως ἐκδηλοῦται αὐτόματον καὶ ὁλοκληρωτικὸν εἰς πάντας καὶ μάλιστα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀκαταρτίστους πρωτογόνους τὸ ἔνστικτον τοῦ ὡραίου λεπτὸν καὶ ὑποσυνείδητον ἐκδηλοῦται μόνον κατόπιν μιᾶς ἐκκολαπτικῆς προπαρασκευῆς. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν πολυτέλειαν ὑπάρχει μὲν ὡς βάσιμος παράγων πάντοτε τὸ ἔνστικτον τῆς ὑπεροχῆς ὄχι δὲ πάντοτε καὶ τὸ ἔνστικτον τοῦ ὡραίου, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ πολυτέλεια ἐφηρμόσθη καὶ ἐκδηλοῦται ὑπὸ διπλῆν μορφὴν ὡς πολυτέλεια καλαισθητικὴ καὶ ὡς πολυτέλεια ἁπλῶς ἐπιδεικτική.

Ἡ πρώτη οὐσιωδῶς ἀπορρέουσα καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς ὑπεροχῆς σκοπὸν εἶχε καὶ ἔχει νὰ πραγματοποιήσῃ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ ἀφυπνισθὲν ἔνστικτον τοῦ ὡραίου, νὰ πλαισιώσῃ αὐτὸ νὰ τὸ ὑποθάλψῃ, νὰ τοῦ προσδώσῃ μίαν συγκεκριμένην μορφὴν εἰς τὴν γραμμὴν ἑνὸς κίονος, ἑνὸς ἀετώματος, εἰς τὴν καμπύλην ἑνὸς κιονοκράνου, μιᾶς Ἀφροδίτης. Εἰς τὴν εὐκαμψίαν ἑνὸς Δισκοβόλου. Ἡ καλαισθητικὴ αὕτη πολυτέλεια δὲν ἀνεφάνη οὔτε εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς, οὔτε εἰς ὅλους τοὺς λαούς. Ἀνεφάνη εἰς ὡρισμένας ἐποχὰς καὶ εἰς ὡρισμένους λαούς. Ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους καὶ ὁ αἰὼν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ὑπῆρξαν αἱ κλασσικαὶ περίοδοι τῆς καλαισθητικῆς πολυτελείας. Διατί ἰδρά γε;

Διότι εἰς τοὺς αἰώνας αὐτοὺς ἐπεστήθη κατ' ἐξοχὴν ἡ προσοχὴ τοῦ κράτους εἰς τὴν καλαισθητικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν ὁμάδων. Εἰς τὸ γυμναστήριον, εἰς τὰς συνεντεύξεις τῶν φιλοσόφων ὁ Ἀθηναῖος κατήρτιζε καὶ τὸν πόθον τοῦ ὡραίου πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸν κατήρτιζε τόσον ἀπαιτητικόν. ὥστε ἡ λατρεία τοῦ ὡραίου νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑψίστη. Ὁ Παρθενὼν καὶ τὰ θεωρικὰ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς δὲν ἦσαν ἔργον μόνον τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Περικλέους ἀλλὰ μία ἀνταπόκρισις εἰς τὴν πανίσχυρον ἀπαίτησιν τῶν συγχρόνων του. Ἡ πολυτέλεια ἐκείνη ἡ μυθικὴ τοῦ ἀγάλματος, τοῦ κίονος τοῦ θεάτρου καὶ τῆς ἐσθῆτος· ἡ ἀφαιμάξασα τὸν τεράστιον προϋπολογισμὸν τοῦ Συμμαχικοῦ Κράτους ἦτο ἡ ἀπαραίτητος θυσία εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ ὡραίου. ἡ ὁποία εἶχε καταλάβῃ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀνωτέρας μορφώσεως τὴν Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅταν μετὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, ἠσθάνθησαν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπεροχὴν των ἠθέλησαν νὰ τὴν ἐκδηλώσουν διὰ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν Παναθηναίων Εἰς τὴν πολυτέλειάν των ὑπεισῆλθον καὶ οἱ δύο παράγοντες, ἡ δύναμις καὶ τὸ ὡραῖον. Ἡ τοιαύτη καλαισθητικὴ πολυτέλεια εἶναι ἀναμφισβητή-

τως δημιουργὸς τοῦ πολιτισμοῦ. Ἄνευ αὐτῆς ἡ ἱστορία δὲν θὰ ἦτο παρὰ μία ἄχαρις σύγκρουσις καὶ ἀμαρτία τῶν λαῶν, ἡ ζωὴ δὲν θὰ ἦτο παρὰ μιὰ ὁδυσις ἀσθμαίνουσα μέσα εἰς τὴν ἀκαλαίσθητον σύγκρουσιν τῶν ἀτόμων. Ὅ,τι ἔχομεν ὡς πολιτισμόν, ὡς ὕφασιν, ὡς χαράν, ὡς πλαίσιον γαλήνιον τὸ ὀφείλομεν εἰς τὴν καλαισθητικὴν αὐτῆν πολυτέλειαν.

Εἶναι εὐτυχὴ τὰ ἄτομα τὰ ὁποῖα ζῶσιν εἰς ἐποχὰς καὶ εἰς κοινωνίας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ πολυτέλεια ἐκδηλοῦται ὑπὸ τὴν καλαισθητικὴν αὐτῆς μορφήν. Τὰ ἄτομα αὐτὰ ἔχουσιν πάντας τοὺς εὐνοϊκοὺς ὅρους διὰ νὰ ἐκκολαφθῶσι εἰς τὰς ἐνδεικνυομένας ὑπὸ τῆς κληρονομικότητος καὶ τῆς φύσεως αὐτῶν προσωπικότητας.

Ἔχουν τοὺς ἀρίστους ὅρους νὰ ἐκδηλωθῶσιν εἰς ἱκανότητητας. Τὸ καλαισθητικὸν πλαίσιον παρέχει εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον ἄτομον ἰσχυροτέραν τὴν ἀντοχὴν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς εὐχαριστοτέραν τὴν ἐκδήλωσιν τῶν ὑποσυνειδήτων ἱκανοτήτων του. Εἶναι δυσχερέστατον, εἶναι σπάνιον ἀπὸ περιβάλλον παχυλὸν καὶ ἀντικαλαισθητικὸν νὰ ἐκπορευθῇ ἄτομον συγκεντροῦν δύναμιν ἐπιευχίας. Οἱ συγγραφεῖς, οἱ πολιτικοί, οἱ ἐπιστήμονες σφυρηλατοῦνται εἰς κοινωνίας, καὶ εἰς ἐποχάς, καθ' ἃς ἡ εἰρηνικὴ θέλησις τῆς ὑπεροχῆς ἐκδηλοῦνται ὄχι ὡς μία μυθικὴ κορυβαντίασις τοῦ μεταλλικοῦ κέρματος, ὄχι ὡς gaspillage ἀλλὰ ὡς γραμμή, ὡς καμπύλη, ὡς ἀμφίεσις, ὡς ἀέτωμα, ὡς μετόπη πραγματοποιοῦνται τὴν ἰδέαν τοῦ ὡραίου.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὅσοι ἠσθάνοντο ὑποσυνείδητον τὸν παλμὸν τῆς ἱκανότητος ἔσπευδον πρὸς τὸ ἰσοτέφανον ἄστυ. Ἐκεῖ μόνον εἶχον τὴν δυνατότητα τῆς ἐκκολάψεως. Εἰς τὴν πομπὴν τῶν παναθηναίων του, εἰς τὸν λυρισμὸν εἰς τὴν γαλήνην τοῦ ἀγάλματός του, εἰς τὴν ἐξαρσιν τοῦ θεάτρου της, εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ χειρονομίαν τῶν ῥητόρων της, εἰς τὴν συνφρύωσιν τοῦ Περικλέους των ἠρχοντο νὰ ἀντλήσουν τὴν φλόγα, τὸ ἱερὸν πῦρ. τὸ πῦ , ποῦ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀνάψῃ καὶ νὰ συγκρατῇ ἀνημμένους τοὺς ἐνδεχομένους σπινθῆρας ποῦ μᾶς ἐκληροδότησεν ἡ φύσις. Τὸ αὐτὸ συνέβη εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ Ῥώμη τοῦ Αὐγούστου, ἡ Ῥώμη μὲ τοὺς ἐρυθροὺς μανδύας μὲ τὰ ἐπιβάλλοντα cirquum της μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ της ὄργια εἶκιν ὡ: μαγικὴ δύναμις πᾶν ,ὅ,τι εἶχεν εἰς τάλαντον καὶ δύναμιν τὸ ἀπέραντον Κράτος της. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ σήμερον. Οἱ Παρίσιοι ἡ πόλις τῆς καλαισθητικῆς πολυτελείας, ἡ πόλις ἡ ὁποία συνεκέντρωσε ,ὅ,τι πολυτελῶς ὡραῖον δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς εἶναι ἡ ἀνειρώδης ἑστία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπαραιτήτως θὰ ὁδεύσουν ὅσοι αἰσθάνονται ὅτι ἐνέχουν ἕνα σπινθῆρα. Εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸ θέαμα τοῦ κάλλους της, εἰς τὴν ἔκστασιν τῆς πλουσίας, τῆς πολυδαπάνου ἀλλὰ καὶ καλαισθητικῆς, ἀλλὰ καὶ πραγματοποιούσης τὴν ἰδέαν τοῦ ὡραίου χλιδῆς τις ἔρχονται σχεδὸν ὅλοι διὰ νὰ ἐκκολάψουν τὸ τάλαντον, τὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν των.

Ἀλλὰ παρὰ τὴν καλαισθητικὴν πολυτέλειαν, ἡ ὁποία ὡς εἴδομεν εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ ἀπαραίτητον πλαίσιον διὰ τὴν ἀνάδειξιν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἀτόμου, ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη ἡ ἁπλῆς ἐπιδεικτική, ἡ μὴ συνδιάζουσα τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὡραίου, ἡ μὴ ἐνδιαφερομένη τόσον δι' αὐτήν, ἡ ἁπλῆς σκοποῦσα τὴν ἐπίδειξιν τῆς ὑπέρξεως χρήματος, ἡ ἁπλῆς σκοποῦσα τὴν μίμησιν ἄνευ συνειδήσεως τοῦ ὡραίου. Ἡ πολυτέλεια αὐτὴ εἶναι ὅ,τι ὑπάρχει ἀκροδουστικόν. Εἶναι μιὰ ἐκδήλωσις brutale τῆς θελήσεως τῆς ὑπεροχῆς εἰς χρῆμα καὶ ἑπομένως εἰς δύναμιν. Ὅ,τι ἡ καλαισθητικὴ πολυτέλεια δημιουργεῖ εἰς λεπτὸν καὶ δαπανηρῶς ὡραῖον, τὸ μεταμορφώνει εἰς ὄγκον ἀπυκρουστικόν. Μεταμορφώνει τὸ σαλόνι εἰς συσσώρευσιν ἀντικειμένων ἀξίας ἴσης ἀλλὰ ἀκαλαισθήτως ἐπιδεικνυομένων, τὴν ἀμφίεσιν εἰς μόδαν ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν σωματικὴν καὶ λοιπὴν παράστασιν, εἰς μόδαν ἀπρόσωπον, ἀντικαλλιτεχνικήν, τὸ θέατρον εἰς ἐπίδειξιν σαρκὸς καὶ δαπάνης. Ἡ πολυτέλεια αὐτὴ φονεύει τὸ πνεῦμα τοῦ ὡραίου Ἡ ἀντικαλαισθητικὴ ἡ μᾶλλον ἡ ἄνευ συνειδήσεως του ὡραίου πολυτέλεια αὐτὴ ἐμφανίζεται εἰς τὰς κοινωνίας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας πλεονάζει ἡ τάξις τῶν τυχαπράστων, τῶν ἀνθρώπων τοῦ χρήματος, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν αὐτὸ αἰφνιδίως χωρὶς νὰ ἔχουν ἤδη λάβῃ προηγουμένως μίαν γενικὴν μόρφωσιν καλαισθητικὴν καὶ διανοητικήν.

Οἱ πρωτόγονοι αὐτοὶ τύποι εἰς τοὺς ὁποίους κυριαρχεῖ μόνον ἡ θέλησις τῆς ἐπιβολῆς ὑποθαλπομένη καὶ ἀπὸ τὴν πληθώραν τοῦ χρήματος ἐπείγονται νὰ σπαταλήσουν καὶ εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς πολυτελείας τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησεν ὁ πολιτισμὸς ἀφορμηθεὶς καὶ ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ ὡραίου.

Δι' αὐτὸ δὲ καὶ εἰς τοὺς λεπτοὺς καὶ ἀπὸ περιωπῆς παρατηρητὰς ἡ πολυτέλειά των καθίσταται γελοία. Εἶναι μία αὐτόματος πολυτέλεια, ὡς εἶναι αὐτόματον τὸ ἔνστικον τῆς ὑπεροχῆς δὲν ἔχει τὸ πνεῦμα τοῦ ὡραίου τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν ἀνώτερον καὶ διανοητικὸν λόγον της, διότι δὲν ἔχει ἐκκολαφθῆ παρ' αὐτοῦς τὸ ἔνστικτον τοῦ ὡραίου καὶ δὲν ἔχει διαμορφωθῆ εἰς συνείδησιν.

Ἡ πολυτέλεια ὅμως αὐτὴ κατ' ἀντίκτυπον κοινωνικὸν μεταδίδεται ὡς μία νοσηρὰ κατάστασις εἰς ὅλην τὴν κοινωνίαν, καὶ συντελεῖ ἔργον καταστρεπτικόν. Ἡ πολυτέλεια αὐτὴ εἶναι ἀλεθρία εἰς τὴν ἠθικὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας, καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν αὐτῶν ἰσορροπίαν.

Οἱ ἠθικολόγοι τῶν διαφόρων ἐποχῶν ἐκ πνεύματος ἀσκητικοῦ ὁρμώμενοι σπανίως διέκρινον μεταξὺ πολυτελείας καλαισθητικῆς—καὶ αὐτομάτου. Ἐπετέθησαν γενικῶς κατ' αὐτῆς ὡς ἀποτελούσης πηγὴν ἀνηθικότητος καὶ ἁμαρτίας. Νομίζω ὅτι ἡ γενικὴ αὕτη ἐπίκρισις τῆς πολυτελείας εἶναι ἄτοπος καὶ ἀντιανθρωπίνη. Τὸ μαστίγωμα εἶναι δικαιότατον ἐφ' ὅσον στρέφεται μόνον κατὰ τῆς αὐτομάτου πολυτελείας.

Αὕτη καταστρέφει. Αὕτη ὁδηγεῖ τὸν ἄνδρα εἰς τὸν ἐκφαυλισμόν, αὕτη ὠθεῖ τὴν γυναῖκα εἰς τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν. Αὕτη δὲ ὁδηγεῖ τὴν κοινωνίαν εἰς τὸν οἰκονομικὸν ὄλεθρον. Ὁ ἰδρὼς τῆς ἐργασίας, τὸ ἀποταμίευμα τοῦ μόχθου μετασχηματίζονται εἰς ἐν δαπανηρὸν εἶδος πολυτελείας, τὸ ὁποῖον δὲν ἐξυπηρετεῖ εἰς τοὺς κατόχους του ἀπαίτησίν τινα πολιτισμοῦ, ἀπαιτησίν τινα ἀνωτέραν, ἰδανικήν τινα συνείδησιν τοῦ ὡραίου καὶ πραγματοποίησιν αὐτοῦ ἀλλ' ἁπλῶς μίαν αὐτόματον καὶ ἐκ μιμήσεως μανίαν ἐπιδείξεως πλούτου ὑπάρχοντος καὶ μή. Καὶ ὅταν τὸ προϊὸν τοῦ ἰδρῶτος εἶναι ἀνεπαρκές; Εἰς τὸν Μολὸχ τῆς πολυτελείας πρέπει νὰ θυσιασθῇ τὸ πᾶν. Θὰ θυσιασθῇ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀρετή. Τὴν ἀνεπάρκειαν θὰ ἀναπληρώσῃ ἡ ὑπεξαίρεσις, ἡ παντοειδὴς κατάχρησις, ὁ ἐκμαυλισμός.

Καὶ τώρα ἐπανέρχομαι εἰς τὴν Ὁδὸν Ἑρμοῦ. Τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὴν μεταβάλλει εἰς μυρμηκιὰν πλήθουσαν; Ὁ ἔρως τοῦ ὡραίου ἢ ὁ κυνισμὸς τῆς σπατάλης καὶ τῆς ἐπιδείξεως. Ἀπαντήσατε.

Ν. ΜΑΝΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΜΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Ὑπὸ Λόγου Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΟΥΛΑΚΙΣ

ΚΡΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

[Συνέχεια ἐκ τοῦ ΙΒ΄ τεύχους τοῦ Α΄ τόμου].

Καὶ πρῶτον πειραθῶμεν νὰ παράσχωμεν σύντομον περιγραφὴν τῆς ἐν τῇ πλατυτέρᾳ εἰκόνος τῆς ἀπεικονιζούσης τὴν ἀποκάλυψιν.

Ὡς εἶναι γνωστὸν τὸ θέμα τοῦτο τῆς εἰκονογραφικῆς παραστάσεως τῆς ἀποκαλύψεως ἦν συνηθέστατον ἐν τῇ χριστιανικῇ εἰκονογραφίᾳ· ἰδίᾳ δὲ εὐχρηστότατον καὶ τὰ μάλιστα δημῶδες ἀπέδη τὸ ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως προελθὸν θέμα τῆς Β΄ Παρουσίας, οὗτινος ἡ εἰκονογραφικὴ διάταξις πολλὰ ἐκ τῶν διηγήσεων τῆς ἀποκαλύψεως εἰλήφεν. Κατὰ τὸν μεταγενέστερον μάλιστα χρόνον ἀπαντᾷ τις συχνὰ πλούσιον τὸν πολυσύνθετον κοσμητισμὸν τὸν φέροντα καταφανῆ τὴν ἐπίδρασιν ἐκ τῶν ἀποκαλυπτικῶν κύκλων. Ἐν τούτοις ὅμως τὸ τόσον πλούσιον, καὶ κοινὸν τοῦτο εἰκονογραφικὸν θέμα ἐν καὶ ἑνωρῒς ἀπὸ τοῦ Δ΄ ἀκόμη αἰῶνος φέρεται μνημονευόμενον ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ ὑπὸ τούτων περιγραφόμενον, βραδύτερον δὲ διαπλουμενον ἀπανταχοῦ, δὲν διετήρησεν ἐνιαίον τὸν τύπον, καὶ τὴν σύνθεσιν τὴν αὐτήν. Κατὰ τὸν ὕψιμον μάλιστα Βυζαντινὸν χρόνον ἐκτὸς τοῦ Ἄθω τοῦ Μυστρᾶ, τῆς Μακεδονίας, κλπ., ὅπου ἡ εἰκονογραφία τῆς Β΄ Παρουσίας κατέστη τὸ κύριον θέμα τοῦ φυσικοῦ τῶν ναῶν τοίχου, ἐπὶ φροντῖ τῶν εἰκόνων ἐγένετο συνήθεια νὰ ζωγραφίζηται αὐτή ἡ Ἀποκάλυψις κατὰ τὴν διάταξιν τῶν κατὰ κεφάλαια διηγήσεων τοῦ συγγραφέως.

Δὲν δύναμαι ἐπακριβῶς ἀπὸ τοῦδε νὰ εἴπω ὅτι τὸ θέμα τοῦτο ὡς εἶχε ἐνέκλειε ἐν αὐτῷ καὶ κρύφιόν τινα ἐθνικὸν συμβολισμόν. Πάντως ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι οἱ Κρῆτες ζωγράφοι ἠγάπησαν τὸ θέμα τοῦτο τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ὁποίου καὶ μεγάλους πίνακας ἐφιλονέκησαν. Τοῦ Θεοδώρου δὲ τούτου τοῦ Πουλάκι τὸ ἔργον οὐχὶ βέβαια μέγα, εἶναι μὲν κατὰ μίμησιν τοῦ τρόπου τῶν Κρητῶν, διαφέρει ὅμως κατὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ὁ χαρακτὴρ τῆς τέχνης αὐτοῦ εἶναι ἰδιόρρυθμος, καὶ παράδοξος παρουσιάζων πολλὴν ἐλευθερίαν καὶ προσωπικὴν ἀντίληψιν εἰς διαγραφὴν τῶν μικροσυνθετικῶν εἰκονιδίων. Θὰ ἔπρεπε τῇ ἀληθείᾳ ν' ἀπασχοληθῇ τις ἰδιατέρως συγκρίνων καὶ περιγράφων τὸ θέμα τοῦτο τῆς ἀποκαλύψεως ἐν παραβολῇ μάλιστα πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Ἰωάννου. Ἀλλὰ τοῦτο οὐ τοῦ παρόντος. Παρέχω ὅμως βραχυτάτην ὕδε σκιαγραφίαν τῶν συνθετικῶν πραγμάτων τοῦ εὐφαντάστου τούτου εἰκονογράφου, οὗτινος τινὰ τῶν εἰκονιδίων ἐν τῷ πίνακι τούτῳ εἶνε ἄξια πολλῆς μελέτης.

Ἐν τῇ εἰκόνει λοιπὸν ταύτῃ μεγέθ. 100×50 διαιρουμένη εἰς δέκα καὶ πέντε συνθέσεις, ὧν ἡ μία ἐν τῷ μέσῳ θεωρουμένη ὡς τὸ εἰκονογραφικὸν κέντρον εἶνε μεγαλυτέρα (30×40 ἑκ. μ.) καὶ ὠοειδής, αἱ δ' ἄλλαι δέκα καὶ τέσσαρες (18×25 ἑκ.μ.) μικρότεραι καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ ὅλου πίνακος.

Καὶ ἐν μὲν τῷ μεσαίῳ χώρῳ, κατὰ τὴν διήγησιν τῆς ἀποκαλύψεως (Κεφ. Α΄—Β΄) παρίσταται ὁ Ὢν ἐπὶ θρόνου πολυτελοῦς κρατῶν βιβλίον ἀνεωγμένον, ἐφ' οὗ ὀργίζῃ τείνει τὸν πόδα αὐτοῦ. Ἀμφοτέρωθεν πατέρες ποικίλοι κοσμοῦντες τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐν στάσει μεγαλοκρεπῆ καὶ δὸς εἴπεῖν Θείᾳ διανοήσει τὰς χεῖρας.

Περὶ αὐτὸν ὑπάρχει κύκλος ἐρυθρὸς καὶ παρὰ τοῦτον ἐξαπέρυγα καθὼς ἐπίσης καὶ λαμπάδες μεγάλαι καίουσαι ἐπὶ βάθρων χρυσῶν.

Ἀπὸ τοῦ στόματος ὁ Θεὸς φαίνεται διαπλῶν εἰς ρομφαίαν τὸν λόγον (Α—Ω) κατὰ τοὺς στίχ. 8 καὶ 16. Ὑποκάτω δὲ τοῦ πλέγματος τούτου οὐτινος ἡ γραφικότης εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρὰ εὑρίσκεται ὁ Ἰωάννης σταυρῶν τὰς χεῖρας καὶ ἀκούων τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Τὴν ὅλην ὡς ταύτην σύνθεσιν περικοσμοῦσιν ἄγγελοι σαλπίζοντες.

Τοῦ κεντρικοῦ τούτου θέματος οὗ τὴν πλήρη ἑρμηνείαν καὶ κάλλιον τὴν ἔκφρασιν εὑρίσκει τις ἐν τῷ Α κεφαλαίῳ τῆς ἀποκαλύψεως θὰ ἡδύνατό τις νὰ ἐξάρῃ ἐνταῦθα τὴν παραστατικότητα καὶ τὴν ἀκριβεστάτην ἀπόδοσιν ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου. Οὐδὲν τῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει παραλείπεται· τοῦναντίον τὰ πάντα ἀποδίδονται· μετὰ χάριτος καὶ μεγαλοπρεπείας ἦν μόνον οἱ εἰκονογράφοι ἐκεῖνοι ἐγνώριζον ν' ἀποδίδωσιν καὶ νὰ περιβάλλωσι δι' αὐτῆς τὰς ἱερὰς αὐτῶν εἰκονογραφικὰς παραστάσεις.

Τοῦ κύκλου δὲ δέκα καὶ τεσσάρων παραστάσεων εἰς ἃς συμπτύσσεται ἡ δλὴ ἐξ κ΄σοι δύο κεφαλαίων ἀποκάλυψις θὰ ἦτο ἀνιαρὸν ἴσως—παρ' ὅλον τὸ εἰκονογραφικὸν ἐνδιαφέρον — νὰ περιγράψῃ τις τὸ θέμα. Ἐξ αὐτῶν μόνον παραλαμβάνω ἐλάχιστα τὰς σπουδαιοτέρας ἀπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ εἰκονογραφικῆς ἀπόψεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν ἑκάστῳ τῶν παραστατικῶν εἰκονιδίων τὴ Ἀποκαλύψεως ἐνέκρυπτε τις καὶ τι στοιχεῖον ἄξιον προσοχῆς, διαφαινόμενον εἴτε ἐν τινι κινήσει, εἴτε πτυχῇ, ἢ χρωματισμῷ ἢ ἄλλῳ τινί· ὅμως τούτων διακρίνει τις τὴν χάριν, καὶ τὴν τέχνην ὑψηλοτέραν, ἀνταξίαν τῶν καλυτέρων ἐκδηλώσεων τοῦ Πουλάκι, ἀκριβῶς ἐν ἐλαχίστοις ἐξ αὐτῶν σκληροτέρα ἀπόδοσιν, καὶ βιαίαν τὴν τέχνην τούτου.

Οὕτω μεταξὺ τῶν παραστάσεων αὐτῶν διακρίνονται ἡ Δ, Ε, Θ καὶ ΙΑ, τῆς δὲ ΙΑ ὁ ἄγγελος παρίστησι τὸ τελειότερον δεῖγμα, καθὼς καὶ ὁ Θεός. Ἀλλὰ περιγράψωμεν ἐν βραχυτάτῳ τινὰς ἐξ αὐτῶν. Ἐν τῇ ΙΑ΄ λ. χ. ἐν ᾗ πρόκειται περὶ τῆς πόρνης καὶ τοῦ θηρίου ἐφ' οὗ αὕτη κάθηται καὶ τῶν βασιλέων οἵτινες ἐπόρνευσαν μετ' αὐτῆς (Κεφ. ΙΖ΄), παρίσταται θηρίον ἀπαίσιον ἔχον χρῶμα βαθὺ καὶ μορφὴν λέοντος σκληροδέρμου μετὰ οὐρᾶς ἀκανθώδους καὶ φέρον κεφαλὰς ἑπτὰ ἀπαισίας τὴν θέαν μετὰ κεράτων. Ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ θηρίου κάθηται μεγαλοπρεπῶς εὐειδὴς γυνή,—ἡ πόρνη,.—φέρουσα πορφυρὰν ἀλουργίδα μετὰ χρυσῶν παρυφῶν διαπλουμένην μετὰ χάριτος κάτω. Καὶ τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ κρατεῖ χρυσοῦν δοχεῖον, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας περιβάλλει τὴν ὀρθομένην οὐρὰν τοῦ θηρίου. Πρὸ αὐτῆς γονυκλινεῖς βασιλεῖς προσκλίνουσι ἱκετεύοντες αὐτὴν· ὑπεράνω τῆς εἰκόνος ἄγγελος ἐπὶ νεφελῶν κρατεῖ δοχεῖον, καὶ εἰς τὸ βάθος θεᾶται πόλις κρημνιζομένη.

Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο συγκρότημα δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ἐκ τῶν καλυτέρων ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ τοῦ Πουλάκι.

Γενικῶς καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἄνω κάλλιστον εἶναι τὸ θέμα τῆς ὑπ' ἀρ. Ε. παραστάσεως, ἧς τὸ θέαμα εἶνε λεπτότερον, καὶ ἠρεμώτερον. Τὴν ἐξήγησιν εἰς αὐτὸ εὑρίσκει τις ἐν τῷ σχετικῷ Κεφαλαίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως, οὗ σύντομον ἐπιγραφὴν, ὅπως καὶ εἰς πάντας τίθησιν ὁ ὁμιουργὸς τὴν ἑξῆς: «Διασφραγίσας τοὺς Ἑπτὰ (ἀνθρώπους) ὁ ἄγγελος».

Ἐν τῷ εἰκονιδίῳ τοῦτο πλῆθος ἀγγέλων, ἄλλων ἐν γῇ, καὶ ἐν νεφέλαις κρατεῖ ρομφαίας. Εἰς δὲ τῶν ἀγγέλων τούτων σφραγίζει τοὺς ἐν τῇ εἰκόνι ἀνθρώπους σταυροῦντας τὰς χεῖρας καὶ ἐμοιάζοντας μοναχούς.

Ἕτερος δ' ἄγγελος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πληθύος τῶν πετομένων κρατεῖ τὸν Σταυρόν. Τοῦ εἰκονιδίου τούτου ἐκτὸς τῆς ὡραίας συνθετικῆς ἐξαίρεται ἡ κίνησις, ἡ χάρις, ἡ ζωή, καὶ ἡ στάσις, τὰ ὁποῖα εἶναι πάντα ὡραῖα.

Ἐφάμιλλος, καὶ κατὰ τὴν κίνησιν ὑπερτέρα εἶναι ἡ ἐγγὺς εἰκὼν ἡ ἔχουσα κατὰ τὸν ζωγράφον τὸ ἑξῆς θέμα: «Εἰς τὸ δοθήναι τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας τοῖς ἀγγέλοις».

Ἐν αὐτῇ μέσῳ νεφελώματος φαίνεται ὁ Θεὸς κατὰ τὸ ἥμισυ ταχὺ κινούμενος καὶ διαμοιράζων σάλπιγγας εἰς τοὺς ἀγγέλους τοὺς κυκλοῦντας αὐτόν, οἵτινες λαμβάνοντες αὐτὰς σαλπίζουσι ἀνὰ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

Χαρίεσσαν τὴν παράστασιν καθιστᾷ οὐ μόνον τὸ ὡραῖον καὶ σεβάσμιον τοῦ Θεοῦ πρόσωπον. ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ περισσῆς χάριτος ἀναδιπλούμενον, ἱμάτιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκόμη αἱ κάτωθι τῆς οὐρανίου σκηνῆς θεώμεναι θαλάσσιαι ἐκτάσεις μετὰ χρώματος βαθέως πρασίνου, οἱ βράχοι, καὶ τὰ διασαλευόμενα πλοῖα.

Τραγικὴν τὴν ὄψινἔχει ἡ ἐννάτη κατὰ σειρὰν (θ) ἡς θέμα ἡ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων σφαγὴ τῶν «Ἑπτὰ χιλιάδων τοῦ Ἰσραήλ». Τὸ θέμα τοῦτο ὁ ζωγράφησας ἔθηκε ἐν μέσῳ πυκνοῦ μελανοῦ λόφου τῶν ἀγγέλων ἐπιφαινομένων ἐγειρόντων τὴν ῥομφαίαν, κινουμένων ἐξ ἀντιθέτου καὶ ἀποκτεινόντων τοὺς ἀνθρώπους. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἐπιστέφει ὁ ὁ Θεὸς ἐν τῷ μέσῳ κυκλούσης νεφέλης ἔχων ἀριστερᾷ ἄγγελον σαλπίζοντα.

Τέλος δὲ, ἵνα δοθῇ τέρμα εἰς τὴν ἔκφρασιν ταύτην τῆς τῆν πλατυτέραν ἑρμηνείαν παρέχει ἡ Ἀποκάλυψις καὶ ὁ τὴν εἰκονογραφίαν συγκεφαλαιῶν Διονύσιος ὁ ἐκ Φουρνᾶ Ἀγράφων, θεωρῶ σκόπιμον νὰ ἐξάρῳ τὴν γλυκεῖαν καθ' ὅλου ἐμφάνισιν τῶν ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ παραστάσει ἐμφαινομένων, ἐνθα ὁ Θεὸς ἐν ὡραιοτάτῃ στάσει πατῶν ἐπὶ ἐξαπτερύγων, καὶ φέρων χρυσοῦν διάδημα θερίζει διὰ τοῦ δρεπάνου. Ἐν τῷ εἰκονιδίῳ τούτῳ ὁ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἄγγελος ὁ θερίζων τὴν κάτωθι ἐν γῇ πόλιν παρουσιάζει, καθ' ἃ εἴπον τὸν τελειότερον τύπον ἐν τῷ συνολικῷ τῆς ἀποκαλύψεως πίνακι. Ἐὰν ἡ σύμπασα τῆς ἀποκαλύψεως εἰκονογραφία ἡ παριστανομένη εἰς τὸν πίνακα τοῦτον ἦτο ἐργασμένη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καλλιτεχνικῶν ἀντιλήψεων αἵτινες κυριαρχοῦσι ἐν τῷ μοναδικῷ τούτῳ ἀγγέλῳ ἀναμφιβόλως τὸ ὅλον ἔργον θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἀριστουργηματικόν. Φαίνεται μᾶλλον ὁ παράδοξος καλλιτέχνης οὗτος ἐν τῇ γονίμῳ αὐτοῦ φαντασιώσει, ὅτι προσέσχεν μᾶλλον εἰς τὴν συνδετικὴν ἐκκεντρικότητα ἢ τὴν ἀκριβεστάτην καὶ καλλιτεχνικὴν ἀπόδοσιν.

Διὰ τοῦτο ἐνιαχοῦ φαίνεται σκληρὸς ἐγγίζων τὰ ὅρια αὐτοῦ τοῦ ἀτέχνου σχεδόν. ἐνῷ ὡς φαίνεται ἐκ τινων ἰδίᾳ μερῶν, καὶ τοῦ συνόλου δὲν ἦτο ἀνίσχυρος τὸν χρόνον τοῦτον καθ' ὃν ἔποιει τὸν πίνακα τῆς ἀποκαλύψεως.

Τούτου ἕνεκα τὸ ἔργον αὐτὸ παρὰ τὰς συνθετικὰς ἀρετὰς τάσσομεν εἰς τὰ τῆς ἥττονος τέχνης τοῦ Πουλάκη. Ἐν τούτοις ὅμως ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν γόνιμον φαντασίαν ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῇ εὑρέσει καὶ κατατάξει τῶν προσώπων καὶ πραγμάτων. Ὅτι δὲ τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει δύναταί τις νὰ πεισθῇ ἀνατρέχων εἰς τὴν εἰκονογραφικὴν ἐξέλιξιν τοῦ θέματος τούτου. ἀπὸ τοῦ Δ! μέχρι τοῦ ΙΖ αἰῶνος, καὶ παραβάλλων τὰς σωζομένας ἐκείνας συνθέσεις πρὸς τὸ θέμα τοῦτο.

Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ὀψιμοι παραστάσεις εἴτε ἐν Ἄθῳ, εἴτε ἐν Εὐαγγελιστρίᾳ τοῦ Κάστρου τῆς Κεφαλληνίας εἴτε ἐν Φανερωμένῃ τῆς Σαλαμῖνος δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν παράδοξον αὐτοῦ τέχνην.

Τῶν λοιπῶν αὐτοῦ εἰκόνων, ὧν προεκρίναμεν διὰ λόγους τεχνικοὺς τὴν περιγραφὴν τόσον ἐνταῦθα δευτέραν τὴν παριστώσαν τὴν Ἱερὰν Εἰκονογραφίαν. Ἡ εἰκὼν ἥτις εἶχε τὸ πολυπλοκώτατον, καὶ συνδετικώτατον τῶν ἔργων τοῦ ζωγράφου τούτου. Φυσικώτερον δὲ δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη τάσσεται μεταξὺ τῶν σπανιωτέρων διὰ τὴν τόσον δαψιλῆ καὶ παλύμορφον σύνθεσιν καὶ συγκρότησιν. Χιλιάδες προσώπων, καὶ ἀπεῖρα συνθέσεων μικροτέρων πληροῦσι τὸν πίνακα τοῦτον. Δυνατὸν τις προσφῶς ν' ἀποκαλέσῃ ταύτην δοκίμιον, ἡ Ἑρμηνείαν Ζωγράφων διὰ χρωμάτων, ἀντὶ τῆς περιγραφῆς ἢ ἀπὸ τῆς δυρραφῆς ἢν ἐποιήσατο βραδύτερον ὁ Διονύσιος μοναχός.

Ὁ πίναξ οὗτος, ὁ συγκεντρῶν τὴν ἱερὰν εἰκονογραφίαν ἅπασαν, καὶ ὁ κατοπτρίζων οἱονεὶ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τοῦ μᾶλλον δαψιλῶς κεκοσμημένου ναοῦ διαιρεῖται γενικῶς εἰς δύο μεγάλα τμήματα ὧν τὸ μὲν ἄνω κυκλικὸν τὸ δὲ κάτω ἡμικυκλικόν. Κέντρα δὲ περὶ ἃ διαγράφονται οἱ κύκλοι οὗτοι εἶνε ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Θεοτόκος. Δυσχερῆς ὄντως ἀποδαίνει ἡ περιγραφή, καὶ μᾶλλον ἀδύνατος τοῦ πολυσυνθέτου αὐτοῦ πίνακος. Παρέχομεν ὅδε ἄβρᾶς τινας γραμμάς. Ἐν τῷ μέσῳ ἄνω παρίσταται ἡ Θεοτόκος ἐπὶ Θρόνου πολυτελοῦς φέροντος ἄνω κίονας μετὰ κουβουκλίου (οὐρανός). Χρυσαῖ ἀκτῖνες καὶ ἀστέρες περικοσμοῦσιν αὐτήν. Τοὺς πόδας αὐτῆς στηρίζει ἐπὶ ἡμισελήνου καὶ ἀγγέλων χρυσοποικίλων. Τὸν Ἰησοῦν κρατεῖ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ τόπῳ τῆς πλατυτέρας. Γύρω δὲ τῆς Θεομήτορος πλῆθος ἀγγέλων περιβάλλει αὐτὴν προσκυνοῦν. Μετ' αὐτοὺς οἱ ἕτεροι ἄγγελοι μετὰ τῶν συμβόλων τοῦ ἑνιαυτοῦ καὶ τῶν μηνῶν καταπλήρουσι τὸν χῶρον. Κάτω δὲ πατέρες πολυάριθμοι ἐν λειτουργικῇ ἀμφιέσει προσκυνοῦσι τὴν Παναγίαν. Τὸ σύνολον τῆς μικρογραφικῆς ταύτης παραστάσεως εἶνε θαυμαστόν. Ἡ στάσις, αἱ ἐπενδύσεις, τὸ σεμνὸν κα

ἑτέρα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Θεοδώρων τοῦ Κάστρου, τοῦ ἁγ. Γεωργίου ἐν Κεφαλληνίᾳ ποιηθεῖσα τῷ 1760 ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Κοκκίνου. Τῆς σειρᾶς ταύτης δείγματά τινα ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Δ' ἄρθρου εὕρηται καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐθνικῇ Πινακοθήκῃ κομισθέντα πρὸ μικροῦ ἀπὸ τοῦ –πλουσίου εἰς εἰκόνας—μικροῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἐν Ζακύνθῳ. Ἀλλὰ τὸ καλύτερον δεῖγμα τῆς παραστάσεως ταύτης εὕρηται ἐν τῷ αὐτῷ ὑπερῴῳ τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου μεγαλυτέρου ἐν μεγέθει καὶ ἀνίχει εἰς τὸν κύκλον τῆς τέχνης τοῦ Ἡλίου μόχθου. Ἐν ἅπασι τούτοις παρίσταται ὁ Ἰησοῦς ἐξηπλωμένος νεκρὸς ἐν πλαγίᾳ στάσει καὶ περὶ αὐτὸν αἱ γυναῖκες γογυκλινεῖς τὸ πλεῖστον καὶ θρηνοῦσαι. Ὄπισθεν δ' αὐτῶν διακρίνονται ὁ σταυρός, αἱ κλίμακες τῆς ἀποκαθηλώσεως ἐπὶ τῶν βραχιόνων τοῦ σταυροῦ στηριζόμεναι, καὶ φυσικός τις χῶρος προσομοιάζων τῷ ὑπὸ τῶν εὐαγγελίων καθορισμένῳ. Καὶ ἐνῷ ὁ Πουλάκις ἅπασαν μιμεῖται τὴν συνθετικὴν τάξιν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν τεχνικῶν πραγμάτων ἐπιτίθῃσι τὴν σφραγῖδα τῆς ἰδιορρύθμου αὐτοῦ τέχνης, ἡ ὁποία τόσον καθιστᾷ τοῦτον νεωτεριστήν. Ὁ πίναξ δὲ αὐτὸς ἰδίᾳ καὶ τινες ἄλλοι τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰωσήφ ἐνθυμίζουσι ξενικάς τινας ἐπιδράσεις οὐχὶ μὲν πράγματι ἐπιδληθείσας αὐτῷ, ἀλλὰ κατ' ἴδιον ὅλως τρόπον ἀναπτυχθείσας ὑπὸ τοῦ εἰκονογράφου Θεοδώρου. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ὁ πίναξ οὗτος καὶ εὐμεγέθης ὤν, παρουσιάζει τὴν ὑψηλοτέραν ἐκδήλωσιν τῆς τέχνης αὐτοῦ, καὶ τὴν ἁπλουστέραν ἅμα.

Τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πινάκων ὧν ἐμνημονεύσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν θὰ ἤξιζε γενικώτερον νὰ π-ριγράψωμεν δύο, ἤτοι τὴν *Ἀποκεφάλισιν*, καὶ τὴν *Κοίμησιν*. Ἀλλ' ἑκάτερος τούτων ἐχόμενος τῶν ἡρεμωτέρων καὶ παλαιοτέρων Βυζαντινῶν προτύπων δὲν ἀποτελεῖ δεῖγμα ἀτομικοῦ τῆς Πουλακείου Τέχνης. Ἄλλως τε ἐκτὸς τοῦ ξηροῦ τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται εἰς τὸν ἕνα τούτων τὸν παριστῶντα τὴν ἀποκεφάλισιν, καὶ τοῦ πλαστικοῦ τοῦ διαφαινομένου ἐν τῇ Κοιμήσει οὐδὲν ἕτερον ἔχομεν ἐξέχον τεχνικὸν προτέρημα νὰ ἐξάρωμεν. Τουναντίον ἡ ξηρότης, καὶ δὸς εἰπεῖν ἡ σκληρότης τῆς ἀποκεφαλίσεως ἀποτελεῖ οὐχὶ προτέρημα ἀλλὰ μᾶλλον ἀδιαφορίαν τεχνικήν. Ἐξ ἄλλου τοῦ θέματος τούτου τῆς ἀποκεφαλίσεως ἔχομεν τὸν πρῶτον δημιουργὸν ἀπείρως ἀνώτερον καὶ κατὰ αἰῶνα παλαιότερον. Εἶναι δ' οὗτος ὁ Μ. Δαμασκηνός ὁ κάλλιστος τεχνίτης μεγάλου πίνακος ὁ ὁποῖος καὶ παραμένει εἰς τὸ λαμπρότατον πρότυπον τοῦ θέματος τούτου. Καὶ ὁ Φιλόθεος ὕστερον (1661) καὶ ὁ Βίκτωρ βραδύτερον (1660) καὶ ὁ Πουλάκις καὶ ἄλλοι ἀπομιμοῦνται τὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀριστοτέχνημα, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ παραμείνῃ ὁ ἀληθὴς Πανσέληνος τῆς ὀψίμου Βυζαντινῆς τέχνης. Ὅ,τι δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν Κοίμησιν παρὰ πᾶσαν τὴν ἀπαλότητα καὶ τὴν προηγημένην τοῦ Πουλάκι τέχνην κατ' οὐδὲν αὐτὴ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν ὑπέροχον πίνακα τοῦ Ἡλιοῦ μόχθου τὸν ἐν τῇ Ζωνεφωμένῃ Ζακύνθῳ ἀποκείμενον.

Τέλος ἵνα ἐλκύσωμεν τὴν ἀναγραφὴν μᾶλλον ἢ περιγραφὴν τῶν τοῦ Θεοδώρου ἔργων ἀναφέρομεν καὶ τοὺς τέσσαρας μικροὺς αὐτοῦ πίνακας τοὺς γνωστοὺς ἐν Εὐρώπῃ καὶ τοὺς παριστῶντας τὸν βίον ἢ τὴν ἀστρολογίαν τοῦ βίου τοῦ Ἰωσήφ. Ὁ Ἑδραῖος οὗτος ἡγεμονίδης, ὁ ὀνειρευθεὶς τὴν δόξαν ἀπ' ἐνωρὶς ὁ τοσαῦτα παθών, καὶ τέλος δικαιωθείς, ὁ σωρρονήσας καὶ καταδιωχθείς, ὁ εἷς λάκκον ριφθεὶς καὶ ἀνυψωθείς μέχρι τοῦ λαμπροτέρου των θρόνων, οὐ μόνον ἐν τῇ ποιήσει ἐπεσήλθε καταξιωθεὶς ὕμνων καὶ παραβολῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ζωγραφικῇ τῆς Ἐκκλησίας τυχὼν θέσεως τιμητικῆς. Ἐν τῇ ὀψίμῳ μάλιστα τέχνῃ καὶ λαβὼν ἐν τοῖς θωρακίοις τοῦ τέμπλου ἐξέχουσαν θέσιν τιθέμενος ὑπὸ τὸ δεσποτικὸν τοῦ Παντοκράτορος, ἢ τοῦ Σωτῆρος. Σῴζονται δείγματα ἱκανὰ τῆς τοιαύτης τοῦ Ἰωσήφ εἰκονογραφίας, ὧν συνηθέστερα τὰ παριστάντα τὸν λάκκον, τὴν πόλησιν, καὶ πρὸ πάντων τὴν σωφροσύνην αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πετεφρῆ.

Γενικῶς ὅμως ἐν τοῖς ἔργοις διαφαίνεται ἡ νέα τάσις τοῦ Πουλάκι, ἡ ἀπαντῶσα καὶ εἰς τὸν Θρῆνον τῶν γυναικῶν, ἡ ρυθμίζουσα τὴν πτυχολογίαν ἐπὶ τὸ καλλίτερον, καὶ ἡ βελτιοῦσα τὴν σύνθεσιν ἐπὶ τὸ φυσικώτερον, καὶ τὸ ξενικώτερον ἴσως. Φαίνεται ἤδη καθαρώτερον, ὅτι ὁ τεχνίτης οὗτος ἐγνώρισεν καὶ ἐμελέτησεν ξένα ἔργα τῶν διδασκάλων τῆς Βενετικῆς Σχολῆς, ὧν ἀναπολεῖ τὴν τέχνην, ἢν καὶ πεισᾶται κάπου νὰ παραστήσῃ διὰ περιορισμένων μεθόδων.

Τοιοῦτον λοιπὸν ἐν συντόμῳ τὸ ἔργον τοῦ Θεοδώρου Πουλάκι, καὶ τοσοῦται αἱ εἰκόνες αἱ ὅτ' αὐτοῦ ποιηθεῖσαι, καὶ αἱ μέχρι τοῦ νῦν γνωσταί.

Κρίσεις περί αὐτοῦ.

Οὐχὶ ἀσυνήθως ἔστημεν πρὸ δυσκολιῶν ἐν τῇ ἐρεύνῃ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἐξελεγκτικοῦ ἔργων τῶν τῆς ὀψίμου Βυζ. περιόδου ζωγράφων. Τὸ μὲν ἡ καταγωγή, τὸ δὲ αἱ σπουδαί, τὸ δὲ ἡ χρονολογία, καὶ τὸ σπουδαιότερον πάντων ὁ χρόνος τῆς καθ' ὅλου καλλιτεχνικῆς δράσεως τῶν εἰκονογράφων τούτων ὑπῆρξαν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐμποδίων ἐν τῇ περὶ ἑκάστου ἐρεύνῃ. Ἀλλ' εὑρίσκε: τις τοὐλάχιστον ἑνιαῖον τεχνικὸν κατὰ τὸ πλεῖσον δρόμον – ἐφ' οὗ πορευόμενος—κατώρθου νὰ σχηματίζῃ τὰς μᾶλλον πιθανὰς ἀντιλήψεις περὶ τοῦ ἔργου τῶν γνωστοτέρων εἰκονογράφων. Ἄλλως τε ἐν ἑκάστῳ τόπῳ ἢ νήσῳ συνήντα τις οὐ μόνον τὰ ὀνόματα τῆς οἰκογενείας κάποτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα ἐκεῖνα τὰ καθορίζοντα πολλὰ ἐκ τῶν εἰς τὸν εἰκονογράφον ἀναφερομένων πραγμάτων. Οὕτω ἐν Βενετίᾳ ἢ ἐν Κερκύρᾳ καὶ Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ συναντᾷ τις τὸ ὄνομα καὶ τὰ ἔργα τῶν μονίμως τρόπον τινὰ καταβιούντων ζωγράφων. Τοῦ Πουλάκι ὅμως τοῦτου συναντῶμεν πανταχοῦ τὰ ἴχνη ὀλίγα τίδε κακεῖσε, καὶ τοῦτα παράδοξα καὶ ἀνεξήγητα. Δὲν ἀποτελεῖ οὗτος τὴν μόνιμον, τὴν σταθερὰν τῆν κανονικῶς προαγομένην προσωπικότητα, ὡς τοῦτο παρατηροῦμεν εἰς τὸν Τζάνεν, τὸν Μόσχον, τὸν Σκοῦφον, τὸν Βίκτωρα τὸν Τζαγκαρῶλον τὸν Καραντηνὸν ἕνα τοὺς σπουδαιοτέρους ἀναφέρω, ἀλλὰ τὸν παράδοξον, τὸν μυστηριώδη, τὸν βοημὸν τρόπον τινὰ τεχνίτην τὸν ἀναφανόμενον πανταχοῦ, τὸν ἀκολουθοῦντα τὰς τυχαίας ροπάς. Τοιαῦτήν τινα περίπου εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρίσῃ τις καὶ τὴν τέχνην αὐτοῦ. Ἐν Κερκύρᾳ θρησκευτικώτατος λεπτὸς χαρίεις πολυσύνθετος ἀκριβής· ἐν Κεφαλληνίᾳ ἤρεμος ἁπλὸς αὐστηρὸς τηρητὴς τῶν Βυζαντινῶν μεθόδων· ἐν Ζακύνθῳ σκληρός, δραματικός πως καὶ διακοσιηστικός, ἐν Αἰγίνῃ συμπαθὴς κλασικὸς ὡραῖος, ἐν Ἀθήνας προηγμένος, τεχνικός, ξένων ἐπιδράσεων μιμητής, ἐν Σαλαμῖνι τέλος ἄχαρις καὶ ἀρχαϊκός.

Πάντα τὰ προτερήματα κατέχων, πάσας τὰς τεχνικὰς γνώσεις ἐπιστάμενος, τὰ πλεῖστα τῶν ἐλαττωμάτων τῶν ἀφαντάστων καλλιτεχνῶν κεκτημένος ἀποτελεῖ φαινόμενον πολυταράχου καὶ πολυπράγμονος τεχνίτου ὑποδαλλόμενος εἰς τὰς ἑκάστοτε ἀντιδράσεις, καὶ προάγει εὐκόλως ζ,τι ἀντιμιδάνεται: καὶ ἀγαπᾷ. Οὐ μόνον δὲ αἱ καλλιτεχνικαὶ αὐτοῦ ἐκδηλώσεις εἶνε παντοῖαι καὶ πολυποίκιλοι, οὐ μόνον ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ πολύμορφος καὶ παραδοξοτάτη, ἀλλὰ καὶ αἱ καθ' αὐτὸ τεχνικαὶ μέθοδοι,—αἱ εἰς τὸν τρόπον δηλονότι τῆς κατεργασίας ἀναφερόμεναι—ποικίλαι καὶ πολύτροποι. Ἡ γραμμικὴ μέθοδος, τὸ μέν, ἡ πλαστικὴ τῶν ποικίλων φωτεινῶν τόνων ἐναλλαγή, τὸ δέ, καὶ πλειότερον, αἱ ἀρχαΐζουσαι ἢ αἱ προηγμέναι ἐν τῇ κατεργασίᾳ ἀντιλήψεις παριστῶσι τὸ μᾶλλον ἀτάραχον καὶ ἀτίθασσον τοῦ Πουλάκι δούλευμα. Ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα, παρὰ πᾶσαν τὴν ἀκαθόριστον τεχνικὴν ἐξέλιξιν, παρὰ τὴν ποικίλην ροπήν, ἐν μόνον εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ὁ εἰκονογράφος οὗτος ἀποτελεῖ ἐν τῶν σποδαιοτέρων καὶ πολυμορφωτέρων καὶ βαθυστοχάστων πνευμάτων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ἐὰν δ' οὗτος ἦτο καὶ κληρικὸς ἢ μεμορφωμένος, ὅπως ὁ Τζάνες ἢ ὁ Τσαγκαρῶλας ἀσφαλῶς θὰ ἦτο καὶ ποιητὴς γόνιμος, ἐὰν κρίνῃ τις ἀπὸ τὴν ἀτάραχον φαντασίαν αὐτοῦ. Διὰ τὴν Ἱστορίαν δὲ τῆς ὀψίμου Βυζαντινῆς τέχνης, καὶ τὴν εἰκονογραφίαν αὐτῆς, ὡρισμένως ὁ καλλιτέχνης οὗτος θὰ παραμένῃ λαμπρότατος ἀστὴρ φωτίζων τὸ ὡραῖον στερέωμα τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, ὃν τόσα ὑπέροχα, σεμνά, θεῖα, μαρτυρικὰ καὶ ἅγια πνεύματα κατεκόσμησαν.

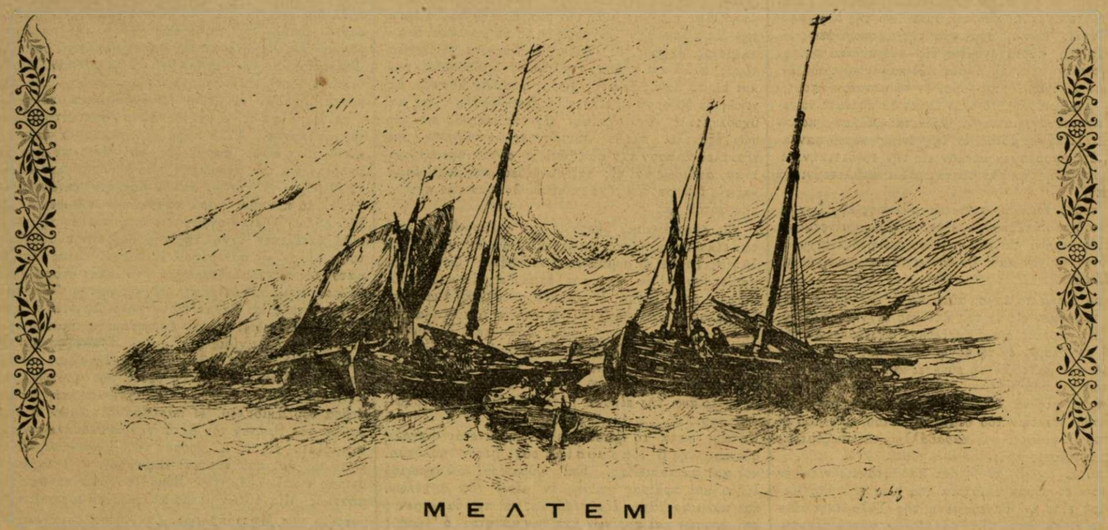

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους)

Ἡ Ἰδεολογία τοῦ Παπαρρηγοπούλου, καθὼς καὶ ὅλων τῶν ῥωμαντικῶν, εἶναι μηδενιστική. Ὅπου καὶ ἂν στραφῇ ἐντὸς τοῦ σύμπαντος, μέσα εἰς τὸ ἄπειρον τῶν κόσμων, διαβλέπει τὸ μηδὲν καὶ τὸ ἄσκοπον. Αἰσθάνεται τὴν παντοτινότητα τῆς φύσεως, ἡ ὁποία μένει ἀναλλοίωτος ἢ μεταβάλλεται ἀργὰ μέσα εἰς τὴν ἀπειρότητα τοῦ χρόνου καὶ τοῦ διαστήματος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ πεπερασμένα ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ἀλλὰ τὸ νόσημά της τοῦ διαφεύγει. Σκεπτόμενος τὸ ἐφήμερον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀναζητεῖ διὰ τῆς συνειδήσεως τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως τῶν κόσμων, καὶ μὴ εὑρίσκων σαρκάζει διὰ τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, λησμονῶν τὴν μηδαμινότητά του, μέσα εἰς τὸν χρόνον καὶ τὸν χῶρον, θέλει νὰ εὕρῃ τὴν αἰωνίαν ὕπαρξιν.

Ὡς ᾆσμα πένθιμον ἀτηνοῦ, θρηνοῦντος εἰς τὰ δάση,
Ἐκθνήσκει πέραν εἰς σιγὴν ἐξαίρνης βαθυτάτην,
Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπίσης θὰ περάσῃ,
Ἀφεὶς ὑπάρξεως φωνὴν καὶ πρώτην καὶ ὑστάτην.

Ὀνείρου ποίου πλάσματα οἱ κόσμοι οὗτοι εἶναι;
Ποίας ὑπάρξεως σκιὰ πλανᾶται εἰς τὸ χῶμα;
Τὸ πρόσωπόν σου, ἄνθρωπε, πρὸ σαρκοφάγου κλίνε.
Γελᾷ με σὲ τοῦ σκελετοῦ τὸ τετρημένον στόμα.

Ζητῶν ὁ Παπαρρηγόπουλος νὰ περιλάβῃ εἰς τὸν νοῦν του τὴν ὑπαρξὶν τῶν κόσμων ἐντὸς τοῦ ἀπείρου, λαμβάνει τὴν παρεγκὰν αἰσθησιν μιᾶς ἀσκόπου κινήσεως μέσα εἰς τὸ κενόν. Τὸ Ὄν τοῦ Σύμπαντος αὐτοδημιουργεῖται καὶ αὐτοκαταστρέφεται μέσα εἰς τὸν ἄπειρον χρόνον καὶ εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα, ὡς νὰ ὠθῆται ἀπὸ μίαν σκοτεινὴν καὶ θλιβερὰν ἀνάγκην. Τοιουτοτρόπως ἡ φιλοσοφική του διανόησις ἀντιλαμβάνεται εἰς τοὺς κόσμους τὸ κενόν, τὸ μηδέν. Καὶ οἱ στίχοι του, ποὺ μᾶς τὸ λέγουν, στίχοι μηδενιστικῆς ἰδεολογίας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἂν ἀφαιρέσῃς τὸ μέτρον, εἶναι ἀδύνατον τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν ποὺ τοὺς διαπνέει νὰ μὴ τὴν ὑπέγραφεν καὶ αὐτὸς ὁ Σοπενάουερ, εἶναι στίχοι ἐξόχως δυνατοί.

Μηδὲν!... τί εἶναι τὸ μηδέν; ἀρχὴν δὲν ἔχει ἄλλην,
Δὲν ἔχει τέλος, ἐν αὐτῷ γεννῶνται καὶ περῶσι.
Τοῦτο ὑπῆρχε πρὸ ἡμῶν, κι' εἰς τοῦτου τὴν ἀγκάλην,
Ἐσχάτην ἐκφωνῶν ἀρὰν ὁ κόσμος θὰ ὑπνώσῃ

Τὸ μηδὲν αὐτὸ τῆς προσπαθείας τῆς ὑπάρξεως τὸ συναντᾷ ὁ φιλόσοφος ποιητὴς πολὺ σαφέστερον καὶ μὲ μεγαλειτέραν θλῖψιν εἰς τὸ ἄσκοπον τῆς πεπερασμένης καὶ συνειδητῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. «Κάθε ἄνθρωπος, λέγει μὲ ἀπελπισίαν, διαβαίνων ἐκ τοῦ κόσμου, περιπλανᾶται εἰς τὸν δρόμον, τὸν καλούμενον Πόνος, καὶ καταρᾶται τὸν ἑαυτόν του, προσμένων τὸν θάνατον»[1]. Αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων, προερχόμεναι ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν αὐτὴν πάλιν καταλήγουν, ἀφ' οὗ δοκιμάσουν εἰς τὴν συνειδητὴν ζωὴν τὴν ὀδύνην καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Μάλιστα, συγκρίνων τὴν συνειδητὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος «ἀποθνήσκει ταχύτερον καὶ πάσχει, διότι φέρει τὴν συνείδησιν τῆς συμφορᾶς του, μὲ τὴν ἀτελείωτην καὶ ἀναίσθητην φύσιν ποὺ βλέπει γεννωμένους καὶ ἀποθνήσκοντας, ἀπελπίζεται περισσότερον καὶ ἀντιλαμβάνεται σαφέστερον τὴν ἀνθρωπίνην μηδαμινότητα.

Δὲν ἔχει, ὄχι, αὔριον, δὲν ἔχ' ἡ νὺξ ἐκείνη·

λέγει ἐννοῶν τὴν νύκτα τοῦ θανάτου καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Μωϋσῆν.

Καὶ ἂν αἰωνιότητα μᾶς ὑπεσχέθης, οἶδας;
Εἴν' αἰωνία δι' ἡμᾶς ἡ τοῦ θανάτου κλίνη.
Ἀχ! ἐκοιμήθησαν αὐτοὶ τοὐλάχιστον μ' ἐλπίδας.

Τί δι' ἡμᾶς παρέθεσας τὴν φύσιν ταύτην πᾶσαν;
Εἴρων, ἰδὲ τὰ ἄνθη σου, στολίζουσιν ἓν πτῶμα,
Τὸ δένδρον διὰ φέρετρον δεικνύεται ἀκμάσαν.
Ἡ γῆ ὡς τὸ παγκόσμιον τῶν ἐκθνησκόντων στρῶμα.

Κι' ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος περᾷ ὡς κῦμα ἐπὶ κῦμα
Ἡ φύσις ἡ ὑποτελὴς ὑπάρχει ἀκεραία·
Εἰς λίθος πάλιν ἐξ αὐτῆς τεθεὶς ὑπὸ τὸ μνῆμα
Διαιωνίζει παρ' ἡμῖν τὸν μέγαν βασιλέα.

. . . . . .

Ἔρρε ὁ ἄνθρωπος! ἀφ' οὗ τοῦ λίθου διαφέρει
Διότι θνήσκει τάχιον, διότι πάσχει μόνον,
Διότι τὴν συνείδησιν τῆς συμφορᾶς του φέρει,
Ἔρρε ὁ ἄνθρωπος! ἰδοὺ τὸ ᾆσμα τῶν αἰώνων.

❋

Ἐκτὸς τῆς μηδαμινότητος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, καθολικῶς λαμβανομένης, ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀντιλαμβάνεται καὶ ἐντὸς ἀκμῆς τῶν ὁρίων αὐτῆς ταύτης τῆς ζωῆς τὴν μηδαμινότητα καὶ τὴν ματαιότητα. Ἔτσι ἡ ἀπαισοδοξία του, τὴν ὁποίαν ἀδίκως κατηγόρησεν ὁ κ. Ζερβός ὡς καθαρῶς τεχνητήν, ξηρὰν καὶ μιμητικήν, (ἀγνοῶν ὅτι, τὸ νὰ θέτῃ κανεὶς ἀπαραβάτους κανόνας, διέποντας τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ λογοτεχνικὰ φαινόμενα εἶναι εὐκολον ἀλλὰ καὶ ἐπισφαλές, ἡ ἀπαισοδοξία του ἔρχεται ὡς τὸ καθαρὸν πόρισμα τῆς ὅλης φιλοσοφίας του. Παντοῦ, μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς ζωῆς, ὅπου καὶ ἂν στραφῇ, ἀντικρύζει τὴν δυστυχίαν, τὸν ἀπελπισμὸν καὶ τέλος τὸν θάνατον. Ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους στίχους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐχαιρέτησε τὴν Μοῦσαν τῆς Μελαγχολίας, ἡ ἰδέα του αὐτὴ ἐμφανίζεται σταθερῶς διαγεγραμμένη, διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ μέχρι τοῦ τάφου.

Εἰς μάτην ἐπεζήτησα παντοῦ τὴν εὐτυχίαν.
Δὲν εὗρον εἰμὴ στεναγμὸν καὶ πόνον καὶ πικρίαν.
Ὅσους καρδίας ἔθιξα παλμὸν δὲν εἶχον ἕνα,
Καὶ αἴσχ' ὑπὸ τὴν καλλονὴν ὑπῆρχον κεκρυμμένα.

Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ τοῦ ἀποροῦτου τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας, σκορπισμένη παντοῦ μέσα εἰς τὸ ἔργον του, συνδέει ὡς μία μαύρη γραμμὴ τὰ προϊόντα τῆς φαντασίας του καὶ τοῦ προσδίδει μίαν θαυμαστὴν ἑνότητα. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ τελευταία του ποιήματα, εἰς τὸν «Ὀρφέα» καὶ τὸν «Πυγμαλίωνα», ἡ κεντρική των ἰδέα εἶναι ἡ ἔννοια τῆς δυστυχίας μέσα εἰς τὴν ζωήν. Ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Πυγμαλίων δὲν εἶναι ἀνῦρωποι τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ κόσμου ἀλλὰ ἄνθρωποι τοῦ γέροντος κόσμου, πάσχοντος ἀπὸ τὸ *«νόσημα τοῦ αἰῶνος»*, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔπασχε καὶ ὁ Μυσσέ. Διὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον, ἂν ὑπάρχῃ κάτι διαρκές, αἰώνιον καὶ ἀναποσπαστον ἀπὸ τὴν συνειδητὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο εἶναι ἡ θλῖψις καὶ ὁ πόνος. Αὐτὴ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἰδέα πολλῶν ποιημάτων του, σχεδὸν ὅλων, τὴν ὁποίαν ξέρει νὰ ξεδιπλώνῃ κατ' ἀπείρους τρόπους. Μὴ εὑρίσκων λοιπὸν παρὰ μόνον τὴν θλῖψιν μέσα εἰς τὴν ζωήν, καταλήγει εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ ἔργου του εἰς τὸ πόρισμα τοῦ Σοπενάουερ: Κανὲν ἀνθρώπινον ὄν ἕως τώρα δὲν ἠσθάνθη ἑαυτὸ εὐτυχὲς ἐν τῷ παρόντι, διότι θὰ ἐχρειάζετο πρὸς τοῦτο νὰ εἶνε μεθυσμένος».

Ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὴν ἐλεινότητα καὶ τὴν ἀπελπισίαν, ποὺ τὴν ἀντικρύζει παντοῦ εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἀπαλλάσσεται ποτέ. Ὅπου καὶ ἂν στραφῇ τοῦ παρουσιάζονται ὅλα οἰκτρὰ καὶ γίνοντ' αἰτία ὥστε ἡ ἐμφυτός του πεσσιμιστικὴ διάθεσις νὰ στηρίζεται περισσότερον καὶ νὰ αὐξάνῃ. Ὅλα ἀπελπιστικά, ὅλα οἰκτρά, ὅλα μάταια. Ἡ ζωὴ ἂν ἔχῃ κανένα σκοπὸν διὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον, ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι ἡ εὐτυχία. Ἀλλὰ ἡ εὐτυχία ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν ζωήν;—Ὄχι εἰς τὴν *Γυναῖκα*, ἡ ὁποία ἠπάτησε καὶ ἠπίστησε καὶ πρὸς τὸν Παπαρρηγόπουλον, καθὼς διαρκῶς ἀπατᾷ καὶ ἀπιστεῖ, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ μισογύνης ποιητὴς ἐκφράζεται μὲ τὸν ἰδιαίτερόν του πικρὸν εἰρωνικὸν σαρκασμόν· (1)—Ὄχι εἰς τὴν Δόξαν, διότι παρατηρεῖ λεπτῶς· ἂν καὶ ὁ Σωκράτης ὑπῆρξεν ἀρετῇ πληρεστάτη καὶ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ ὁ βίος πικρὸς περᾷ».(1) Ὄχι εἰς τὸ Μέλλον, εἰς τὴν ἀναμονὴν καλλιτέρας τύχης, διότι «τὸ μέλλον εἶναι ὁ ἐμπαιγμὸς τῆς συμφορᾶς, εἶνε μία λέξις οὐδὲν σημαίνουσα». (2) Ὄχι εἰς τὴν Παιδείαν, διότι λέγει πικρῶς, «καὶ ἡ παιδεία εἶναι ματαιότης». (3) Ὄχι εἰς τὸν οἶνον, εἰς τὴν *Μέθην*, διότι ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀναγνωρίζει ὅτι «ὁ οἶνος εἶναι εὐτυχία ἀπατηλή, ὄχι πραγματική. Ἐν τούτοις προτιμᾷ τὴν ἀπάτην τῆς χαρᾶς ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τοῦ θρήνου». (4) Ὄχι εἰς τὴν Ἐπιστήμην, διότι, ἀπαντᾷ μὲ θλιβερὸν σαρκασμόν, «μελετῶντες ἐπὶ αἰῶνας, μόλις κατεμάθομεν τὴν ἐπιγραφὴν τῆς βίβλου τῆς σοφίας». (5) Ἑπομένως ὁ Παπαρρηγόπουλος, χωρὶς ῥητῶς νὰ παραγγέλλῃ τὴν καταδίκην τῆς ζωῆς, συγκρατούμενος ἀπὸ μίαν ἀντιφατικὴν φιλοζωΐαν, ἀπορρέουσαν ἐκ τοῦ περιέργου καὶ γεμάτου ἀπὸ ἀντιθέσεις χαρακτῆρος του, τείνει νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ μοιραῖον συμπέρασμα:

Ὁ ἄνθρωπος τὸν τάφον του γεννᾶται ὅπως σκάψῃ,
Ῥάπτων τὸ σάβανον αὐτοῦ τὸν βίον ἀναλίσκει.
Ἡ ὕπαρξίς του πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς γῆς θ' ἀστράψῃ,
Διπλοῦται εἰς τὸν θάνατον, καὶ θνήσκει, θνήσκει, [θνήσκει.

. . . . . .

Τὶ ὠφελεῖ ἂν διαρκῇ τὸ ἔαρ μαραμένον,
Καὶ ἂν τὸ ἆσμα ἀντηχῇ μεστὸν μελαγχολίας,
Καὶ ἂν τὸ δόδον σώζεται ὠχρὸν καὶ τεθλασμένον,
Καὶ ἂν ὁ βίος διαρκῇ χωρὶς τῆς εὐτυχίας;

Τὶ ὠφελεῖ ἐὰν ἐντὸς ὑψίστων πυραμίδων
Βαλσαμωμέναι μούμιαι τὸν θάνατον νικῶσι;
Τὶ ὠφελεῖ, καλύπτοντες τὴν κόνιν τῶ, ἐλπίδων,
Οἱ ἄνθρωποι, ὡς μούμιαι τοῦ Ἔαρος νὰ ζῶσι;

Ὅλα οἰκτρά· ὁ μαρασμὸς τὸ ἄνθος ἀναμένει,
Καὶ τὴν γαλήνην ἀπειλεῖ μακρὰν ἡ τρικυμία
Καὶ πρὸς τὸ ἔαρ ὁ χειμὼν ἀκατασχέτως βαίνει.
Πρὸς τὸ παιδίον ἡ δυτὶς καὶ ἡ ἀπελπισία.

Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς αἰωνίας αὐτῆς πικρίας, τοῦ μόνου συναισθήματος τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ μόνου λόγου τῆς καλλιτεχνικῆς ὑπάρξεως, τελειώνει τὸ πικρότερον ᾆσμα του, τὸν «Φανὸν τοῦ Κοιμητηρίου Ἀθηνῶν», μὲ τὰς γεμάτας ἀπὸ μελαγχολίαν στροφάς.

Μόνος, καθὼς αὐτὸ τὸ φῶς εἰς τὸ νεκροταφεῖον,
Φωτίζων πόθων μνήματα καὶ πτώματα ἀνείρων,
Ἀγνώστου πόνου ἔρμαιον διέρχομαι τὸν βίον
Τὰ ζάκη σύρων τῆς ζωῆς, τὸ παρελθόν μου σύρων.

Φανέ, ὅταν τὸ ἔλαιον σὲ λείψει, τὶ θὰ γίνῃς;
Τί; θὰ σβεσθῆς. Καλλίτερον. Ἀφ' οὗ ἡ μοῖρ' ἀγρίως
Προώρισε τὴν λάμψιν σου ἐπὶ σποδοῦ νὰ χύνῃς,
Τὶ ὠφελεῖ εἰς σὲ τὸ φῶς καὶ εἰς ἐμὲ ὁ βίος;

Μελετῶντες τὴν βιογραφίαν τοῦ Παπαρρηγοπούλου εἴδομεν, ὅτι, ἂν καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἦτο

1. Ὁ μισογυνισμὸς τοῦ Παπαρρηγοπούλου φαίνεται εἰς πολλὰ ποιήματά του. Εἷς ἕνα ποῦ τὸ παραβάλλει ὁ κ. Παλαμᾶς μὲ τὸν «Σαμψὼν καὶ τὴν Δαλιδᾶ» τοῦ Βινύ, λέγει:
"Ω! ἡ γυνὴ τὴν δύναμιν αὐτῆς καλῶς γνωρίζει!
Καὶ ἂν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀγάπην ἤδη,
Δὲν ἀγαπᾷ· τὴν δύναμιν αὐτῆς ὑπολογίζει.
Κ' ἐν ᾧ ὠχρᾷ ἐξ ἔρωτος σὲ βλέπει, σὲ προδίδει.

1. Ὁ ἄνθρωπος ἀχάριστος ἐπλάσθη αἰωνίως·
Ἂν ὁ Σωκράτης ἀρετὴ ὑπῆρξε πληρεστάτη,
Ἀλλ' ἐν τῇ δόξῃ καὶ αὐτοῦ πικρὸς περᾷ ὁ βίος·
Ὁ φθόνος ἔτι σήμερον αὐτὸν κατασπαράττει.
Γενικῶς φαίνεται ὅτι ὁ Παπαρρηγόπουλος δὲν θεωρεῖ εὐτυχίαν τὴν δόξαν ἀπὸ ὁλόκληρον τὸ ποίημά του «Δὲν θέλω δόξαν»
2. Μέλλον, τῆς τύχης παίγνιον, τοῦ βίου εἰρωνεία,
Λέξις οὐδὲν σημαίνουσα, ἢ πάροδον τοῦ χρόνου....

. . . . . .

Μέλλον κα

μελαγχολικὸς καὶ συνεσταλμένος, ἐν τούτοις ἀκρατήτως παραδιδόμενος εἰς τὰς ἡδονάς, ἐξεκουράζετο ἀπὸ τὸν τραχὺν κάματον τῆς ζωῆς. Ἡ ἀντίθεσις αὐτὴ τοῦ χαρακτῆρος του παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ ἔργον. Ἐν ᾧ ἡ μελαγχολία καὶ ἡ ἀπελπισία περὶ τῆς μηδαμινότητος τῆς ζωῆς δεσπόζει τῆς φιλοσοφίας του, εἰς πολλὰ σημεῖα μία γραμμὴ λαγνείας, μία γραμμὴ ὑλισμοῦ, διέπει τόσον τὴν ποίησίν του ὅσῳ καὶ τὰ πεζά του ἔργα. Ἂν εἰς τὸν κόσμον βασιλεύῃ,—αὐτὸ εἶνε τὸ πόρισμά του,— ὁ πόνος καὶ ἡ πικρία, εὐτύχημα εἶναι ὅτι ἔχομεν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἀπατηλὴν εὐτυχίαν, τὴν μέθην. Ἡ σκέψις αὐτὴ τὸν ἄγει νὰ γενικοποιήσῃ μίαν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἀποκρυσταλλώνει εἰς δόγμα ὑλιστικόν: Ἡ ὕλη εἶνε ἐκεῖνο ποὺ βλέπει, ποὺ τὸ αἰσθάνεται, ποὺ πάσχει, ποὺ χαίρει, ποὺ ζῇ, ἑπομένως ποὺ ὑπάρχει καὶ τὸν ἐνδιαφέρει. Σκέψις αὐτή, τὴν ὁποίαν, ἂν δὲν ἔκαμεν ὁ ἀπαισιόδοξος ποιητής, ἐξ ἅπαντος θὰ εἶχεν ὁπλισθῇ μὲ τὸν θῶρακα τῆς σωτκῆς ἀπαθείας, ὅπου ἔτεινε νὰ καταλήξῃ μὲ τὰ τελευταῖα ἔργα τῆς ζωῆς του.

Καὶ λέγει εἰς ἕνα ἰδιόρρυθμον ποίημα, εἰς τὴν «Γιαούκην», εἰς δύο ἀπεριποιήτους στροφάς, μεστὰς ὅμως φιλοσοφικῆν σκέψιν.

Θὰ μ' εἴπῃς ὑλιστήν· δεκτὸν καὶ τοῦτο.
Ἀφ' οὗ προβαίνει ψηλαφῶν ὁ βίος,
Προσκρούων εἰς τὴν ὕλην αἰωνίως,
Τί ἄλλο νὰ δεχθῇ ἐδικαιοῦτο ;

Ἡ ὕλη πάσχει, χαίρει, ζῇ καὶ θνήσκει.
Ἐκτὸς αὐτῆς τί εἶναι ; Τὶς γνωρίζει.
Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζει
Αἰῶνας, καὶ παντοῦ αὐτὴν εὑρίσκει,

Ὡς ὑλιστὴς ὁ Παπαρρηγόπουλος, στρέφεται πρὸς τὰς ἡδονάς, διὰ ν' ἀντλήσῃ ἐκεῖθεν χαρὰν ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς ἀκόμη δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἀπηλπισμένος ποιητὴς εὑρίσκει τὴν εὐτυχίαν. Εἶναι ρεβάϊας εὐτυχής, κατ' ἀρχάς, καθὼς κάθε ἄνθρωπος, δοκιμάζων κάτι τὸ νέον. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁπίσω καὶ ἀπὸ τὰς ἡδονὰς βλέπει νὰ ὀρθώνεται τὸ φάσμα τοῦ κόρου, πηγὴ δυστυχίας καὶ πικρίας δι' αὐτὸν καὶ δι' ὅλους.

«Τὸ χεῖλος σου τὸ πελιδνὸν τὰ πάντα μυκτηρίζει» λέγει ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν κόρον.

Ψυχρός, καθὼς τῆς ἡδονῆς ἡ νὺξ ἐν τῇ πρωΐᾳ,
Ὁ κόρος, σπείρων πανταχοῦ ἐρήμωσιν βαδίζει,
Κ' εἰς τὸν βημάτων του τὸν θροῦν πετᾷ ἡ εὐτυχία.

Ὁπισθεν πάσης ἡδονῆς καραδοκεῖ λανθάνων,
Καὶ εἰς τὸ πρῶτον φίλημα ὡς γίγας ἀνυψοῦται·
Καὶ ὅπου ἦν συμπόσιον, δεικνύει τῶν λειψάνων
Τὸν σκελετώδη ὁρμαθόν, καὶ νὺξ πυκνὴ ἁπλοῦται.

Ἑπομένως, ὁ ἰδιαίτερος ψάλτης τῆς πικρίας μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς ζωῆς, μὴ εὐχαριστούμενος καὶ ἀπὸ τὸν ὑλισμὸν τὸν, ἐπαναπίπτει, μετὰ τὴν κίνησιν αὐτὴν τοῦ νὰ κατακτήσῃ τὴν εὐτυχίαν, εἰς τὴν προτέραν του στερεότυπον θλῖψιν. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ φάσμα τῆς θλίψεως ὁ Παπαρρηγόπουλος δὲν ἀπαλλάσσεται ποτέ. Εἶναι ἡ σκιά του ποὺ τὸν παρακολουθεῖ παντοῦ.

Ὁ Παπαρρηγόπουλος, μὴ εὑρίσκων, καθὼς εἶπα, παρὰ μόνον τὴν θλῖψιν μέσα εἰς τὴν ζωήν, καταλήγει εἰς τὸ πόρισμα τοῦ Σοπενάουερ: «Κανὲν ἄνθρώπινον ὂν ἕως τόρα δὲν ἠσθάνθη ἑαυτὸ εὐτυχὲς ἐν τῷ παρόντι, διότι θὰ ἐγρειαζετο πρὸς τοῦτο νὰ εἶναι μεθυσμένον». Μὲ τὴν σκέψιν αὐτὴν ρίπτεται εἰς τὴν μέθην, ὄχι, ἐννοεῖται, ἡμέραν καὶ νύκτα, διότι ἐπιτέλεστο ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, καὶ διέζλεπεν ὅτι ἡ διαρκὴς μέθη ὁδηγεῖ εἰς τὸν ἐκφυλισμόν, ῥίπτεται εἰς τὴν μέθην, διὰ νὰ εὐτυχήσῃ, καὶ λέγει ἐνθουσιασμένος: «Ἂν εἶναι ματαιότης ὁ οἶνος ποῦ ἀφρίζει στὸ ποτήρι, ἂν εἶναι ματαιότης τὰ χείλη ποῦ δίψοῦν φιλήματα, καὶ πραγματικότης εἶναι ὁ θρῆνος εἰς τὴν γῆν αὐτήν, ἂς κενώσω τὴν φιάλην μου προτιμῶν τὴν ἀπάτην»[1]. Ἐν τούτοις, παρατηρεῖ μετ' ὀλίγον, ὅτι καὶ ἡ μέθη δὲν δίδει εἰς τὴν ἐλεεινὴν ἀνθρωπίνην ὕπαρξιν τὴν πολυπόθητον εὐτυχίαν. Εἶναι, βεβαίως, εὐτυχὴς ὁ μεθυσμένος ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ μέθη. Ἀλλά, λέγει, «ἡ σκιὰ τῆς συμφορᾶς πλανᾶται καὶ ἐν τῇ μέθῃ», ἐννοῶν ὅτι καὶ μέσα εἰς τὴν μέθην εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἡ Δυστυχία, ἡ Δέσποινα τῆς ζωῆς μας. Τοιουτοτρόπως,

1. Ματαιότης ὁ ἀφρίζων ἐν τῷ ποτηρίῳ οἶνος.
Ματαιότης καὶ τὰ χείλη τὰ διψῶντα ἀσπασμόν ;
Ἂν πραγματικότης εἶναι εἰς τὴν γῆν αὐτὴν ὁ θρῆνος,
Ἂς κενώσω τὴν φιάλην τὴν ἀπάτην προτιμῶν.

εἰς ἕνα ποίημα, τὴν «Μέθην», ἀφ' οὗ παροτρύνει νὰ χαρῶμεν τὴν ματαίαν ζωήν, μεθωντες, το τελειώνει μὲ τὴν ἀποσαρφήν.

Ποῦ εἶσαι, κόρη; Ἡ αὐγὴ ἐπὶ τῶν φύλλων κλαίει,
Ὁ βύας ἐσιώπησεν, ἡ ἀηδὼν κοιμᾶται.
Ἀλλ' εἶμαι μόνος, καὶ περνοῦν οἱ χρόνοι οἱ ὡραῖοι.
Φεῦ! κ' ἐν τῇ μέθῃ ἡ σκιὰ τῆς συμφορᾶς πλανᾶται.

Ἔτσι ὁ Παπαρρηγόπουλος, ἀφ' οὗ ἀνεζήτησε τὴν εὐτυχίαν παντοῦ ὅπου ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν συναντήσῃ καὶ δὲν τὴν εὕρῃκε, παύει πλέον νὰ τὴν ἀναζητῇ καὶ καταλήγει εἰς τὴν Ἀνίαν. Ἀντιλαμβάνεται παντοῦ, μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς συνειδήτης ὑπάρξεως, ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον τὸ κενὸν καὶ τὸ μηδέν. Ἡ φιλοσοφική του διανόησις διαισθάνεται ὅτι καὶ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δυστυχίαν, ὅταν περάσῃ, θὰ τὴν διαδεχθῇ τὸ συναίσθημα τῆς Ἀνίας. Μὲ αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήτης ὑπάρξεως καὶ τὴν πηγὴν τῆς δυστυχίας της. Γνωρίζει πλέον ὅτι, ὅπως μετὰ τὸν πόνον, ὡς ἄμεσον παρακολούθημα, ἔρχεται ἡ ἀνία, ἔτσι καὶ μετὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μέθης, καθὼς καὶ κάθε ἄλλης εὐχαριστήσεως, ἐπέρχεται ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἀνίας κόρος, διὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ ἡ Ἀνία. Ἀλλὰ ἡ Ἀνία εἶναι τὸ φοβερώτερον συναίσθημα τῆς ζωῆς, διότι, διὰ τῆς Ἀνίας, κατὰ τὸν Σοπενάουερ, «ἔχομεν τὸ αἴσθημα τὸ κενὸν καὶ τοῦ μηδενὸς τῆς ὑπάρξεως». Αἰσθανόμενος λοιπὸν καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος εἰς τὴν ψυχήν του τὸ κενὸν καὶ τὸ μηδέν, τὴν ἄζωον γαλήνην, παύει πλέον νὰ πονῇ καὶ ἀρχίζει καὶ τὴν ὀδύνην ἀκόμη νὰ κοιτάζῃ μὲ ἀδιαφορίαν. Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν αὐτὴν μάλιστα τοῦ φρικτοῦ συναισθήματος τῆς Ἀνίας, τῆς ἀφιερώνει ποίημα ἀπὸ τὰ θαυμαστότερα. Ὁ ῥωμαλέος φιλοσοφικὸς λυρισμός, ποὺ τὸ διαπνέει, τὸ ἀναδεικνύει ἀριστούργημα εἰς τὸ εἶδος του. Εἰς τὴν «Ἀνίαν» ἡ ποιητικὴ τέχνη τοῦ Παπαρρηγόπουλου, ἀπηλλαγμένη τῶν φραστικῶν της ἐλαττωμάτων, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ὑπερβολῶν της, θριαμβεύει εἰς ἔξαρσιν καὶ εἰς βάθος φιλοσοφικῆς σκέψεως. Κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι ἀπὸ τὰ μουσικότερα καὶ καλλίτερα, — ἂν ὄχι τὸ καλλίτερον, — δημιουργήματα τῆς Παπαρρηγόπουλικῆς Μούσης.

Ἀνία

Ἠσθάνθητε τὸ φοβερὸν κενόν, τὸ περιβάλλον
Ὡς τις σινδὼν νεκρικὴ σφριγῶντα ἔτι βίον,
Ὅτε βαρὺ ἀγωνιᾷ τὸ στῆθος τὸ χθὲς πάλλον,
Καὶ ἤδη μόνον ἔρωτος ἐρείπια ἐγκλεῖον ;

Ἠσθάνθητε ἐν τῇ ψυχῇ τὴν ἄζωον γαλήνην,
Τὴν ἑπομένην εἰς δεινὴν παθῶν ἀνεμοζάλην,
Ὅτε κορέσαντες αὐτὴν τὴν ἄπληστον ὀδύνην,
Σιγῶντες τῶν ὀνείρων μας μετροῦμεν τὴν αἰθάλην ;

Βαρύθυμος καὶ σύνοφρυς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ βίου
Βαδίζει ὁ χθὲς νεαρὸς καὶ χαίρων νεανίας.
Περὶ αὐτὸν ἐπικρατεῖ σιγὴ κοιμητηρίου,
Καὶ τὴν ὀδύνην θεωρεῖ μετ' ἀδιαφορίας.

Τὸ χεῖλος του τὸ πελιδνὸν τὰ πάντα μυκτηρίζει·
Ψυχρός, καθὼς τῆς ἡδονῆς ἡ νὺξ ἐν τῇ πρωΐᾳ,
Ὁ κόρος σπείρων πανταχοῦ ἐρήμωσιν βαδίζει,
Κ' εἰς τῶν βημάτων του τὸν θροῦν πετᾷ ἡ εὐτυχία.

Ὁπισθεν πάσης ἡδονῆς καραδοκεῖ λανθάνων,
Καὶ εἰς τὸ πρῶτον φίλημα ὡς γίγας ἀνυψοῦται·
Καὶ ὅπου ἦν συμπόσιον δεικνύει, τῶν λειψάνων,
Τὸν σκελετώδη ὁρμαθόν, καὶ νὺξ πυκνὴ ἁπλοῦται.

Οὐδὲν μοὶ ἔμεινεν· αὐτὴ ἡ μνήμη ἀφηρέθη.
Τὸ πτῶμα τοῦτο τῆς χαρᾶς, ἐν μέσῳ τῆς ὀδύνης.
Παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεὶ τοῦ ἔρωτος ἡ μέθη·
Ἀπογοήτευσις, αὐτὸ τὸ παρελθὸν μολύνεις ;

Ὦ φύσις, ἥτις ἀνθηρὰ ἀναγεννᾶσαι πάλιν,
Ποῦ εἶναι ἤδη αἱ στιγμαὶ αἱ εὐτυχεῖς ἐκεῖναι ;
Ἀπεκοιμήθην ἀφαλῆς παρὰ τὴν σὴν ἀγκάλην.
Ποῦ εἶναι ἡ καρδία μου, ὁ ἔρως μου ποῦ εἶναι ;

Καὶ ἡ ἐλπίς, ὁ σύντροφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.
Ἀφοῦ ἀπενεκρώθησαν καὶ ὄνειρα καὶ πόθοι,
Ὡς ἡ Νιόβη, ἐκπληκτος, βωβὴ ἐκ τῆς ὀδύνης,
Ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἀπελιδώθη.

⁂

Ὁ φιλόσοφος ποιητής, καταδιωκόμενος καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ φάσμα τῆς εὐτυχίας, τὴν ὁποίαν πουθενὰ δὲν εὑρίσκει, τὴν ἀναζητεῖ τέλος εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν. Ἀλλά, παρατηρεῖ μὲ ἀπελπισίαν, τὴν εὐτυχίαν ποῦ τὸν δημιουργεῖ ἡ πλάνη, ἡ ἀπάτη, τὴν καταστρέφει ἡ ἀλήθεια, τὴν συντρίβει ἡ γνῶσις. Ἂν ὁ πεσσιμιστὴς ποιητής, ποῦ εἰσήγαγεν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν τὸν φιλοσοφικὸν λυρισμόν, λατρεύῃ τὴν ἀρχαιότητα, τὴν λατρεύει διὰ τὴν πλάνην, ἡ ὁποία ὑπῆρχε τότε καὶ ἐξησφάλιζε τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς καλῆς αὐτῆς ἐποχῆς. «Ὁ κόσμος, (λέγει), τότε, ἦτο νεανίας γελῶν καὶ ἐλπίζων. Πλανώμενος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν πικρὰν ἀλήθειαν, ἐπαιζε μὲ τὰς δυστυχίας, ἐστόλιζε τὴν ζωὴν μὲ ἄνθη, ἀπεκοιμᾶτο μὲ ὄνειρα καὶ ἔψαλλεν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀδοῦσσαν» (!). Ὅμως σήμερον, ὁπότε ἠμορύνθη ὁ κύκλος τῶν γνώσεων, ὁ κύκλος τῶν Ἐπιστημῶν, ἀπὸ τὸν σπόρον τῆς Ἀληθείας ἐγεννήθη τὸ δένδρον τῆς δυστυχίας γιγάντιον, καὶ πλουσίως ἐκαρποφόρησεν. Ἑπομένως, συμπεραίνει: μὲ πικρίαν, «ἐκεῖνοι ποὺ λατρεύουν τὴν ἀλήθειαν εἶναι ἀνόητοι. Μήπως πρέπει νὰ λατρεύωμεν τὴν ἀλήθειαν διότι μᾶς ἐσκότωσε τὴν χαρά; Μήπως διότι ἀφήρεσε τὸν πέπλον τῆς ἀγνοίας καὶ μᾶς ἔδειξεν ἕναν ἀπελπισμένον σκελετόν; Μήπως διότι ἠμόρυνσε τὴν ὀδύνην καὶ τὴν δυσθυμίαν ;» (¹).

Ὁ Παπαρρηγόπουλος δὲν ἐθανείσθη, δὲν ἠκολούθησε δουλοπρεπῶς, ἀνεξετάστως, ἀσυνειδήτως, τὴν ἀπαισιοδοξίαν τοῦ ῥωμαντισμοῦ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, καθὼς διατείνεται ὁ κ. Ζερβός. Ὁ πρωτότυπος φιλοσοφικὸς λυρισμός, ποὺ διαπνέει τὰ ποιήματά του, τὸν ὁποῖον προσεπάθησα νὰ σκιαγραφήσω, τὸ ἀποδεικνύει καλῶς, ἀφ' οὗ ἀναντάπαι μόνον εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἄλλους συγχρόνους ὁμοτέχνους του. Ἡ πεσσιμιστικὴ του αὐτὴ διάθεσις πηγὴν ἔχει τὸν χαρακτῆρα του, ἐπιταθεῖσα, αναμφιβόλως, ἀπὸ μίαν ἀσθένειαν ποῦ τὸν κατέτρυχεν ἐπὶ ζωῆς, καὶ στηριχθεῖσα, συστηματικῶς πλέον, ἀπὸ τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας, εἰς τὰς ὁποίας ἐνωρὶς ἐπεδόθη. Αὐτὸς ὁ λόγος, ἐκδηλούμενος εἰς ζωντανὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν, καὶ μία συγκίνησις εἰς τὴν ἔκφρασιν, ἐξωτερικεύουσα τὴν θέρμην τῆς καρδίας του, ἀποτελοῦν τὸ θέλγητρον τῆς Παπαρρηγοπουλικῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία καὶ σήμερον, ἂν καὶ παρασύρουν ἄλλα φιλολογικὰ ῥεύματα, εὐχαρίστως διαβάζεται, μόνη ἀπὸ τὰς συγχρόνους τῆς ποιήσεις τοῦ καθαρεύοντος λόγου, μηδ' αὐτῆς τῆς ποιήσεως τοῦ Βασιλειάδου ἐξαρουμένης, ποῦ τὸν ἐθεώρουν πολλοὶ ἰσότιμον τοῦ ποιητοῦ τῆς Μελαγχολίας.

Εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον ἡ ἀπελπισία, ἡ τόσῳ πλουσίως χυμένη εἰς τὸ ἔργον του, τείνει νὰ γίνῃ ἀπελπισία παγκόσμιος. Ἡ πικρία του γενικοποιεῖται καὶ γίνεται πικρία κάθε ἀνθρώπου. Πολὺ ὀρθῶς ὁ κ. Παλαμᾶς παρατηρεῖ, ὅτι εἰς πολλὰ μέρη αἱ κραυγαὶ τῆς ἀπελπισίας του «θυμίζουν τὰ σπαραχτικὰ ξεφωνητὰ τῶν μεγάλων ἀπαισιοδόξων, τοῦ Βινύ, τοῦ Λεοπάρδη, τοῦ Νίτσε, τοῦ Σοπενάουερ».

Ὅταν ὁ ποιητής μας θρηνῇ, καὶ ὡς ἀπαισιόδοξος θρηνεῖ συχνά, σπανίως θρηνεῖ μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του. Ὁ κύκλος τοῦ πόνου του εὐρύνεται, ἀπεριορίστως εὐρύνεται, «καὶ πονῶν, συμπονεῖ ὁλόκληρον τὸν ἀνθρώπινον πόνον», καθὼς καὶ ὁ Λεοπάρδης.

Καὶ λέγει, συγκρίνων τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ κόσμου, ὅταν ἡ δυστυχία ἐκοιμᾶτο, βαυκαλιζομένη ἀπὸ τὴν ἀγνοιαν, μὲ τὴν σημερινὴν γερασμένην ἡλικίαν, ὁπότε ἡ Ἐπιστήμη τὴν ἐξύπνησε.

Γλυκύ, γλυκὺ βαυκάλημα· ἀλλ' ἤδη τὸ παιδίον
Ἠνδρώθη, δὲν κοιμᾶζεται μὲ ᾄσματα πλαναται
Εἰς τὸν λαβύρινθον αὐτὸν τοῦ κόσμου, καὶ δακρύον
Χωρὶς ἐλπίδος χαίρεται, χωρὶς αὐτῆς κοιμᾶται.

Ναί, πλέον, δὲν θεοποιεῖ τοὺς πόθους τῆς καρδίας.

1. Καὶ ἦτο κόσμος νεανίας.
Γελῶν καὶ σύντονος κ' ἐλπίζων,
Καὶ παίζων μὲ τὰς δυστυχίας,
Μὲ ἄνθη τὴν ζωὴν στολίζων.
Λέγει εἰς τὸ ποίημα «Πρὸς τὸν Ἥλιον».
Χρυσοῦς αἰῶν, ὡς ἡ ἀκτίς σου,
Εἰς ἔκρ θάλλον ἐπλανᾶτο·
Ἤθεν ἐπάνω τῆς ἀδοῦσσου.
Καὶ μ' ὄνειρα ἀπεκοιμᾶτο.

2. Λατρεύουν τὴν ἀλήθειαν... Ἀνόητοι!... Θεότης,
Ἣν ἔπρεπε νὰ πολεμῇ, νὰ φεύγ' ἡ ἀνθρωπότης.
Αὐτὴ εὑρίσκει παρ' ἡμῖν θυμίαμα καὶ μόρα,
Διότι αἴρει τὴν χαρὰν μὲ τὴν ψυχράν της χεῖρα ;
Διότι, ἀνεμπόδιστον τὸν πέπλον τῆς ἀγνοίας,
Γυμνὸν δεικνύει σκελετόν, ὁστῶν σίκτρᾶς σωρεὰς,
Ὅπου ζωῶν ἐθλίψαμεν καὶ κάλλος καὶ εἰρήνην ;
Διότι σβύνει τὴν χαρὰν καὶ γράφει τὴν ὀδύνην ;

Ἤδη, ἀνήρ, δὲν ἀπαιτεῖ ἀτράγμονα προστάτην.
Πλανώμενος μετά τινος πικρᾶς ὑπεροψίας,
—Ὦ ! «εἶμαι μόνος !...» – ὠρυγὴν ἀφίνει βαθυτάτην

Ἀπὸ τὴν σύγκρισιν αὐτὴν ἐξέρχεται ἡ φιλόσοφος σκέψις τοῦ Παπαρρηγοπούλου συντετριμμένη. Ἡ χαρά, ἡ ζωή, τὸ κάλλος, ἡ δόξα, ἡ ἀλήθεια, ὅλα, εἶναι οἰκτρά, εἶναι ματαία. Ἀφ' οὗ ἀκοπὸς τῆς ὑπάρξεως εἶναι ἡ εὐτυχία καὶ ἡ εὐτυχία δὲν ὑπάχει, δὲν ἀξίζει τὸ νὰ ζῇ κανείς. Εὐτυχῆς ὅμως ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς τὴν *Πλάνην*, διότι διὰ τῆς *Πλάνης* δημιουργεῖ εὐτυχίαν. Ἔτσι ὁ ἰδιαίτερος ψάλτης τῆς Μελαγχολίας κατέληξεν εἰ extremae necessitatis εἰς τρόπον ὥστε νὰ προτιμᾷ τὴν *Πλάνην* ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμην, ὅπως ἀργότερα καὶ ὁ Ἐμμ. Ροῦδης, λέγων ὅτι, ἀφοῦ τὰ τόσα μεταφυσικὰ συστήματα δὲν ἐκανοποίησαν τὴν δίψαν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, δέχεται τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐξασφαλίζει καὶ τὴν εἰρήνην του.

Ὦ Πλάνη ! ἂν δὲν κλίνουσι πρὸς σὲ τὸ γόνυ ἄλλοι,
Σὺ εἶσαι μόνη δι' ἐμέ, θεότης μου μεγάλη.
Καὶ ἂν ἐνταῦθα δρέπωμεν ψιμύθια εὐτυχίας,
Σὺ πάλιν τὰ διέσωσες ἀπὸ τῆς Ἀληθείας,

Ἡ ἀλήθεια, διὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον, εἶναι πηγὴ, συμφορᾶς. Ἂν καὶ γνωρίζῃ ὅτι θεραπεύων τὴν Ἀλήθειαν, ἀσχολούμενος μὲ τὴν φιλοσοφίαν, θὰ αὐξήσῃ τὴν δυστυχίαν του εἰς τὴν ζωήν του, τόσῳ εἶναι ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸ συμβολικὸν φῶς, ὥστε προτιμᾷ, σᾶν πεταλουδίτσα, νὰ πετᾷ κοντὰ στὴ φλόγα, ἀδιαφορῶν ἂν θὰ καῇ. Ἐν τούτοις εἰς τὸ ἔργον του δείχνει ὅτι ἀποστρέφεται τὴν Ἀλήθειαν, διότι ἀποστεώνει τὴν ζωὴν καὶ τὴν παρουσιάζει χωρὶς θέλγητρα. Μάλιστα ἕνα τετράστιχον, ποῦ τῆς ἀφιερώνει, ἄψογον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, μεγαλοπρεπὲς εἰς τὴν ἔκφρασιν, εἶναι ἀπὸ τὰ θαυμαστότερα ποῦ ἔγραψε,—καὶ θὰ ἐτίμα κάθε ποιητήν, καὶ ἐκ τῶν μεγίστων.

Δὲν σ' ἀποσπῶ, αἱμάσσουσαν, ἐλπίς, ἐκ τῆς καρδίας,
Ὅπως σὲ ὁίψω ἔρμαιον σκεπτικισμοῦ ἀγόνου
Εἰς τὰς τριόδους τῆς κενῆς ὀνείρων ἀληθείας,
Τῆς κόρης τῆς κολάσεως καὶ τῆς μητρὸς τοῦ πόνου.

Ὁ ἀπαισιόδοξος ποιητής, μακρὰν τοῦ νὰ εἶναι μοιρολάτρης, μὴ πιστεύων εἰς τὴν ὠφελιμότητα τῶν Ἐπιστημῶν, τὰς ἀποστρέφεται. Δι' αὐτὸν σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως, ὅπως εἶπα, εἶναι ἡ ἐπιδίωξις τῆς εὐτυχίας. Ἡ Ἐπιστήμη, ὅμως, ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν τέχνη τῆς γνώσεως, ἡ κατ' ἐξοχὴν Ἀλήθεια, ἂν καὶ εἶναι μέσον μικρᾶς ὠφελιμότητος διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐν τούτοις προάγει τὴν δυστυχίαν, διότι ἀνασύρει τὸν πέπλον τῆς Ἀγνοίας, τῆς πηγῆς τῆς χαρᾶς. Ἀπόρροια τῆς σκέψεως αὐτῆς εἶναι ὅτι ὁ Παπαρρηγόπουλος ποθεῖ τὴν Ἀγνοιαν, δηλαδὴ τὴν εὐτυχίαν, καὶ ἀποστρέφεται τὴν Ἐπιστήμην. Καὶ τοῦτο διότι, ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἀληθείας, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο πρὶν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὡραῖα καὶ ποθητά, τώρα φαίνονται ἀσχημα καὶ ἀπελπισμένα. Ἔτσι καὶ πάλιν ὁ ποιητὴς πίπτει εἰς τὴν πεσσιμιστικήν, τὴν ἐμμονον ἰδέαν, ἡ ὁποία φανερώνεται εἰς ὅλους τοὺς στίχους του : Ὅλα εἶναι οἰκτρά, ὅλα ἀπελπιστικά, ὅλα ματαια.

Χάριν τῆς γνώσεως μωρῶς ἐκ τῆς Ἐδὲμ πεσόντες,
Κ' εἰς ταύτην θυσιάσαντες παρούσας εὐτυχίας,
Τὶ τέλος κατεμάθομεν αἰῶνας μελετῶντες ;
Ὦ ! μόλις τὴν ἐπιγραφὴν τῆς βίβλου τῆς σοφίας.

Ἀφοῦ δὲν δίδει ὀβολὸν χαρᾶς ἡ Ἐπιστήμη,
Ἢς πᾶν τὸ οἰκοδόμημα ὁ θάνατος λακτίζει,
Ἀφοῦ τῆς σκέψεως παντοῦ εἰδοῦσασα ἡ λύπη,
Σκοτίζει τὸ ἐπίχαρι, τὴν ὕπαρξιν σκοτίζει,

Ἀφοῦ εἰς μάτην σπαίρουσα θηρεύει ἡ καρδία
Τὴν εὐτυχίαν ἐν τῇ γῇ, ἢ κἂν τὴν λήθην μόνον,
Ἀφοῦ ἐλπίδα θνήσκουσαν φωτίζει ἡ πρωΐα,
Καὶ εἰς τὸν νοῦν οἰκοδομεῖ ἡ εὐτυχία θρόνον,

Αἴ ! τότε, ἂς σβεσθῇ ἡ δὰς τοῦ πνεύματος, καὶ σκότος
Πυκνόν, τὰ δυστυχήματα ἡμῶν ἂς περιβάλῃ.
Ἐν μέσῳ τούτου ἡ χαρὰ προβαίνει λεληθότως,
Τῆς ὀπτασίας ἡ τερπνὴ ἀνοίγεται ἀγκάλη.

Ἀπὸ τὴν ἰδέαν αὐτὴν, μίαν ἰδέαν σταθερὰν, τελείως διαμορφωμένην, ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς πολλὰ μέρη, μέσα εἰς τὴν ποίησίν του καθὼς καὶ εἰς τὰ πεζά του ἔργα, τυραννεῖται πολύ. Ἂν ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἡ Ἀνθρωπότης εὐτυχής, ὑπῆρξε διότι ἠγνόει. Σήμερον γνωρίζομεν κάτι, καὶ διὰ τὴν σοφίαν μας αὐτὴν εἴμεθα δυστυχεῖς. Ἑπομένως σήμερον ἀξίζει νὰ καταρῶμεθα τὴν τύχην μας καὶ τὴν σοφίαν μας. Εἶναι καὶ τοῦτο τὸ μοιραῖον πόρισμα τῆς μηδενιστικῆς του, τῆς πικρᾶς ἰδεολογίας. Καὶ εἶναι γραμμένον: μὲ πολλὴν πικρίαν καὶ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν οἱ στίχοι του ποῦ μᾶς τὸ λέγουν.

Ὦ ἀδελφοί μου, κλαύσατε· δὲν ἐπιστρέφει πλέον
Δὲν ἐπιστρέφει ἡ ἐλπὶς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης·
Ἓν φάντασμα διέρχεται τὴν οἰκουμένην, κλαῖον,
Ἡ Ἐπιστήμη, ὁ πατὴρ ὁ μέγας τῆς ὀδύνης.

Πόση ἀλήθεια καὶ πόσῳ πλούσιος φιλοσοφικὸς λυρισμὸς φαίνεται χυμένος εἰς τὰς ποιητικὰς αὐτὰς σκέψεις τοῦ Παπαρρηγοπούλου! Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς φαίνεται πεθανώτατον, ὅτι δὲν θὰ λάβῃ ποτὲ γνῶσιν τοῦ σύμπαντος, τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὸν ἀπείρου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέρρευσε καὶ εἰς τὸ ὁποῖον θὰ καταληξῇ. Διὰ νὰ λάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς γνῶσιν τοῦ ἀπείρου θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἄπειρος, (διὰ νὰ χωρέσῃ ἡ ἔννοια τοῦ ἀπείρου), ὁπότε θὰ ὑπῆρχον δύο ἄπειρα. Ἀλλὰ οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν δύο ἄπειρα, διότι τότε δὲν θὰ εἶναι ἄπειρα, οὔτε καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι ἄπειρος. Ἑπομένως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς κάτι πεπερασμένον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ ποτὲ ἔνοιαν καὶ γνῶσιν τοῦ ἀπείρου.

Ὡς ἀπόρροια τῆς σκέψεως αὐτῆς ἔρχεται ὅτι εἶναι καλλίτερον νὰ διασκεδάζῃ κανεὶς μὲ μίαν ὡραίαν γυναῖκα καὶ νὰ χαίρεται τὴν ζωήν, παρὰ νὰ βασανίζῃ ματαίως τὸν νοῦν του φιλοσοφῶν.

⁂

Ἡ ποίησις τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ὑπὸ μορφολογικὴν ἔποψιν, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἄψογος καὶ ἀπολύτως καλλιτεχνική. Ὁ στίχος εἶναι ἄβρός, ῥωμαλέος εἰς ἔκφρασιν, μὲ ὑποκρυπτόμενον ὑπὸ τὴν ῥητορείαν λυρισμὸν ἀλλὰ ὄχι καὶ καλὰ λαξευμένος. Παρουσιάζει εἰς πολλὰ μέρη χασμῳδίαν, πολὺ συχνότερα δυσκαμψίαν, καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία ἀπὸ τὴν ὁποίαν ποτὲ δὲν ἀπομακρύνεται, πολλαχοῦ δὲν παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν, συντείνουσαν εἰς τὴν λαμπρότητα. Ἀκόμη μέσα εἰς τοὺς στίχους του, καὶ ἰδίως τοὺς πρώτους, παρατηροῦνται σφάλματα προφανῆ, τὰ ὁποῖα παραδάλλει βαθὺς κριτικὸς του, πρὸς λάθη θεματογραφούντος μα

Τις ἐφαντάσθη ἑορτὴν μὲ τόσην ἠρεμίαν ;
Καὶ ποῦ καὶ ποῦ ἐγείρεται μαρμάρινος συμπότης·
Ὦ ! πάντες θὰ καθίσωμεν εἰς τράπεζαν ὁμοίαν.

. . . . . .

Εἶσαι ψυχρά, πολὺ ψυχρά, ἀπό τινος, Μαρία·
Θ' ἀπέλθῃς, εἶπες ; Πιθανόν ! Θὰ ἐκορεσθῆς, φίλη.
Τῷ ὄντι, εἶναι φορτικὴ καὶ ἡ εὐδαιμονία,
Φιλοῦντα ἀποκάμνουσιν ἐπίσης καὶ τὰ χείλη.

. . . . . .

Ὁ Κλέων τὴν εἰκόν' αὐτὴν ἐξαίφνης ἀτενίζει,
Μὲ βλέμμα, εἶρον, ἤρεμον, καὶ ὄχι ἀλγηδόνος.
Τῷ ὄντι, ἐψιθύρισεν, εἶν' εὔμορφος. Τὴν σχίζει,
—Ἓν ῥάκος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐξέσχισε συγχρόνως.

. . . . . .

Ὀλίγον μόνον ἔρωτα' ἡ κεφαλὴ ἂς κλίνῃ,

[λέγει πικρῶς ὁ δαίμων, ὁ ἐρωτευθεὶς τὴν Ἑβραίαν Ἐσθήρ.]

Ἡ τεθλιμμένη κεφαλὴ εἰς ἐρωμένης στῆθος·
Οἱ ἄγγελλοι....Εἶναι πολὺ εὐδαίμονες ἐκεῖνοι·
Δὲν ἀγαπῶσιν ὡς ἡμεῖς. Εἶναι ἀγνοὶ ὡς λίθος.

. . . . . .

Θὰ ἔζης τότε' ἡ στενὴ τῆς γῆς μας ἀτμοσφαῖρα
Θὰ ἤρκει εἰς τὴν ἄπειρον ψυχὴν τῆς Ἀμαλίας·
Θὰ ἦσο ἴση τῶν λοιπῶν, καὶ ὄχι ἀνώτερα,
Ἀλλὰ θὰ ἔζης· δὲν ἀρκεῖ ; δὲν ζῇ καὶ ὁ κοχλίας ;

Ὁ πόνος τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ποῦ τὸν παρουσιάζει ὡς τὸν ἰδιαίτερον ψάλτην τῆς Μούσης τῆς Μελαγχολίας, δὲν εἶναι πόνος ἐγωϊστικός. Εἶναι συχνὰ πόνος βαθύς, πόνος μεγάλος, πόνος ἐσώτατος ἀπόρροια τοῦ πικροῦ φαινομένου τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἀντιλαμβάνεται, καὶ τὸν τυραννεῖ, ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας, ποῦ τὸν περιστοιχίζει. Γι' αὐτὸ μέσα εἰς πολλοὺς στίχους του εὑρίσκεται ἕνα θλιβερὸς ἀντίλαλος γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην, ἕνας δάκρυ ποῦ κυλάει παθητικά, ἕνας πόνος ποῦ τὸν αἰσθάνεται καὶ τὸν πονεῖ κάθε ἄνθρωπος.

Θώπευε, θώπευε, Φανέ, τὴν πλάκα τῶν θανόντων·
Ὦ ! πόσοι ἐκοιμήθησαν χωρίς τινος θωπείας !
Πόσοι θὰ ἦσαν σήμερον ἐδῶ ἐν μέσῳ ζώντων,
Ἐὰν ἐθώπευεν αὐτοὺς ἐν βλέμμα συμπαθείας !

. . . . . .

Τὸν τάφον του ὁ ἄνθωπος γεννᾶται ὅπως σκάψῃ.
Ῥάπτων τὸ σάβανον αὐτοῦ τὸν βίον ἀναλίσκει.
Ἡ ὑπαρξίς του πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς γῆς θ' ἀστράψῃ,
Διπλοῦται εἰς τὸν θάνατον, καὶ θνήσκει, θνήσκει, [θνήσκει.

Ἰδιαιτέρως ὁ ποιητὴς τῆς φιλοσοφικῆς ἀπαισιοδοξίας ὑψώνεται εἰς πονετικὴν καὶ στοργικὴν μελαγχολικὴν τρυφερότητα, ὅταν ὁμιλῇ διὰ τοὺς ἀποκλήρους τῆς τύχης καὶ «τὰ ἔρμαια τῆς Κοινωνίας». Γιὰ τὸν πολὺ προηγμένον διανοητικὸν Παπαρρηγόπουλον, μὲ τὴν ἐκτεταμένην του μάθησιν, ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ ἐξετάζεται ὡς κοινωνικὸν ἄτομον, μὲ βαθυτέρας ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις. Τοιουτοτρόπως σκεπτόμενος τὴν δυστυχίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ποῦ ἦλθεν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴν μέθην τῶν ἀγνώστων γονέων του, ῥιφθεὶς «ὡς ἔκθετον νήπιον», γράφει ποίημα βαθείας κοινωνικῆς ψυχολογίας, εἰς τὸ ὁποῖον θριαμβεύει καὶ πάλιν ὁ φιλοσοφικὸς λυρισμός του. Ἐπίσης σκεπτόμενος τὴν Μαγδαληνήν, εἰς ὅλην τὴν ἠθικὴν της κατάπτωσιν, ἀποδεικνύει καὶ πάλιν τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἐλεεινότητα, μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς συνειδητῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καὶ τῆς κοινωνίας, καὶ ἀπομακρυνόμενος τῶν κοινολογημένων θεμάτων, προσανατολίζει τὴν Νοελληνικὴν ποίησιν εἰς ἄλλους νεωτεριστικωτέρους ὁρίζοντας.

Ὁ θάνατός του.

Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπλησίαζεν, ἀπαλλασσομένη τῶν φραστικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων της, νὰ μεσουρανήσῃ ἡ ποιητικὴ τέχνη τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ὁ κεραυνὸς τοῦ θανάτου τὸν ἐκτύπησεν ἐξαφνικά. Μία ἀποπληξία, ἡ ὁποία τὸν εὗρε βαδίζοντα καθ' ὁδὸν τὴν 2 Μαρτίου 1873, τὸν ἔφερεν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν εἰς τὸν τάφον. Τὴν κηδείαν του ἠκολούθησε τὸ ἄνθος τῶν διανοουμένων Ἀθηναίων καὶ ἡ λεγεὼν ὁλόκληρος τῶν τότε νεαρῶν ποιητῶν, ἡ ὁποία τὸν εἶχεν ἀνακηρύξει ἡγέτην της. Λόγους καὶ ποιήματα πολλοὶ ἐκ τῶν φίλων του ἐξεφώνησαν. Ὁ ἀπαισιόδοξος βάρδος τῆς πικρᾶς ἀπελπισίας, ποῦ λέγει εἰς ἕνα στίχον του, ὅτι «μετὰ τὴν τρικυμίαν ἐπόθησε τὴν γαλήνην», τέλος τὴν εὗρε. Ἐτάφη ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς, εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὁ φανὸς τοῦ Κοιμητηρίου, τὸν

ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΚΡΙΝΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Ι. Κ.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Τῆς ὑπεσχέθη νὰ τῆς ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν της, ἀφίνοντας ἐν τούτοις νὰ φαίνεται ὅτι τὴν εὕρισκε παράλογη. Αὐτοὶ οἱ περίπατοι, ποῦ τὸν παρέσυρε κἄποτε-κἄποτε, τὸν ἐνοχλοῦσαν, καὶ τοὺς ἔκρινε ἐπικίνδυνους· μποροῦσε νὰ τοὺς ἰδοῦν.

— Καὶ ἀφοῦ καταφέραμε ὡς τώρα νὰ μὴ μιλᾶν γιὰ μᾶς. .

Ἐκείνη ἐκούνησε τὸ κεφάλι,

— Νομίζετε πῶς δὲν μίλησαν ποτὲ γιὰ μᾶς. Ξέρουν, δὲν ξέρουν, μιλοῦν. Τίποτε δὲν ξέρουν, μὰ ὅλα τὰ λέν.

Ἐαναέπεσε στὴν ὀνειροπόλησί της. Τὴν ἐνόμισε δυσαρεστημένη, θυμωμένη γιὰ κάποιον λόγο ποῦ δὲν τὸν ἔλεγε. Ἔσκυψε ἀπάνω στὰ ὡραῖα μάτια ποὺ ἀντανακλοῦσαν τὶς λάμψεις τοῦ τζακιοῦ. Ἀλλὰ ἐκείνη τὸν διαβεβαίωσε :

— Δὲν ξέρω διόλου ἂν μιλᾶν γιὰ μένα. Καὶ τί μὲ πειράζει αὐτὸ ἐμένα ; διόλου δὲν μὲ πειράζει, διόλου·

Τὴν ἄφισε. Θὰ δειπνοῦσε στὴ λέσχη, ὅπου ὁ φίλος του Κωμόν, περαστικὸς ἀπ' τὸ Παρίσι, τὸν ἐπερίμενε. Τὸν ἀκολούθησε μὲ τὰ μάτια συμπαθητικὰ καὶ ἤσυχα. Ἔπειτα ξαναόρχισε νὰ διαβάζῃ μέσα στὴ στάχτη.

Εἶδε ἐκεῖ τὶς μέρες τῶν παιδικῶν της χρόνων, τὸ παλάτι ὅπου περνοῦσε τὰ μεγάλα θλιβερὰ καλοκαίρια μὲ τὰ κλαδευμένα δένδρα, μὲ τὸ ὑγρὸ καὶ σκοτεινὸ πάρκο, τὴ στέρνα ὅπου κοιμῶνταν τὰ πράσινα νερά, τὶς μαρμάρινες νύμφες κάτω ἀπ' τὶς καστανιές, καὶ τὸν πάγκο ἀπάνω στὸν ὁποῖο ἔκλαιγε καὶ ἤθελε νὰ πεθάνῃ. Σήμερα ἀκόμα, ἀγνοοῦσε τὶς αἰτίες ἐκείνης τῆς καινούργιας ἀπελπισίας, στὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ζωηρὸ ξύπνημα τῆς φαντασίας της καὶ ἡ μυστηριώδης ἐργασία τῆς σάρκας της τὴν ἔριχναν σὲ ταραχὴ ἀνακατωμένη ἀπὸ πόθους καὶ φόβους. Παιδὶ ἀκόμα, ἡ ζωὴ τῆς ἔκανε ὄρεξη καὶ φόβο. Καὶ τώρα ἤξερε ὅτι γιὰ νὰ ζῇ κανείς, δὲ χρειάζεται τόση ἀνησυχία οὔτε τόση ἐλπίδα, ὅτι εἶναι ἕνα πολὺ συνηθισμένο πρᾶγμα. Ἔπρεπε νὰ τὸ περιμένῃ. Γιατὶ δὲν τὸ εἶχε προϊδῆ ; Σκεπτότανε :

— Ἔβλεπα τὴ μαμά. Ἦταν μιὰ καλὴ κυρία πολὺ ἁπλῆ καὶ ὄχι καὶ πάρα πολὺ εὐτυχής. Ὀνειρευόμουν μέλλον ἐντελῶς διάφορον ἀπ' τὸ δικό της. Γιατί ; Αἰσθανόμουν γύρω μου τὴν ἄνοστη γεῦση τῆς ζωῆς καὶ ἀνέπνεα τὸ μέλλον σᾶν ἕνα ἄερα γεμάτο ἀλάτι καὶ ἀρώματα. Γιατί ; Τί ἤθελα καὶ τί περίμενα ; Δὲν εἶχα ἀρκετὰ προειδοποιηθῆ γιὰ τὴν θλιβερότητα ὅλων.

Εἶχε γεννηθῆ πλούσια, μέσα στὴν ἀγχια λάμψη μιᾶς περιουσίας πολὺ νέας. Κόρη τοῦ Μοντεσσουί, ἐκείνου, πού, στὴν ἀρχὴ μικροϋπάλληλος σὲ μιὰ Παρισινὴ τράπεζα, ἵδρυσε καὶ ἐδιοίκησε δύο μεγάλα πιστωτικὰ ἱδρύματα, εὐρῆκε, γιὰ νὰ τὰ ὑποοτηρῇ εἰς δύσκολες ὥρες, τοὺς πόρους ἑνὸς γονίμου πνεύματος; τὴν ἀνίκητη δύναμη τοῦ χαρακτῆρος, ἕνα κρᾶμα μοναδικὸν πανουργίας καὶ ἰσχυροτήτος, καὶ ἐφέρθη ὡς δύναμη πρὸς δύναμη μὲ τὴν κυβέρνηση, εἶχε μεγαλώσει μέσα στὸ ἱστορικὸ παλάτι τοῦ Ζουανβίλ, τὸ ὁποῖον ἀγόρασε, ἐπεσκεύασεν, ἐπίπλωσε μεγαλοπρεπῶς ὁ πατέρας της, καὶ ποὺ ἔγινε εἰς διάστημα 6 ἐτῶν, μὲ τὸ πάρκο του καὶ τὰ πολλά του νερά, τόσο λαμπρό, ὅσο καὶ τὸ τοῦ Βῶ, τοῦ ὑποκόμητος. Ὁ Μοντεσσουὶ ἀπέδιδε στὴ ζωὴ ὅ,τι μποροῦσε αὐτὴ νὰ δώσῃ. Ἄθεος ἐξ ἐνστίκτου καὶ ἰσχυρός, ἤθελε ὅλα τὰ καλὰ τῆς σαρκὸς καὶ ὅλα τὰ ἐπιθυμητὰ πράγματα ποὺ παράγει αὐτὴ ἡ γῆ. Ἐσώρευσε στὴν πτνακοθήκη καὶ στὰ σαλόνια τοῦ Ζουανβὶλ τοὺς πίνακας τῶν καλυτέρων καλλιτεχνῶν καὶ πολύτιμα μάρμαρα. Ἐπὶ πενῆντα χρόνια εἶχε τὶς καλύτερες κυρίες τοῦ θεάτρου, καὶ μερικὲς γυναῖκες τοῦ κόσμου τῶν ὁποίων αὔξησε τὴν πολυτέλεια. Ἐχαίρωνταν ὅ,τι ὑπάρχει πολύτιμο στὴν κοινωνία, μὲ τὴν ἀγροικία τῆς ἰδιοσυγκρασίας του καὶ τὴν τελειότητα τοῦ πνεύματός του.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ἡ πτωχὴ κυρία Μοντεσσουί, οἰκονόμος καὶ ἐπιμελητής, μαραίνονταν στὸ Ζουανβίλ, μὲ ὕφος πενιχρὸ καὶ φτωχό, μὲ τὸ βλέμμα τῶν 12 γιγαντιαίων καρυατίδων, αἱ ὁποῖαι, μέσα στὸ δρομάκο του, τὸν κλεισμένον ἀπὸ χρυσὲς κιγκλίδες, ἐβάσταγαν τὴν ὀροφήν, ὅπου ὁ Λεμπὲν ζωγράφισε τοὺς Τιτάνας κεραυνομένους ἀπ' τὸν Δία. Ἐκεῖ, στὸ σιδερένιο κρεββάτι, τὸ στημένο στὰ πόδια τοῦ μεγάλου νεκροκραββάτου, πέθανε ἕνα βράδυ, ἀπὸ λύπη κι' ἀπὸ ἐξάντλησι, χωρὶς ν' ἀγαπήσῃ τίποτε ἄλλο στὴ γῆ ἀπὸν σύζυγό της καὶ τὸ μικρό της σαλονάκι, ἀπὸ κόκινο δαμασκηνὸν ὕφασμα τῆς ὁδοῦ Μωμπέζ.

Δὲν εἶχε ποτὲ οἰκειότητα μὲ τὴν κόρη της, δι ὁτ ἐξ ἐντστίκτου τὴν αἰσθάνουνταν πολὺ μακρυά της, μὲ πνεῦμα πολὺ ἐλεύθερο, μὲ καρδιὰ πολὺ τολμηρή. καὶ ἐμάντευε, μέσα σ' αὐτή, τὴν Τερέζα τὴν γλυκειά, βέβαια καὶ καλή, τὸ δυνατὸ αἷμα τοῦ Μοντεσσουί, αὐτὴ τὴ ξέση τῆς ψυχῆς καὶ τῆς σάρκας, ποὺ τὴν ἔκανε τόσο νὰ ὑποφέρῃ, καὶ ποὺ τὴν συγχωροῦσε πειὸ πολὺ στὸ σύζυγό της, παρὰ στὴν κόρη της.

Ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ Μοντεσσουί, ἀναγνώριζε τὴν κόρη του καὶ τὴν ἀγαποῦσε. Ὅπως ὅλα τὰ μεγάλα σαρκοβόρα, εἶχε τίς ὥρες τῆς καλῆς του εὐθυμίας. Μολονότι ἔζοῦσε πολὺ ἔξω, διευθετοῦσε τὰ πράγματα, ὥστε. ἔτρωγε σχεδὸν κάθε μέρσ μαζύ της, καὶ κἄποτε τὴν ἔβγαζε περίπατο. Ἔννοιωθε ἀπὸ κομψοτεχνήματα καὶ μικροπράγματα.

Μὲ τὸ πρῶτο βλέμμα ἔβλεπε, διώρθωνε στὶς τουαλέττες τῆς νεαρῆς του κόρης τὰ λάθη τὰ προξενούμενα ἀπ' τὸ γοῦστο τὸ θλιμμένο τῆς κυρίας Μοντεσσουί. Ἐμόρφωνε πνευματικῶς καὶ ἐσχημάτιζε σωματικῶς τὴν Τερέζα του. Ἀγροῖκος καὶ ἀπολαυστικός, τὴν διεσκέδαζε καὶ τὴν ἀφοσίωνε σ' αὐτόν. Κοντά της τὸ ἐνστικτο του, ἡ ὄρεξη τῶν κατακτήσεων, τὸν ἐνέπνεε ἀκόμη. Αὐτὸς ποὺ ἤθελε πάντα νὰ κερδίζῃ, ἐκέρδιζε ἀκόμα καὶ τὴν κόρη του. Τὴν ἔπερνε ἀπ' τὴ μητέρα της. Ἐκείνη τὸν ἐθαύμαζε, τὸν ἐλάτρευε.

Μέσα στὴν ὀνειροπόλησί της, τὸν ξανάβλεπε βαθειὰ στὰ περασμένα, σὰν τὴν μοναδικὴ χαρὰ τῶν παιδικῶν της χρόνων. Ἦταν ἀκόμη πεπεισμένη, πῶς δὲν ὑπῆρχε στὸν κόσμο τόσο ἀξιαγάπητος ἄνθρωπος, σὰν τὸν πατέρα της.

Ὅταν μπῆκε στὴ ζωή, εἶχεν ἀπελπισθῆ ἀμέσως, γιατὶ εὗρῆκε καὶ ἄλλοῦ ἕνα τέτοιο φυσικὸ πλοῦτο, μιὰ τέτοια εὐρύτητα ἐνεργητικῆς καὶ λογικῆς δυνάμεως. Ἡ ἴδια ἀποθάρρυνσι τὴν εἶχε ἀκολουθήσει εἰς τὴν ἐκλογὴ συζύγου, καὶ ὕστερα σὲ μιὰ ἐκλογὴ πιὸ μυστικὴ, ἀλλὰ πιὸ ἐλεύθερη.

Τὸν σύζυγό της, ἀλήθεια, δὲν τὸν εἶχε διόλου διαλέξει. Δὲν ἤξερε : εἶχε ἀφήσει νὰ τὴν παντρέψῃ ὁ πατέρας της, ὁ ὁποῖος, χῆρος τότε, στενοχωρημένος καὶ ἀνήσυχος γιὰ τὴν λεπτὴ ἐπιμέλεια μιᾶς μόνης κόρης, μέσα σὲ ζωὴ ἀπησχολημένη καὶ παράφορη, θέλησε κατὰ τὴ συνήθειά του νὰ κάνῃ *χρήγορα καὶ καλά*. Ἀπέβλεψε στὰ ἐξωτερικὰ προσόντα, στὴν εὐπρέπεια, ἐξετίμησε τὰ 80 χρόνια αὐτοκρατορικῆς εὐγενείας ποὺ εἶχε κλείσει ὁ Κόμης Μαρτὲν, μὲ τὴν κληρονομικὴ δόξα οἰκογενείας ποὺ εἶχε δώσῃ ὑπουργοὺς στὴν Ἰουλιανὴ Κυβέρνησι καὶ στὴ φιλελεύθερη αὐτοκρατορία. Δὲν τοῦ εἶχε ἔλθει ἡ ἰδέα, ὅτι μποροῦσε ἡ κόρη του νὰ εὕρῃ τὸν ἔρωτα στὸ γάμο.

Κολακεύονταν νὰ νομίζῃ ὅτι θὰ εὕρισκε ἱκανοποίησι τῆς ἐπιθυμίας της γιὰ ἐπιδείξεις, τὴν ὁποίαν τῆς ἀπέδιδε, τὴν χαρὰ τοῦ νὰ εἶναι, νὰ φαίνεται, αὐτὴ τὴν κοινὴ καὶ ἰσχυρὴ μεγαλοπρέπεια, αὐτὴ τὴ χυδαία ὑπερηφάνεια, αὐτὴ τὴν ἥλικὴ ὑπεροχή, ποὺ ἀποτελοῦσαν γι' αὐτὸν ὅλη τὴν ἀξία τῆς ζωῆς, χωρὶς ἄλλως τε νὰ ἔχῃ ἰδέες πολὺ καθαρὲς γιὰ τὴν εὐτυχία ἐντίμου γυναῖκας αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τελείως βέβαιος ὅτι ἡ κόρη του θὰ ἔμεινε μιὰ ἔντιμη γυναῖκα. Αὐτὸ ἦταν ἕνα σημεῖο τῆς ψυχῆς του, ποὺ ποτὲ δὲν τὸ εἶχε ἀνακινήσει, μιὰ *πρώτη* βεβαιότης.

Σκεπτόμενη αὐτὴ τὴν παράξενη καὶ φυσικὴ ἐμπιστοσύνη, ποῦ δύσκολα συμφωνοῦσε στὴν πεῖρα καὶ στὶς ἰδέες τοῦ Μοντεσσουί γιὰ τὶς γυναῖκες, ἐμειδίασε μὲ μελαγχολικὴ εἰρωνεία. Καὶ ἐθαύμαζε γι' αὐτὸ περισσότερο τὸν πατέρα της, ποὺ ἦταν πολὺ σοφὸς γιὰ νὰ κάνῃ μιὰ τέτοια κουτὴ σκέψη.

Ἐπὶ τέλους, δὲν τὴν εἶχε καὶ τόσο ἄσχημα παντρέψει, ἂν κρίνουμε τὸ γάμο, ὅπως εἶναι γιὰ ἀνθρώπους εὐπόρους. Ὁ σύζυγος ἦταν ἀντάξιος κάθε ἄλλου. Εἶχε γίνει πολὺ ἀνεκτός. Ἀπὸ ὅλα ὅσα διάβαζε μέσα στὴ στάχτη, κάτω ἀπ' τὴ λάμψη τῶν ἀμπιὲν φώτων, ἀπὸ ὅλες τὶς ἀναμνήσεις της, ἡ ἀνάμνησι τῆς κοινῆς ζωῆς τῆς ἦταν ἡ πιὸ σβυσμένη. Εὕρισκε σ' αὐτὴν μερικὰ ἀπομονωμένα χαρακτηριστικὰ ἐπίπονης ἀκριβείας, μερικὲς ἄτοπες εἰκόνες, μιὰ ἀόριστη καὶ ἀνιαρὴ ἐντύπωση. Αὐτὸς ὁ καιρὸς εἶχε διαρκέσει λίγο καὶ δὲν ἄφινε τίποτε πίσω του. Ἀφοῦ πέρασαν ἕξη χρόνια, δὲ θυμόνταν καλὰ-καλὰ πῶς ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερία της, τόσο ἀπότομη καὶ εὔκολη ὑπῆρξεν ἡ κατάκτησι αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ, ἀρρωστιάρη, ἐγωϊστῆ καὶ εὐγενικοῦ συζύγου, αὐτοῦ τοῦ ἠηρεῖ ἀνθρώπου, τοῦ κιτρινισμένου ἀπ' τὶς ὑποθέσεις καὶ τὴν πολιτική, τοῦ ἐργατικοῦ, τοῦ φιλόδοξου καὶ μέτριου. Δὲν ἀγαποῦσε τὶς γυναῖκες παρὰ ἀπὸ ματαιοδοξία, καὶ ποτὲ δὲν ἀγάπησε τὴ δική του. Ὁ χωρισμὸς ὑπῆρξεν εἰλικρινής, ὁλοτελής. Καὶ ἀπὸ τότε, ξένοι ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, εἶχαν ἐπίγνωσιν, μολονότι σιωπηρῶς, περὶ τῆς ἀμοιβαίας των ἀπελευθερώσεως, καὶ μάλιστα ἐκείνη θὰ διατηροῦσε φιλίαν γι' αὐτόν, ἂν δὲν τὸν εὕρισκε πανοῦργον, ὕπουλον καὶ πολὺ λεπτὸν γιὰ νὰ τῆς πάρῃ τὴν ὑπογραφήν της ὅταν εἶχε ἀνάγκην χρημάτων δι' ἐπιχειρήσεις, ὅπου ἔδειχνε περισσότερον ἐπίδειξιν, παρὰ πλεονεξίαν. Πρὸς τοῦτο, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, μὲ τὸν ὁποῖον ἔδειπνοῦσε, ἐμιλοῦσε καθημερινῶς, κατοικοῦσε, ἐταξείδευε, δὲν τῆς παρίστανε τίποτε, δὲν εἶχε σημασίαν γι' αὐτήν.

Συγκεντρωμένη στὸν ἑαυτό της, μὲ τὸ μάγουλο στὸ χέρι της, μπρὸς στὸ σβυσμένο τζάκι, σὰν μιὰ περίεργη ποῦ συμβουλεύεται μιὰ Σιβύλλα, ἐνῷ ἀνέτρεχε στὰ χρόνια τῆς μοναξιᾶς της, ἐαναεῖδε τὴ μορφὴ τοῦ μαρκησίου ντὲ Ρέ. Τὴν ἐαναεῖδε, αὐτή, τόσο καθαρὴ καὶ εὐδιάκριτη, ὥστε ἔμεινε ἔκπληκτη. Ὅταν ὁ μαρκήσιος ντὲ Ρὲ ὠδηγήθηκε σπίτι τῆς ἀπ' τὸν πατέρα της, ποὺ τῆς τὸν ἐπήγεσε, τῆς ἐφάνηκε μεγάλος καὶ ὡραῖος, μὲ τὰ 30 χρόνια κρυφῶν θριάμβων καὶ κοσμικῆς δόξας. Ἡ περιπέτειές του τοῦ ἔκαναν ἀκολουθία. Εἶχε σαγηνεύσει τρεῖς γενεὲς γυναικῶν, καὶ εἶχε ἀφίσει στὴν καρδιὰ ὅλων ἐκείνων, ποῦ εἶχεν ἀγαπήσει, μίαν ἄφθαρτη ἀνάμνησι. Ἡ ἀνδρική του χάρις, ἡ σοβαρή του φιλοκαλία, καὶ ἡ συνήθεια ν' ἀρέσῃ, ἐμάκρυναν τὴν νεότητά του πέραν τοῦ συνήθους ὁρίου. Λιέκρινε ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν νεαρὰν κόμησσαν Μαρτέν. Ἡ λατρεία αὐτοῦ τοῦ *πεπειραμένου* τὴν ἐκολάνευσε. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὴν ἐνεθυμεῖτο ἀκόμη εὐχαρίστως. Εἶχεν ἕνα θαυμάσιον τρόπον ὁμιλίας. Τὴν διασκέδαζε : ἄφισε νὰ τὸ ἰδῇ, καὶ ἐκεῖνος ἔκτοτε ὑπεσχέθη μέσα του, εἰς τὴν ἡρωϊκή του κουφότητα, νὰ τελειώσῃ ἀξιοπρεπῶς τὴν εὐτυχῆ ζωή του διὰ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς τῆς νεαρᾶς γυναῖκας τὴν ὁποίαν ἐκτιμοῦσε περισσότερο ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο, καὶ ἡ ὁποία προφανῶς τοῦ ἄρεσε. Διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ ἀνέπτυξε τὶς σοφώτερες πονηρίες του, ἀλλὰ ἐκείνη τοῦ ἐξέφυγε εὐκολώτατα.

Ὑπέταυμε, μετὰ 2 χρόνια, στὸν Ροβέρτο Λεμενὶλ ὁ ὁποῖος τὴν εἶχε θελήσει δυνατά, μὲ ὅλη τὴν θερμότητα τῆς νεότητός του, ὅλην τὴν ἁπλότητα τῆς ψυχῆς του. Ἔλεγε μέσα της : «Ἐπαραδόθηκα σ' αὐτὸν γιατί μ' ἀγαποῦσε». Ἦταν ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια, ἦταν ἐπίσης ὅτι εἶχεν ὑπακούσει στὶς σκοτεινὲς δυνάμεις τῆς ὑπάρξεώς της. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν προήρχετο ἀπ' αὐτήν· ἐκεῖνο ποῦ ἦταν ἀπ' αὐτὴν καὶ ἀπ' τὴ συνείδησί της, εἶναι ὅτι ἐπίστευε, συγκατετέθη, ἠθέλησε ἕνα ἀληθινὸ αἴσθημα. Εἶχεν ὑποχωρήσει μόλις ἔννόησε πῶς τὴν ἀγαποῦσε μέχρι πόνου. Εἶχε παραδοθῆ γρήγορα, μὲ ἁπλότητα. Ἠπατᾶτο. Εἶχεν αἰσθανθῆ ὅτι κατεβλήθη ἐνώπιον τοῦ ἀνεπανορθώτου καὶ ἀπό τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ἐντροπῆς τοῦ νὰ ἔχῃ κανεὶς ἀποτόμως κἄτι τι νὰ κρύψῃ. Ὅλα ὅσα εἶχαν ψιθυρισθῆ μπρός της περὶ τῶν γυναικῶν ποῦ ἔχουν ἐραστὰς ἤλθαν νὰ βοῖσῃ στὰ αὐτιά της ποὺ ἤκαιγαν. Αὐτὴ ὑπερήφανη καὶ ντελικάτη στὴν τελειότητα τοῦ γούστου της, ἐφρόντισε νὰ ἀποκρύψῃ τὴν τιμὴν τοῦ δώρου ποῦ ἔκαμνε καὶ νὰ μὴ λέγῃ τίποτε ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν φίλο της πέρα ἀπὸ τὰ αἰσθήματά του.

Ἐκεῖνος δὲν ὑπώπτευσε αὐτὴν τὴν ἠθικὴ ἀδιαθεσία, ἡ ὁποία ἄλλως τε διήρκεσεν ὀλίγες ἡμέρες μόλις καὶ ἔκαμε θέσι σὲ μιὰ τέλεια ἡσυχία. Μετὰ τρία ἔτη, ἐπεδοκίμαζε τὸν ἑαυτό της ὅτι ἐπερνοῦσε ἀθῶα καὶ φυσικά. Ἀφοῦ δὲν ἔκανε ἄδικο σὲ κανένα, δὲν ἔλυπότανε διόλου. Ἦταν εὐχαριστημένη. Ὁ σύνδεσμος αὐτὸς ἦταν ἀκόμη ἡ καλύτερη ὑπόθεση τῆς ζωῆς της. Ἀγαποῦσε, κ.' ἐκεῖνος τὴν ἀγαποῦσε Ἀναμφιβόλως δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ τὴν μέθην ποὺ ἀνειρεύονταν. Ἀλλὰ τὴν δοκιμάζει κανεὶς ποτὲ αὐτήν; Ἤτο φίλη ἑνὸς καλοῦ καὶ τίμιου κυρίου, ποὺ τὸν ἐκτιμοῦσαν τρομερὰ ἡ γυναῖκες, ποὺ ἦταν περιζήτητος στὸν κόσμο, ποὺ ἐθεωρούνταν γιὰ ἀγέρωχος καὶ δύσκολος καὶ ποὺ τῆς ἔδειχνε ἕνα ἀληθινὸ αἴσθημα. Ἡ εὐχαρίστησιν ποὺ τοῦ ἔδινε καὶ ἡ χαρά της ὅτι ἦταν ὡραία γι' αὐτὸν τὴν προσκολλοῦσε σ' αὐτὸν τὸν φίλο. Ἐκεῖνος τῆς ἔκανε τὴ ζωὴ ὄχι πάντοτε θελκτική, ἀλλὰ πολὺ εὔκολη νὰ τὴν ὑποφέρῃ κανεὶς, καὶ κἄποτε εὐχάριστη.

Ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶχε μαντεύσει στὴν μοναξιά της, παρὰ τὴν προειδοποίηση τῶν ἀρίστων ἀνησυχιῶν καὶ τῆς ἄνευ αἰτίας λύπης, δηλ, τὴν ἐσωτερική της φύση, τὴν ἰδιοσυγκρασία της, τὸν ἀληθινό της προορισμό, τῆς τὰ εἶχε ἐκεῖνος ἀποκαλύψει. Ἐγνώρισε τὸν ἑαυτό της μὲ τὸ νὰ γνωρίσῃ ἐκεῖνον. Ὑπῆρξεν αὐτὸ μιὰ εὐχάριστη ἔκπληξη. Αἱ συμπάθειαί τους δὲν ἦταν οὔτε στὸ πνεῦμα, οὔτε στὴν ψυχή. Ἐκείνη εἶχε γι' αὐτὸν μιὰ ἁπλῆ προτίμηση ποὺ δὲν τῆς ἔφευγε γρήγορα.

Καὶ αὐτὴ ἀκόμη τὴ στιγμὴ τῆς ἄρεζε ἡ ἰδέα νὰ τὸν ξαναεύρῃ τὴν ἐπαύριον στὸ μικρὸ ἀπαρτεμὰν τῆς ὁδοῦ Σποντίνι, ὅπου ἔβλέποντο ἀπὸ τρία χρόνια τώρα. Μὲ ἕνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ ἀρκετὰ βίαιο, μὲ ἕνα σήκωμα τῶν ὤμων πιὸ βάναυσο ἀπὸ ὅ,τι θὰ περίμενε κανεὶς ἀπ' αὐτὴ τὴν λεπτὴ κυρία, μόνη στὴ γωνιὰ τῆς φωτιᾶς τῆς σβυσμένης τώρα, εἶπε μέσα της : «Ναί! ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ἔρωτα, ἐγώ!»

II.

Δὲν ἦταν πιὰ ἡμέρα, ὅταν ἔβγῆκαν ἀπ' τὸ μικρὸ ἰσόγειο τῆς ὁδοῦ Σποντίνι. Ὁ Ροβέρτος Λεμενὶλ ἔκανε σημεῖο σ' ἕνα ἁμάξι περιπλανώμενο, καὶ ρίχνοντας στὸ ζῶο καὶ στὸν ἄνθωπο ἕνα ἀνήσυχο βλέμμα, μπῆκε μὲ τὴν Τερέζα στὴν ἅμαξα. Ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο, ἐκυλοῦσαν μέσα σὲ ἄόριστες σκιές, διακοπτόμενες ἀπὸ αἰφνίδια φῶτα, ποὺ ἔρχονταν ἀπ' τὴν *πόλιν - φάντασμα*, χωρὶς νὰ ἔχουν στὴν ψυχὴ παρὰ γλυκὲς καὶ μικρὲς ἐντυπώσεις, ὅπως αὐτὲς οἱ λάμψες ποὺ ἐμουσκεύονταν στὸν ἀχνὸ ἀπ' τὰ τζάμια. Ὅλα, ἔξω ἀπ' αὐτούς, τοὺς ἐφαίνονταν συγκεχυμένα καὶ φευγαλέα, καὶ αἰσιάνονταν στὴν ψυχή των ἕνα πολὺ γλυκὸ κενό.

στύλ. Ἦταν τὸ παληὸ ἀγροτικὸ σπίτι τοῦ Ἰωάννη Λεμενίλ, συμβούλου εἰς τὸ Παρλαμέντον τῆς Ρουένης, τὸ 1779.—Αὐτὸ τὸ σπίτι ὑπῆρχε καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὸν καὶ ἀνεφέρετο σὲ ἕνα ἔγγραφο τοῦ 1690, μὲ τὸ ὄνομα «τὸ σπίτι τῆς μποτίλλας». Σὲ μιὰ σάλα τοῦ Ἰσογείου, βρίσκονταν ἀκόμη, στὸ βάθος τῶν ἄσπρων ἐρμαρίων, κάτω ἀπὸ ἕνα δρύφακτον, τὰ βιβλία ποὺ εἶχε μαζέψει ὁ Ἰωάννης Λεμενίλ. Ἡ θεία του Ντελαννουά, ἄλεγε, ἠθέλησε νὰ τὰ τακτοποιήσῃ. Εἶχεν εὕρει ἔργα ἐλαφρά, μὲ ζωγραφιὲς τόσο ξεδιάντροπες, ὥστε τὰ ἔκαψε.

— Ζῶον, εἶνε λοιπὸν ἡ θεία σας ; εἶπε ἡ Τερέζα.

Ἀπὸ πολὺν καιρὸ οἱ ἱστορίες τῆς κυρίας Ντελαννουὰ ἐσκότιζαν. Ὁ φίλος της εἶχε στὴν ἐπαρχία μητέρα, ἀδελφές, θεῖες, μεγάλη οἰκογένεια, τὴν ὁποίαν αὐτὴ δὲν ἐγνώριζε, κι' αὐτὸ τὴν ἐστεναχωροῦσε. Ἐκεῖνος μιλοῦσε γι' αὐτοὺς μ' ἐνθουσιασμό. Τὴν ἔπιανε βαρυθυμία. Ἀνυπομονοῦσε ἀπὸ τὶς συχνές του ἐπισκέψεις ποὺ ἔκανε στὴν οἰκογένειά του, καὶ ἀπ' τὴν ὁποίαν ἀπεκόμιζε. ὅπως ἐφανταζότανε, μυρωδιὰ κλειστοῦ χώρου, στενὲς ἰδέες, αἰσθήματα ποὺ τὴν ἐπλήγωναν. Κι' ἐκεῖνος ὅμως παραξενευότανε ἀπλοϊκὰ καὶ ὑπέφερε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀντιπάθεια.

Ἐσιώπησε. Ἡ θέα ἑνὸς καμπαρέ, τοῦ ὁποίου τὰ γυαλιὰ τῶν παραθύρων ἔφεγγαν δυνατὰ μέσα ἀπὸ τὶς γρίλιες, τοῦ ἔφερε στὸν νοῦ ἀμέσως τὸν ποιητὴ Σουλέτ, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο μέθυσος. Ἐρώτησε λίγο σκυθρωπὰ τὴν Τερέζα ἂν ἔβλεπε ἀκόμη αὐτὸν τὸν Σουλὲτ, ποὺ τῆς ἔκανε ἐπισκέψεις, μὲ μακρὺ παλτὸ μὲ μπέρτα καὶ μὲ τὸ κασκέτο ὡς τὰ αὐτιά.

Δυσαρεστήθηκε γιατί ἐμιλοῦσε σὰν τὸν στρατηγὸ Λαριβιέρ. Δὲν τοῦ ὡμολόγησε πῶς δὲν εἶχεν ἰδῇ τὸν Σουλὲτ ἀπὸ τὸ φθινόπωρο, καὶ ὅτι τὴν ξεχνοῦσε μὲ τὴν ἀδιαφορία ἀνθρώπου ἀπασχολουμένου, ἰδιότροπου, καὶ ὄχι κοσμικοῦ.

—Ἔχει πνεῦμα, εἶπε, φαντασία καὶ πρωτότυπη φύση. Μοῦ ἀρέσει.

Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος τῆς εἶπε, ὅτι ἔχει παράξενο γοῦστο, ἀπήντησε ζωηρά:

—Δὲν ἔχω γοῦστο, ἔχω γοῦστα. Ὑποθέτω, ὅτι δὲν τὰ ἐπικρίνετε ὅλα.

Δὲν τὴν ἐπέκρινε. Μόνον ἐφοβεῖτο μήπως ἀδικοῦσε τὸν ἑαυτό της μὲ τὸ νὰ δέχεται ἕναν μπολὲ 50 ἐτῶν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε θέσιν μέσα σὲ ἀξιοπρεπὲς σπίτι.

Ἐκείνη ἐφώναξε :

—Δὲν ἔχει θέσι σὲ ἀξιοπρεπὲς, σπίτι, ὁ Σουλέτ; Λοιπὸν δὲν ξέρετε ὅτι κάθε χρόνο πηγαίνει ἕνα μῆνα στὴν Βανδέα στὸ σπίτι τῆς μαρκησίας Ντὲ Ριέ..... μάλιστα, τῆς μαρκησίας Ντὲ Ριὲ τῆς καθολικῆς καὶ βασιλόφρονος, τῆς παλιᾶς Σουανῆς [1], ὅπως ὀνομάζει τὸν ἑαυτό της. Ἀλλὰ ἀφοῦ σᾶς ἐνδιαφέρει ὁ Σουλὲτ-ἀκοῦστε τὸ τελευταῖο ἐπεισόδιο, ὅπως μοῦ τὸ διηγήθηκε ὁ Παῦλος Βάνς. Τὸ νιώθω καλύτερα σ' αὐτὸν τὸ δρόμο μὲ τὶς καμιζόλες καὶ τὶς γλάστρες στὰ παράθυρα.

Ἐφέτος τὸ χειμῶνα, ἕνα βράδυ ποὺ ἔβρεχε, ὁ Σουλὲτ συνήντησε σ' ἕνα οἰνοπνευματοπωλεῖο, σ' ἕνα δρόμο ποὺ λησμονῶ τ' ὄνομά του, ἀλλὰ ὁ ὁποῖος θὰ μοιάζει στὴν ἀθλιότητα μὲ τοῦτον, μιὰ φτωχὴ κόρη, τὴν ὁποίαν τὰ γκαρσὸν τοῦ οἰνοπνευματοπωλείου δὲν θὰ τὴν ἐπροσέχαν, καὶ τὴν ἀγάπησε γιὰ τὴν ταπεινότητά της. Τὴν λένε Μαρία. Μάλιστα τὸ ὄνομα αὐτὸ δὲν εἶνε δικό της, τὸ βρῆκε καφρωμένο στὴν πόρτα της, στὸ τέλος τῆς σκάλας ἑνὸς ἐπιπλωμένου διαμερίσματος, ὅπου ἔπῆγε νὰ κατοικήσῃ. Ὁ Σουλὲτ συγκινήθηκε ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀκρότητα τῆς φτώχιας καὶ τῆς ἀτιμίας. Τὴν ὠνόμασεν ἀδελφή του καὶ τῆς ἐφίλησε τὰ χέρια. Ἀπὸ τότε, δὲν τὴν ἐγκαταλείπει πιά. Τὴν ὁδηγεῖ στὰ καφενεῖα τοῦ καρτιὲ Λατὲν (τῆς φοιτητικῆς συνοικίας) ὅπου οἱ πλούσιοι φοιτηταὶ διαβάζουν τὴς ἐπιθεωρήσεις. Τῆς λέγει λόγια γλυκά. Κλαίει αὐτὸς· κλαίει ἐκείνη. Πίνουν· καὶ ἅμα πιοῦν. δέρονονται. Τὴν λέγει ἀγνότατη, σταυρό του καὶ σωτηρία του. Ἦταν ξεκάλτσωτη· τῆς ἔδωκε μαλὶ χοντρὸ καὶ βελόνες γιὰ νὰ πλέξῃ κάλτσες. Κι' αὐτὸς μόνος του τῆς καρφώνει παπούτσια τῆς κακομοίρας μὲ κάτι πελόρια καφριά. Τῆς μαθαίνει στίχους εὐκολώτατους στὸ νόημα. Φοβᾶτε μήπως τῆς χαλάσῃ τὴν ὁμορφιά της τὴν ἐσωτερικὴ μὲ τὸ νὰ τὴν σύρῃ ἔξω ἀπὸ τὴν τροπὴ ποὺ ζῇ σὲ μιὰ τέλεια ἁπλότητα καὶ μιὰ θαυμαστὴ γύμνια.

Ὁ Λεμενὶλ σήκωσε τοὺς ὤμους.

—Μὰ αὐτὸς εἶναι τρελός, αὐτὸς ὁ Σουλέτ, καὶ ὁ κ. Παῦλος Βὰνς σᾶς διηγεῖται ὡραῖες ἱστορίες ! Δὲν εἶμαι σεμνότυφος, βέβαια· ἀλλὰ ὑπάρχουν ἀνηθικότητες ποὺ τὶς ἀηδιάζω.

Περπατοῦσαν στὴν τύχη. Ἔγινε σκεπτική:

—Μάλιστα, ἡ ἠθική, ξέρω, τὸ καθῆκον!... ἀλλὰ τὸ καθῆκον, εἶνε διάβολος γιὰ νὰ τὸ ἀνακαλύψῃς. Σᾶς βεβαιῶ πῶς τὰ τρία τέταρτα τοῦ καιροῦ, δὲν ξεύρω ἀλήθεια ποῦ εἶνε, ἰὸ καθῆκον. Εἶνε σὰν τὸν σκαντζόχοιρο τῆς Μίς, στὴν Ζουανβίλ : Περνοῦσαμε τὰ βράδια ψάχνοντας κάτω ἀπὸ τὰ ἔπιπλα· καὶ ἅμα τὸν εὕρισκαμε, πηγαίναμε νὰ κοιμηθοῦμε.

Κατὰ τὴν γνώμην του, ἐκείνη εἶχε δίκιο σὲ ὅ,τι ἔλεγε, καὶ μάλιστα περισσότερο ἀπὸ ὅτι ἐπίστευε. Κι' αὐτὸς τὸ σκέπτονταν ὅταν ἦτο μόνος.

—Γι' αὐτὸν τὸ λόγο καμμιὰ φορὰ λυπᾶμαι ποὺ δὲν ἔμεινα στὸ στρατό. Προβλέπω τί θὰ μοῦ πῆτε. Ὅτι ἀποκτηνώνεται κανεὶς σ' αὐτὴ τὴ δουλειά. Ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ ξέρει κανεὶς ἀκριβῶς τί πρέπει νὰ κάνῃ, κι' αὐτὸ εἶνε πολὺ στὴ ζωή Βρίσκω ὅτι ἡ ὕπαρξι τοῦ θείου μου, τοῦ στρατηγοῦ Ντελαμπρίς, εἶνε ὡραία ὕπαρξι, ἐντιμότατη καὶ ἀρκετὰ εὐχάριστη. Ἀλλὰ τώρα, ποὺ ὅλος ὁ κόσμος βουτιέται στὸ στρατὸ δὲν ὑπάρχουν οὔτε ἀξιωματικοὶ οὔτε στρατιῶτες. Μοιάζει μὲ σταθμόν, τὴν Κυριακή, ὅταν οἱ ὑπάλληλοι σπρώχνουν τοὺς ξαφνισμένους ταξιδιῶτες στὴν ἅμαξα. Ὁ θεῖος μου Ντελαμπρὶς ἐγνώριζε προσωπικῶς ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὅλους τοὺς στρατιώτας τῆς μεραρχίας του. Ἀκόμα τώρα ἔχει τὰ ὀνόματά των σ' ἕνα μεγάλο πίνακα στὴν τραπεζαρία του. Τὰ ξανὰ διαβάζει πότε-πότε γιὰ νὰ διασκεδάζῃ. Τώρα· πῶς θέλετε ἕνας ἀξιωματικὸς νὰ ξέρῃ τοὺς ἄνδρας του ;

Δὲν τὸν ἀκουγε. Ἐκοίταζε στὴ γωνιὰ τῆς ὁδοῦ Γκαλὰντ μιὰ γυναῖκα ποὺ πουλοῦσε ψητὲς πατάτες, καὶ φωλασμένη πίσω ἀπὸ ἕνα γυάλινο πλαίσιο, μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο, μέσα στὶς μεγάλες σκιὲς τοῦ δρόμου, μπροὸς στὴν ἀνθρακιά, βουτοῦσε τὴν τρυπητὴ κουτάλα μέσα στὴς τηγανίτες ποὺ ἐτοίριζαν καὶ ἔβγαζε χρυσᾶ ἡμισέληνα μὲ τὰ ὁποῖα ἐγέμιζε ἕνα χωνάκι ἀπὸ κίτρινο χαρτὶ ὅπου ἔλαμπαν ἀγκίδες ἀπὸ ἄχυρο, ἐνῷ ἕνα πυροτρίχο κορίτσι, ἔδινε προσεκτικὰ μιὰ δεκάρα μέσα στὸ κόκκινο χέρι της.

Ἀφοῦ ἔπῆρε τὸ χωνάκι τὸ κορίτσι, ἡ Τερέζα ζῆλότυπη παρετήρησε πῶς πεινοῦσε, καὶ θέλησε νὰ δοκιμάσῃ χωρὶς ἄλλο τὴς ψητὲς πατάτες.

Ἐκεῖνος στὴν ἀρχὴ ἀντιστάθηκε.

— Ποῦ ξέρεις μὲ τί εἶναι καμωμένες ;

Στὸ τέλος ὅμως ἀναγκάστηκε νὰ ζητήσῃ ἀπ' τὴν γυναῖκα ἕνα χωνάκι μιᾶς δεκάρας καὶ ἐζήτησε νὰ βάλῃ ἁλάτι.

Ἐνῷ μὲ τὸ βέλο σηκωμένο ἀπάνω στὴ μύτη ἐδάγκωνε τὰ χρυσᾶ ἡμισέληνα, ἐκεῖνος τὴν παρέσυρε σ' ἔρημους δρομάκους, μακρὰ ἀπ' τὰ φανάρια τοῦ γκαζιοῦ. Ἔτσι βρέθηκαν στὴν παραλία καὶ εἶδαν τὸν μαῦρο ὄγκο τῆς μητροπόλεως νὰ ὑψώνεται ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ στενοῦ βραχίονα τοῦ ποταμοῦ. Τὸ φεγγάρι ἀκουμπισμένο στὴν δαντελωτὴ κορυφὴ τοῦ νάρθηκα, ἀσήμωνε τὰ πλευρὰ τῆς σκεπῆς.

— Ἡ Παναγία, εἶπε ! Βλέπετε, εἶνε βαρειὰ σὰν ἐλέφας καὶ λεπτὴ σὰν ἔντομο. Τὸ φεγγάρι ἀναρριχᾶται ἀπάνω της, καὶ τὴν κοιτᾶζει μὲ κακία μαϊμοῦς. Δὲν μοιάζει μὲ τὸ ἐξοχικὸ φεγγάρι στὴν Ζουανβίλ. Στὴν Ζουανβίλ, ἔχω τὸ δρόμο μου, ἕνα ἴσιο δρόμο ἀπὸ τὸ φεγγάρι στὴν ἄκρη. Δὲν εἶναι ἐκεῖ κάθε βράδυ· ἀλλὰ ξαναγυρίζει πιστά, γεμάτο, κόκκινο, γνώριμο. Εἶναι ἐξοχικὸς γείτονας. Ἄνθρωπος τῶν περιχώρων. Πηγαίνω σοβαρότατα εἰς προϋπάντησίν του ἀπὸ εὐγένεια καὶ ἀπὸ φιλία· ἀλλὰ τὸ φεγγάρι τοῦ Παρισιοῦ δὲν θὰ ἦταν γιὰ συντροφιά. Δὲν εἶναι πρόσωπο γιὰ καλὴ συντροφιά. Τί ἔχει δῆ ἀπὸ τότε ποῦ τρίβεται ἀπάνω στὴς σκεπές !

Ἐκεῖνος χαμογέλασε τρυφερὰ :

— Ὦ ! τὸν δρομάκο σου, ποῦ περπατοῦσες μόνη καὶ ποῦ ἔλεγες πῶς τὸν ἀγαποῦσες γιατὶ ἦταν ὁ οὐρανὸς στὴν ἄκρη, ὄχι πολὺ ψηλὰ οὔτε πολὺ μακρυά, τὸν βλέπω κι' ἐγὼ σὰν νὰ ἤμουν ἐκεῖ !

Στὸ παλάτι τῆς Ζουανβίλ, καλεσμένος γιὰ κηνύγι ἀπ' τὸν Μοντεσνῆ τὴν εἶχε ἰδῇ γιὰ πρώτη φορά, τὴν ἀγάπησε ἀμέσως καὶ τὴν θέλησε. Ἐκεῖ, ἕνα βράδυ, στὴν ἄκρη τοῦ δάσους, τῆς εἶπε πῶς τὴν ἀγαποῦσε, κι' ἐκείνη τὸν ἄκουσε, σιωπηλή, μὲ τὸ στόμα λυπημένο καὶ τὰ μάτια ἀκαθόριστα.

Ἡ ἀνάμνηση αὐτὴ τοῦ δρομάκου ποῦ μόνη της περπατοῦσε, τῆς φθινοπωρινὲς ἐκεῖνες νύχτες, τὸν συγκίνησε. τὸν ἐτάραξε, τὸν ἔκαμε νὰ ξαναζήσῃ τὶς μαγγεμμένες ὧρες τῆς πρώτης ἐπιθυμίας καὶ τῆς φοβισμένης ἐλπίδας. Ἐζήτησε τὸ χέρι της μέσα στὸ μανσόν της καὶ τῆς ἔσφῃ ξε τὸν καρπὸ τοῦ λεπτοῦ χεριοῦ της κάτω ἀπὸ τῆς γοῦνες.

Ἕνα κοριτσάκι, ποῦ κρατοῦσε βιολέττες μέσα σ' ἕνα λευκὸ καλαθάκι ἀπὸ κλαδιὰ ἐλάτου, κατάλαβε τοὺς ἐρωτευμένους καὶ πλησίασε νὰ τοὺς προσφέρῃ λουλούδια Τῆς ἀγόρασε ἕνα μπουκέτο μιᾶς δεκάρας καὶ τὸ πρόσφερε στὴν Τερέζα.

Ἐκείνη προχωροῦσε πρὸς τὴν Μητρόπολι. Ἐσκέπτονταν : «Εἶνε τεράστιο θηρίο : θηρίο τῆς ἀποκαλύψεως . . .»

Στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς γέφυας μιὰ ἀνθοπώλις, ζαρωμένη, τριχωτή, γκρίζα ἀπ' τὰ χρόνια κι' ἀπ' τὴ σκόνη, τοὺς ἀκολούθησε μὲ τὸ καλάθι της φορτωμένο μιμόζες καὶ τριαντάφυλλα τῆς Νίκαιας. Ἡ Τερέζα κρατώντας τὶς βιολέττες, προσπαθοῦσε νὰ τὶς γλυστρήσῃ στὸ κορσάζ της καὶ ἀπάντησε εὔθυμα στὶς προσφορὲς τῆς γριᾶς:

— Εὐχαριστῶ, ἔχω ὅτι μοῦ χρειάζεται.

— Τὸ βλέπουμε δὰ πῶς εἰστε νέα ! τῆς φώναξε μὲ μόρτικο ὕφος ἡ γριὰ καὶ ἀπομακρύνθηκε.

Ἡ Τερέζα ἔνοιωσε ἀμέσως σχεδόν, καὶ τῆς ἀνέβηκε στὰ χείλια καὶ στὰ μάτια ἕνα μικρὸ χαμόγελο. Περνοῦσαν στὴ σκιὰ τοῦ πρόναου μπροὸς στὶς πέτρινες μορφὲς οἱ ὁποῖες ἀραδιασμένες στὰ παράθυρα κρατοῦσαν σκῆπτρα καὶ στέμματα.

— Ἂς μποῦμε εἶπε.

Ἐκεῖνος δὲν εἶχε ὄρεξι. Δοκίμαζε ἀμυδρὴ στεναχώρια σχεδὸν φόβο νὰ φαίνεται μαζί της σὲ μιὰ ἐκκλησία. Τὴν ἐβεβαίωσε ὅτι ἦταν κλειστά.

Τὸ πίστευε, τὸ ἤθελε. Ἐκείνη ἔσπρωξε τὸ θυρόφυλλο καὶ γλύστρησε μέσα στὸν πελώριο νάρθηκα ὅπου τὰ ἄψυχα δένδρα οἱ στῆλες ἀνέβαιναν λαμπάδες ψηλὰ στὰ σκότη. Στὸ βάθος περπατοῦσαν λαμπάδες μπροὸς σὲ φαντάσματα παπάδων, ὑτὸ τοὺς τελευταίους στεναγμοὺς τῶν ἁρμόνιων ποῦ ἐσίγησαν. Ἀνατρίμασε στὴν ἡσυχία καὶ εἶπε :

—Ἡ λύτη τῶν ἐκκλησιῶν τὴ νύχτα μὲ συγκινεῖ. αἰσθάνομαι τὸ μεγαλεῖον τοῦ τίποτε.

Ἐκεῖνος ἀπήντησε :

—Πρέπει ὅμως νὰ πιστεύουμε κάτι. Ἂν δὲν ὑπῆρχε ὁ Θεός, ἂν ἡ ψυχή μας δὲν ἦταν ἀθάνατη, θὰ ἦταν πολὺ λύπηρὸ αὐτό.

Ἔμειναν λίγο ἀκίνητη, κάτω ἀπὸ τὰ ὑφάσματα τῶν σκιῶν ποῦ κρέμονται ἀπὸ τοὺς θόλους, ἔπειτα:

(Ἕπεται συνέχεια)

1. Σουὰνοι (Chouans), οἱ ἀγγενεῖς καὶ κληρικοὶ βασιλόφρονες, οἱ ὁποῖοι ἐξήγειραν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βανδέας ἐναντίον τῆς Γαλ. ἐπαναστάσεως. Ὠνομάσθησαν Σουὰνοι ἀπὸ τὸ σύνθημα (τὴν φωνὴν τῆς κουκουδάγιας (chouette) ποὺ εἶχαν μεταξύ των.

D. LINDAU

Ο ΑΛΛΟΣ

ΔΡΑΜΑ
ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ 4

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ
Σ. ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ

Σ. Α. Ἐπειδὴ εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος παρεισέφρυσαν πολλὰ λάθη, καταστήσαντα ἐντελῶς ἀκατάληπτα μέρη τινὰ τοῦ δημοσιευομένου δράματος, ὁ «Ἄλλος» ἀναδημοσιεύομεν καὶ πάλιν ὅλον τὸ σχετικὸν ἐκεῖνο μέρος τῆς 1ης σκηνῆς.

Σκηνὴ 1η.

Χάλλερ. (περιπατῶν εἰς τὸ δωμάτιον). *Κλάϊνχεν* (καθήμενος πρὸ τοῦ μικροῦ γραφείου, γράφει).

Χάλλερ. (ὑπαγορεύων).—«Καὶ ποῦ θὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸ ἐπὶ τέλους ; Θὰ ὁδηγήσῃ ἀσφαλῶς, εἰς τὸ νὰ παρεμβάλλῃ ὁ κάθε ἐγκλήματίας, εἰς κάθε σοβαρὸν ἔγκλημα, τὸν ἰατρόν, ὅπως ἀκρύτατ ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ δικαστοῦ.— Θὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ ν' ἀντιτάχθῇ εἰς ἐπικίνδυνον βαθμὸν ἡ ἰατρικὴ πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Ἂς προσέξωμεν πολὺ εἰς τὰ ἐπικίνδυνα κοῦτα σοφίσματα ». . . (διακόπτεται) Ὄχι ! ὄχι !. . . Γράφε καλλίτερα: « Ἀπὸ τοιοῦτα σφαλερὰ σόφματα.» (Βραχεῖα παῦσις. Λαμβάνει θέσιν ὀπισθεν τῆς πολυθρόνας ἐφ' ἧς, στηρίζων τὸ χέρι του, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπαγορεύῃ ἀφηρημένος καὶ εἰς τόνον ῥητορικόν). «Κλονίζομεν μόνον τὴν ἠθικὴν συνείδησιν τὴν εὐθύνην τοῦ ἀτόμου διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῇ πράξει μιᾶς πλάνης. . . .» (διακόπτεται). Πῶς εἶπα!

Κλάϊνχεν. Κλονίζομεν τὴν εὐθύνην τοῦ ἀτόμου διὰ μιᾶς πλάνης. . . . .

Χάλλερ.— (διακόπτει). «Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῇ πράξει μιᾶς πλάνης εὐφυοῦς μὲν ἔστω, ἀλλὰ ἀμισοδιστήμονος. Ἂς ἀποχωρήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως ἐν τῇ δικαιοκρισίᾳ εἰς ὅσον εἶνοι δυνατον. . . .» (Ἀπορατηρεῖ μάταν κίνησιν τοῦ Κλάϊνχεν). Μήπως δὲν βλέπεσε καλά ;

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἀγνή. Ἡ Ἔμμα μᾶς ἐκοπέβλήτησεν ἐδῶ. Ἐκείνη, πταίει, ἂν σᾶς ἀσχολοῦμε.

Χάλλερ. Τὸ ἐναντίον, εἰλικρινῶς χαίρω πολὺ ποὺ σᾶς βλέπω. Βρίσκω πῶς εἶναι λίγος καιρὸς ποὺ παραμελήσατε τοὺς πιστοὺς καλοὺς γειτόνους σας.

Ἀγνή. Τὸ νομίζετε;

Ἔμμα. Μᾶς περίμενες καὶ ἄναψες, ὅλα τὰ φῶτα;

Χάλλερ. Ἡ λάμπες δὲν ἐφώτιζαν πάλιν καλά... Ὄχι δὲν τὸ ἤξερα (προσφέρει ἕνα σιγαρέτο εἰς τὸν Ἀρνόλδον, τὸ ὁποῖον ἐκείνος ἀνάπτει). Γιατὶ δὲν σᾶς (στρεφόμενος πρὸς τὴν Ἀγνήν) εἴδαμεν τόσον καιρό; Οὔτε σᾶς ἀκούσαμε—κυριολεκτικῶς δὲν σᾶς ἀκούσαμεν (δεικνύει πρὸς τὰ ἄνω). Τὸ πιάνο ὁλόκληρη ἑβδομάδα τώρα ἐσούβαθη Καὶ ἐν τούτοις παίζετε τόσο ὄμορφα.

Ἀγνή. Εἶναι πολὺ σπάνιον νὰ βρεθῇ ἕνας σύνοικος ποῦ δὲν παίζει πιανο, νὰ παραπονεῖται ὅταν δὲν παίζουν οἱ ἄλλοι.

Χάλλερ. Ἐπιθυμοῦσα νὰ μπορούσατε ν' ἀκούσετε τὸν ἑαυτό σας ἐδῶ ἀπὸ τὸ παράθυρό μου. Δεν φαντάζεσθε πόση μεγάλη εὐχαρίστησι μου ἐπροξενήσατε ὡς τώρα. Πόσες φορὲς ἐνῷ ἤμουν σκυμμένος ἀπάνω στὶς δικογραφίες μου ἄφησα τὴν πέννα γιὰ νὰ σᾶς ἀκούω. Οἱ ἀσθενεῖς ἤχοι τοῦ πιάνου ποῦ ἔφθασαν εἰς ἐμένα σὰν μυστηριώδεις ψίθυροι ἐδρόσιζον τὴν ψυχήν μου καὶ ἔχυσαν σ' αὐτὴν τὸ βάλσαμον τῆς ἐρημίας. Σεῖς καὶ τὸ παίξιμό σας μὲ κάνατε νὰ αἰσθανθῶ τὴν ὁμορφιὰ τῆς μουσικῆς ποῦ ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ. Ἂν ἤμουνα ἠγεμὼν ἢ δισεκατομμυριοῦχος θὰ εἶχα μία ὀρχήστρα ποὺ νὰ παίζῃ διαρκῶς ἀπὸ μακριὰ ὅταν ἐργάζομαι, Ἐπειδὴ ὅμως οὔτε τὸ ἕνα εἶμαι οὔτε τὸ ἄλλο, τώρα δέ εἶναι πολὺ ἀργὰ νὰ γίνῃ ἕνα ἀπὸ τὰ δυό. θ' ἀποφασίσω ἐπὶ τέλους νὰ νυμφευθῶ καμμία πιανίστρα μὲ ταλέντο σὰν τὸ δικό σας.

Ἀγνή. Μοῦ κάνετε φιλοφρονήσεις καὶ ἐπιζητεῖτε πάντοτε παρόμοια. Εἴμεθα ὅμως τόσο παλαιοὶ φίλοι καὶ τόσο καλοὶ γείτονες ὥστε νὰ μὴ μᾶς ταιριάζουν αὐτά. Τώρα ὅμως ποὺ ξαίρω ὅτι σᾶς ἀρέσει ἡ μουσικὴ ἀπὸ μακρυά, δὲν θὰ σᾶς δοθῇ ἀφορμὴ νὰ παραπονεθῆτε ἄλλη φορά. Θὰ σᾶς θυμίζω μὲ τὸ πιάνο μου συχνὰ πότε θὰ εἶναι ἡ ὥρα ν' ἀφίνετε τὸ γράψιμο γιὰ ν' ἀναπαυθῆτε λίγο.

Χάλλερ. Ἀ! ναί, ἀγαπητὴ κυρία, αὐτὸ νὰ τὸ κάνετε.

Ἀγνή. Θὰ παίζω τὰ πιὸ κατάλληλα κομμάτια διὰ τὴν καταστολὴν τῶν νεύρων. Ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἔχω καὶ ἄλλους γείτονας δὲν φοβοῦμαι νὰ μὲ καταγγείλουν διὰ διαταράξιν τῆς νυκτερινῆς ἡσυχίας.

Χάλλερ. Ὀπωσδήποτε αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ φοβάσατε ἀφοῦ ὁ Εἰσαγγελεὺς εἶνε ὁ καλύτερος φίλος σας.

Ἀγνή. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ φιλία μου μὲ τὸν κύριον Εἰσαγγελέα δὲν τοὺς ἐμπόδισε νὰ μοῦ ἐπιτεθοῦν χθὲς τὴν νύκτα ἐδῶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας,

Χάλλερ. Τί;

Ἔμμα. Μάλιστα, ἔτσι εἶνε, Ἄκουσε νὰ σοῦ διηγηθῶ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν (προσκαλεῖ διὰ χειρονομίας νὰ καθήσουν, Κάθονται καὶ οἱ τρεῖς κοντὰ εἰς τὸ μικρὸ γραφεῖον. Ἡ Ἀρνόλδη ἤτις ἐξακολουθεῖ νὰ κεντίζῃ κάθεται εἰς τὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς σκηνῆς). Τὰ εἶπα πολλὲς φορές, ὅτι ἐδῶ εἶνε μεγάλη ἐρημία—ἀπομακρυσμένο μέρος, Ἔπρεπε νὰ ἔχομεν τουλάχιστον ἕνα σχόλον.

Χάλλερ. Μὰ τί συνέβη ἐπὶ τέλους;

Ἀγνή. Ἐπιστρέψαμεν ἀπὸ τὸ χορὸ τοῦ Καζίνου, ὅπου δὲν εἴχαμε τὴν εὐχαρίστησι νὰ σᾶς δοῦμε, ὅταν δὲ ἐφθάσαμεν ἐδῶ εἶδα εἰς τὴν πόρτα μὲ τὰ σιδερένια κάγγελα τοῦ κήπου κάποιον νὰ στέκῃ, τὸν ὁποῖον ἐξ αἰτίας τοῦ ἐλεεινοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἐρήμου δρόμου μας τὸν ἐπῆρα γιὰ σᾶς; Εἶχε σχεδὸν τὸ ἀνάστημά σας Ἐξήτησα ἀμέσως συγνώμην διὰ τὸ ἀσυγχώρητο λάθος μου. Ὁ ἀγνωστος ἀνοιξε τὴν πόρτα τῆς ἀμαξῆς, μ' ἐπλησίασε μὲ πολὺ παράξενο τρόπο καὶ ἐστάθη πολὺ κοντά μου πρὶν ἀκόμη ὁ ἀδελφός μου καταβῇ ἀπὸ τὴν ἅμαξα ἤτανε τόσον σκοτάδι ποῦ δὲν μπορεσα νὰ' δῶ τὸ πρόσωπό του κάτω ἀπὸ τὸ καπέλο του μὲ τὸν πλατὺ καὶ γυρισμένο πρὸς τὰ κάτω γύρο. Ἐτρόμαξα φυσικὰ καὶ ἐφώναξα τὸν ἀδελφόν μου. ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε τίποτε ἀντιλῃφθῆ, διότι εὑρίσκετο ἀκόμη μέσα στὴν ἅμαξα γιὰ νὰ πάρῃ τὰ μπουκετάκια μου, τὴν βεντάγια μου καὶ τὰ λοιπά, Ὁ ἅμαξᾶς ὅμως ἐστοχάγη ἀπὸ τὸ κάθισμά του καὶ ἐσήκωσε τὸ καμτσῆκι του, καὶ τότε ὁ ἄγνωστος ἔφυγε τρέχων καὶ φωνάζων λέξεις ἀκατανόητους. Τὸν ἐξέλαβα γιὰ τρελλον...

Χάλλερ. εὐτυχῶς ποὺ δὲν σᾶς ἐκόστισε αὐτὸ παρὰ λίγο φόβο μόνον.

Ἀγνή. Ὄχι τόσο φυσικά. Ὅταν ἀνεβαίναμεν ἀπάνω στὸ σπίτι μας ἐξηγήθησαν ὅλα. Ὁ ἄγνωστος ἤτανε ἕνας ἀναιδέστατος λωποδύτης, Ἀστραπηδὸν μοῦ ἐπῆρε ρολόγι καὶ ἀλυσσίδα χωρὶς καθόλου νὰ τὸ καταλάβω.

Χάλλερ. Μ' αὐτὸ εἶναι παρὰ πολύ.

Ἀγνή. Τὸ ὡραῖο ρολόγι μου μὲ τὸ μπλὲ ἀπὸ σμάλτο μονόγραμμα. τὸ τελευταῖον συοδενὶρ τῆς καλῆς μου μητέρας. Μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσο μὲ ἐστεναχώρησε αὐτό.

Χάλλερ. (εἰς τὰς τελευταίας λέξεις φαίνεται συλλογισμένος καὶ σὰ νὰ ἀναζητῇ κάτι μὲ τὸ νοῦ του)—ἀργὰ—ἕνα ρολόγι μὲ μονόγραμμα ἀπὸ μπλὲ σμάλτο (εἰς τὸν Ἀρνόλδον). Μοῦ ξαναδιγγηθῆκατε καὶ πρὶν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν;

Ἀρνόλδος (μειδιῶν). Ἐγώ; Οὔτε σᾶς εἶδα οὔτε σᾶς μίλησα σήμερον ὅλη τὴν ἡμέρα.

Χάλλερ. Τότε ἴσως κάτι ἐδιάβασα εἰς τὴν ἐφημερίδα γι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν.

Ἀρνόνδη. Θὰ εἶνε πολὺ περίεργον. διότι δὲν ἐστείλαμεν καμίαν εἰδοποίησιν ἀκόμη στὶς ἐφημερίδες. Ἴσως ὅμως συνέλαβον τὸν κλέπτ ἢ καὶ εὗρον ἀπάνω του τὸ ρολόγι.

Χάλλερ. Ὄχι, ὄχι. Δὲν τὸ εἶδα στὶς ἐφημερίδες, Δὲν ἐδιάβασα ἀκόμη τὰ ἑσπερινὰ φύλλα, (ἐρευνῶν μὲ τὸ νοῦ του). Ὅμως αὐτὴν τὴν ἱστορίαν κάπου...κάπου τὴν ἤκουσα καὶ πρίν.

Ἀρνόλδη. Καθόλου παράδοξον. Καθημέραν συμβαίνουν παρόμοιες ἱστορίες.

Χάλλερ. Ὄχι, ὄχι—ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν—τὸ ρολόγι μὲ τὸ μονόγραμμα ἀπὸ μπλὲ σμάλτο μοῦ τὴν διηγήθησαν καὶ ἄλλη φορά. Ἀλλὰ θὰ εἶναι πολὺς καιρὸς βέβαια. Κάτι παρόμοιον συνέβη σὲ κάποιο φίλον μου κάποτε... Μὰ σὲ ποῖον καὶ πότε;

Ἔμμα. Σοῦ τὸ

Χάλλερ. (νεύων ἀργὰ-ἀργὰ διὰ τὴν κεφαλήν). Ναί, ναί.—Δὲν μοῦ περισσεύει καιρὸς γιὰ τὴν εὐτυχίαν. Τὸ αἰσθάνομαι καὶ ὁ ἴδιος ὅτι ἤτανε μεγάλη ἡ ἀξιωσίς μου. Εἶμαι πολὺ ἐκνευρισμένος, ἐξηντλημένος. Σήμερα μάλιστα ἐπροσκάλεσα τὸν γιατρὸ Φελντερμὰν νὰ μ' ἐπισκεφθῇ γιὰ νὰ τὸν συμβουλευθῶ

Ἀρνολδ. Τὸν καθηγητὴν Φελντερμὰν: Ὅταν ἔρθῃ σὲ παρακαλῶ νὰ στείλῃς ἀπάνω νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς. Ἀνέλαβα μία λεπτὴ καὶ παράδοξη ὑπόθεσι εἰς τὴν ὁποίαν μοῦ χρειάζεται ἡ γνώμη ἑνὸς διακεκριμένου νευρολόγου καὶ ψυχιάτρου.

Χάλλερ. Τότε δὲν ἐξακολουθῶ πιά. Θὰ περιμένω ...ὅπως εἰς τὴν εὐτυχίαν.

Ἀρνολδ. Νὰ τὸ καύσῃς, ἀγαπητὲ Χάλλερ. Ἄλλως τε γιὰ ποιὸ λόγο ἀπασχολεῖσαι μὲ πράγματα ξένα γιὰ σένα; Γιατὶ νὰ ἀνακατευθῇς στὰ πολιτικά; Γιατὶ νὰ ζητήσῃς νὰ σὲ ἐκλέξουν πληρεξούσιον εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν; Νομίζω πῶς τὸ ἐπάγγελμά σου σοῦ παρέχει ὄχι ἀρκετὴ καὶ μεγάλην ἐνασχόλησιν.

Χάλλερ. (βλέπει τὴν Ἠλίζαν, ἥτις εἰσῆλθεν ἀριστερόθεν). Τί τρέχει;

Ἠλίζα. Ἐκτύπησε τὸ κουδοῦνι—πηγαίνω ν' ἀνοίξω.

Χάλλερ. Λείπει ὁ ὑπηρέτης;

Ἠλίζα. Ὁ Ἔθελ! Εἶνε μισὴ ὥρα τώρα ποὺ ἔφυγε. Μοῦ εἶπε ὅτι θὰ ξαναρθῇ αὔριον γιὰ νὰ πάρῃ τὰ πράγματά του.

Χάλλερ. Ἀ! ναί-ναί.—Πήγαινε ν' ἀνοίξῃς.

(Ἡ Ἠλίζα ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν πρὸς τὸ βάθος δεξιὰ θύραν).

Χάλλερ. (στρέφεται λέγων ἐν ἀμηχανίᾳ πρὸς τὸν Ἀρνόλδον).—Νά. βλέπεις πόσο εὔκολα λησμονῶ. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐδίωξα τὸν ὑπηρέτην...Ἀλήθεια πρέπει ν' ἀναπαυθῶ

Ἠλίζα. (ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ βάθους). Ὁ καθηγητὴς κύριος Φελντερμάν.

Χάλλερ. Νὰ εἰσέλθῃ.. νὰ εἰσέλθῃ ἀμέσως. (Ἡ Ἠλίζα φεύγει—Παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν ὁ Φελντερμάν).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Χάλλερ, Ἀρνόλδος, Φελντερμάν.

Χάλλερ. (Τείνει τὸ χέρι του εἰς τὸν Φελντερμάν). Μεγάλη ἡ καλοσύνη σας ἰατρέ. Δὲν περίμενα ἤρθατε τόσο ἀργά:

Φελντερ. (Ἀφοῦ ἔδωσε τὸ χέρι του εἰς τὸν Ἀρνόλδον). Μόλις τώρα γύρισα στὸ σπίτι μου καὶ ἀμέσως ἦρθα ἐδῶ. Εἶχα ἀνησυχίαν γιὰ σᾶς. Τί αἰσθάνεσθε λοιπόν; (Ὁ Χάλλερ προσκαλεῖ διὰ χειρονομίας τὸν Φελντερμὰν καὶ τὸν Ἀρνόλδον νὰ καθήσουν. Ὁ Ἀρνόλδος ἑτοιμάζεται νὰ φύγῃ).

Χάλλερ. (Εἰς τὸν Ἀρνόλδον). Μπορεῖς νὰ μείνῃς. Ὅ,τι ἔχω νὰ πῶ στὸ γιατρό...

Ἀρνόλδ. Θὰ γυρίσω ἀμέσως, ἂν μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε. Θὰ πάρω ἀπὸ τὸ δωμάτιόν μου ἕνα βιβλίον γιὰ νὰ τὸ δείξω εἰς τὸν κύριον καθηγητήν. (Εἰς τὸν Φελντερμάν). Σκοπεύω δηλ. νὰ σᾶς ἐνοχλήσω κ' ἐγὼ ἀκόμη...

Φελντερ. Παρακαλῶ.. (Ὁ Ἀρνόλδος φεύγει ἀπὸ τὴν εἰς τὸ βάθος δεξιὰν θύραν).

ΣΚΗΝΗ Η'.

Χάλλερ. Φελντερμάν.

Χάλλερ. Θὰ πάρετε κᾶτι;

Φελντερ. Ὄχι, εὐχαριστῶ. — Ἀπὸ τί ὑποφέρετε λοιπόν, φίλε μου;

Χάλλερ. Ἀπὸ τὰ νεῦρά μου.

Φελντερ. Φυσικὰ ἀπὸ τὰ νεῦρα.

Χάλλερ. Μὲ λίγα λόγια—ἔχω πάθη ὑπερκόπωσιν.

Φελντερ. Ἐκνευρισμὸς—ἀτονία: Ἀνάπαυσις λοιπόν. Καὶ τί ἐργασίας εἴχατε;

Χάλλερ. Πολλὲς καὶ διάφορες. Ἔλαβα ἐνεργὸν μέρος στὴν πολιτικὴ, ἀποτελείωσα τὸ σύγγραμμά μου «Περὶ αὐτουργοῦ καὶ ἠθικοῦ συνεργοῦ», ἐπεξεργάσθηκα ἕνα σωρὸ δικογραφίες γιὰ διάφορα ἐγκλήματα. Ὅλα αὐτὰ μοῦ ἐτάραξαν τὰ νεῦρα. Ἔπειτα ἡ μεγάλη ἐπὶ ψευδορκίᾳ δίκη ἐπέφερε τὴν τελειωτικὴν καταστροφήν των.

Φελντερ. Καὶ τώρα αἰσθανόσαστε ὅτι δὲν μπορεῖτε νὰ ἐξακολουθήσετε;

Χάλλερ. Ναί. Ἡ κατάστασίς μου εἶνε ἀντίθετος πρὸς τὸν συνήθη χαρακτῆρα μου καὶ ἀνυπόφορη. Ἡ μύγες στὸν τοῖχο μὲ ἐξοργίζουν—ἐξάπτομαι χωρὶς λόγο, καὶ κάποτε μὲ καταλαμβάνει ἕνα αἴσθημα ἀορίστου φόβου, τὸν ὁποῖον δὲν μπορῶ ν' ἀπομακρύνω, ἂν καὶ ἐκ φύσεως δὲν εἶμαι δειλός. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ποτὲ δὲν βρίσκω ἀρκετὰ φωτισμένο τὸ δωμάτιον, ὅσο καλὰ καὶ ἂν φωτίζεται. Κάθε σκιὰ στὴν φαντασίαν λαμβάνει τερατώδη μορφήν.

Φελντρ. Ἐκτὸς τῆς γενικῆς αὐτῆς ἀδιαθεσίας αἰσθάνεσθε καὶ κάποιαν ἰδιαιτέραν ἐνοχλησιν;

Χάλλερ. Ναί, δυνατὸ καὶ ὀχληρὸ κεφαλόπονο.

Φελντρ. Ὑποφέρατε καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὸ ἴδιο;

Χάλλερ. Πρὶν ποτέ.

Φελντρ. Καὶ ὁμως θυμοῦμαι μετὰ τὸ πέτρμό σας ἀπὸ τὸ ἄλογο..

Χάλλερ. (διακόπτων). Ἀ! ναί. τότε. Βέβαια Ἐκεῖνο ὅμως ἤτανε παροδικό.

Φέλντρ. Αὐτὸ συνέβη τὸ περασμένο φθινόπωρον; Τὸν Σεπτέμβριον νομίζω.

Χάλλερ. Τὸν Ὀκτώβριον.

Φέλντρ. Ἐπέσατε ἀπὸ τὸ ἄλογο μὲ τὸ κεφάλι.

Χάλλερ. Ὄχι Τὸ ἄλογό μου ἐφοβήθηκε καὶ ἄρχισε νὰ τρέχῃ πολὺ χωρὶς νὰ μπορέσω νὰ τὸ κρατήσω, καὶ μὲ ἐξεσφενδόνισε στὸν κορμὸ ἑνὸς δένδρου. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶχε καμία σοβαρὴ συνέπεια, γιὰ λίγο μόνο αἰσθανόμουνε ἕνα ὀχλητὸ βάρος πίσω στὸν αὐχένα, τὸ ὁποῖον μὲ τὸν καιρὸν πέρασε. Τὴν περασμένη Πέμπτην δηλαδὴ πρὸ πέντε ἀκριβῶς ἡμερῶν αἰσθάνθηκα πάλιν τὸ βάρος αὐτὸ εἰς τὸν αὐχένα καὶ κάποτε-κάποτε μάλιστα καὶ δυνατοὺς πόνους, καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν μ' ἄφησε τὸ βάρος αὐτό.

Φέλντρ. Ὁρίζετε ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ποῦ σᾶς ξαναρθε πάλιν ὁ κεφαλόπονος: δηλαδὴ σήμερον πέντε μέρες ποῦ ὑποφέρετε πάλιν ἀπ' αὐτόν. Θὰ εἶχε μεγάλην σπουδαιότητα γιὰ μένα νὰ ξέρω ἂν τὴν ἴδια ἡμέρα ποῦ μοῦ ἀναφέρατε, ἢ λίγες μέρες πρὶν ἂν ἔκαμε καὶ σᾶς συνέβη κάτι, τὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ σχετίζεται μὲ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ κεφαλοπόνου.

Χάλλερ. (ἐκπλησσόμενος). Ὑπέστην μεγάλην ψυχικὴν ταραχήν, γιὰ τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν θέλω νὰ μιλήσω.

Φέλντρ. Ἀ! ἔτσι. Μοῦ ἀρκεῖ ἐντελῶς ἡ πληροφορία αὐτή. Τὴν νύκτα πῶς περνᾶτε; ὁ ὕπνος;...

Χάλλερ. Ἀ! ἡ νύκτες. Αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο (κυτάζων μὲ ἁπλανῆ μάτια—ἀργά), ἡ νύκτες...(μὲ τὸ πρότερον ὕφος του): Ὁ ὕπνος μὲ καταλαμβάνει ξαφνικὰ καὶ κτηνωδῶς—σὰν λῃστὴς ποῦ ἐπιτίθεται στὸ θῦμά του—χωρὶς νὰ τὸν περιμένω καὶ χωρὶς νὰ προαισθανθῶ τὸν ἐρχομό του—μὲ καταλαμβάνει καὶ μὲ ναρκώνει. Μοῦ συνέβη πολλὲς φορὲς—τῆς τελευταίες δηλαδὴ ἡμέρες νὰ ἀποκοιμηθῶ ἐκεῖ στὸ γραφεῖο μου ἢ ἀπάνω στὸ κρεββάτι μου καὶ τὸ πρωΐ νὰ τυμέρνος—νὰ ἔτσι ὅπως μὲ βλέπετε αὐτὴ τὴν στιγμή.

Φέλντ. Δὲν πρόκειται βέβαια γιὰ μέθη;

Χάλλερ. Καὶ βέβαια ὄχι.

Φέλντ. Βλέπετε ὄνειρα.

Χάλλερ. Ναί.

Φέλντ. Τί εἴδους ὄνειρα.

Χάλλερ. (διστάζων). Δυσάρεστα. Μοῦ φαίνεται σὰν ν' ἀποτελοῦν μίαν συνέχειαν, σὰν νὰ ξαναγυρίζω διαρκῶς στὴν ἴδια—στὸ ἴδιο περιβάλλον.

Φέλντ Σὲ τί περιβάλλον.

Χάλλερ. Ἀκριβῶς δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ (σιγά). Βλέπω διαρκῶς...κάτι κοκκινοπό. μία φλόγα ,ἔτσι παρόμοια σὰν (δεικνύει τὸ τζάκι), τὴν φωτιὰ ἐκείνη ἐκεῖ...καὶ μέσα (σιγότερα) καὶ μέσα στὴν φλόγα ἐκείνη ἕνα γυναικεῖο κεφάλι:...

Φέλντ. Ἕνα γυναικεῖο κεφάλι;

Χάλλερ. Πάντα τὸ ἴδιο...κοκκινωπὸ καὶ αὐτὸ καὶ εἶνε χρωματισμένο μὲ κόκκινη μπογιά. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ τῆς κόρης μὲ παρακολουθεῖ ἀκόμη καὶ ὅταν εἶμαι ἐξύπνος. Μόλις ὅμως δοκιμάσω νὰ τὸ ἀναπαραστήσω ζωηρά, ἐξαφανίζεται, καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ συναρμολογήσω. Ὅταν τὸ ξαναΐδω θὰ σᾶς τὸ περιγράψω.

Φέλντ, (παρατηρῶν αὐτὸν μὲ προσοχήν). Τί εἶναι αὐτὰ ποῦ λέτε;

Χάλλερ. Μοῦ εἶνε δυσάρεστον ποῦ τὸ πρόσωπον αὐτὸ αἰωρεῖται πάντοτε ἐμπρὸς στὰ μάτια μου μέσα σὲ κόκκινη λάμψη, κι' ἔτσι δὲν μπορῶ νὰ προσηλώσω ἀπάνω του τὰ μάτια μου.

Φέλντ. Αὐτὸ τὸ ἐννόησα. Δὲν καταλαβαίνω ὅμως πῶς μία εἰκόνα ποῦ παρουσιάζεται στὰ ὄνειρά σου, σὲ κάνει καὶ ὅταν εἶσαι ἔξυπνος ν' ἀσχολεῖσαι μὲ αὐτήν;

Χάλλερ. (ἐν ἀμηχανίᾳ). Φυσικὰ δὲν πρέπει.—Δὲν ἔχει κανένα νόημα.

Φέλντρ. Ἡ μνήμη βέβαια, θὰ ἔχει ἐξασθενήσει;

Χάλλερ Ναὶ παρὰ πολύ.

Φέλντρ. (ἐγείρεται καὶ μὲ μεγάλην σοβαρότητα). Λοιπόν, ἀγαπητέ μου φίλε, καὶ τὸ λέγω καθαρά: ἡ κατάστασίς σας εἶναι σοβαρά. Χρειάζεται ν' ἀναπαυθῆτε,—καὶ ἀμέσως μάλιστα.

Χάλλερ.—Τὸ ἐσκέφθηκα καὶ τὸ ἀπεφάσισα μόλις τελειώσουν ἡ ἐκλογές...

ΟΚΤΑΒΕΣ

[Ὁ ἐκ τῶν συνεργατῶν τῆς «Ἀνθρωπότητος» κ. Μ. Φιλήντας κυκλοφορεῖ κατ' αὐτὰς τόμον ποιημάτων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὀκτάβες», ὃν ἐξέδωκεν ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Γ. Βασιλείου. Ὡς δεῖγμα τῆς ποιήσεώς του, πρωτοτύπου καὶ μὲ φιλοσοφικὸν βάθος παραθέτομεν τὰ κατωτέρω ἐκ τοῦ τόμου ποιήματα, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ κρίνωμεν αὐτὰ ἐν τῷ συνόλῳ μετὰ τὴν ἔκδοσιν.]

ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΩΝ

Οἱ κάμποι ἁπλώσανε τὴν προῖκα,
χαμογελοῦνε τὰ λουλούδια,
κιαδνοίγουνε στὰ πειαλούδια
χουοὲς καρδιές, γιομάτες γλύκα.
Γλυκοφιλοῖνε τὰ ψυχάρια
τοὺς θησαυροὺς τῶν λουλουδιῶνε,
τὴν ἄλλη μέρα καὶ τῶν δυῶνε
ξεραίνει ὁ ἥλιος τὰ κουφάρια.

*

ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

I

Στὸ στοιχειωμένο περιβόλι
ὁ Ἔρωτας φέρνει—συμφορὰ τους!—
ἀθῶους διαβάτες, κιἄγνοι ἀστοι ὅλοι
μέσα περνοῦν μὲ τὴ σειρὰ τους.
Μὰ ὁ Δράκος ὁ περιβολάρης
μῦλο ἀγγαρειὲς τοὺς βασανίζει,
ὡσότου ὁ Χάρος ψυχικάρης
πισώπορτα τοὺς φευγατίζει.

II

Τὴ γαύρη ἀγκούσα σου γροικάω,
ὦ Πρόληψη, ἄσβηστη κατάρα
τοῦ αἱμόχαρου πλανήτη,—Χάο!...
σκοτάδι!...Ὁ ἰδεομάρτυς μόνο
συγκρούει λιθάρι πυρογόνο
στὸ ἀταλό, ἴσως καὶ φέξει γύρω.
Μὰ τοῦ ἑτοιμάζουνε—ὦ λαχτάρα!—
τοῦ Προμηθέα τὸν αἰώνιο κλῆρο.

*

ΚΥΝΗΓΟΣ ΕΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Μακρυὰ ἡ μπόρα τοῦ πολέμου
ἄπνοο σὲ σώριασε, ὦ καλέ μου,
καὶ δὲ μᾶς μεριμνᾶς. Ἠρέμα
οἱ ἀνεμῶνες τῶριο σου τὸ αἷμα
ρουφήξαν. Τὰ περδίκισ ἰχώρα
πίνουν σου ἀπ' τἀνθια· κἐνῶ τώρα
βόσκει ἄφοβα ὁ λαγὸς παρέκει,
σαπίζει δίπλα τὸ τουφέκι.

*

ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ἡ κάθε οὐράνια φωτοστάλα
μοῦ εἶταν κιάπδνα σκαλοπάτι,
ὡραῖο, στοῦ Ἄπειρου τὴ σκάλα
ποὺ ἀνέβαινα σὰ φτερωτὸ ἄτι.
Μὰ μ' ἔκαμεν ἡ Γνώση κιεῖδα,
πῶς εἴμουν ἔρμαιον δνείρου...
κι' ἀργοπεθαίνει μου ἡ ἐλπίδα,
ὦσὰν ξεθύμασμα ἑνὸς μύρου...

Φέλντ. Ὄχι-ὄχι. Ἂς λείψουν ἡ προφάσεις. Ν' ἀφήσετε κατὰ μέρος τῆς ἐκλογές.

(Εἰσέρχεται ὁ Ἀρνόλδος κρατῶν ἕνα βιβλίον)

ΣΚΗΝΗ Θ'.

Προηγούμενοι. Ἀρνόλδος.

Φέλντερ. (Βλέπων τὸν Ἀρνόλδον ἐξακολουθεῖ). Καλὰ ποῦ ἤρθατε. Πρέπει νὰ μὲ βοηθήσετε γιὰ νὰ δαμάσω ἕναν ἀπειθῆ ἄρρωστο. Καὶ γράψετε μία αἴτησιν ἀδείας γιὰ τὸν ἀγαπητό μας Εἰσαγγελέα. Θὰ τὸν στείλαμεν στὴν ἐξοχή, ὅπου θὰ πλήξῃ ἀλλὰ θ' ἀνακτήσῃ τὴν ὑγείαν του.

Ἀρνόλδ. (ἀφίνει τὸ βιβλίον ἐπάνω εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Χάλλερ). Αὐτὴν τὴν ἴδια συμβουλὴ τοῦ ἔδωσα κ' ἐγὼ πρὸ καιροῦ. Ἀλλὰ εἶνε ἀδιόρθωτος.

[Ἕπεται συνέχεια)

ΙΑΚΩΒΟΣ ΛΕΟΠΑΡΔΗΣ

ΟΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Ἄστρα τερπνὰ τῆς Ἄρκτου, πῶς θὰ ἐρχόμουν
Δὲ θαρροῦσα καὶ πάλι ἀπὸ συνήθεια
Νὰ σᾶς δῶ λαμπερὰ στὸν πάτριο κῆπο,
Κι' οὔτε ἀπ' τὰ παραθύρια τοῦ σπιτιοῦ μου,
Ποὺ ἐκαθόμουν παιδὶ κ' εἶδα τὸ τέλος
Κάθε χαρᾶς, μαζί σας νὰ μιλήσω.
Ποιὲς φαντασιές, ποιὲς πλάνες μοῦ γεννοῦσε
Στὸ νοῦ μου ἔνιαν καιρὸ ἡ ἀναμονή σας
Καὶ τῶν συντρόφων σας τῶν φώτων! Τότε
Ποὺ σιωπηλός, πεσμένος στὸ χορτάρι,
Μέγα μέρος τῆς νύχτας ἐπερνοῦσα
Τὸν οὐρανὸ θωρώντας, κα' γρικώντας
Τὰ βατράχια μακρυὰ νὰ τραγουδᾶνε!
Στοὺς φράχτες καὶ στ' ἁλώνια οἱ λαμπυρίδες
Ἐπλανιώνταν, καὶ ὁ ἄνεμος θροοῦσε
Μᾶς στὶς δεντροστοιχιὲς τὶς μυρωδάτες
Καὶ στοῦ δάσους ἐκεῖ τὰ κυπαρίσσια·
Καὶ στὴ σκεπὴ τὴν πατρικὴ ἀντηχοῦσαν
Ὁμιλιῶν φωνὲς κ' ἤρεμα τὰ ἔργα
Τῶν δουλευτάδων. Καὶ ποιὸ πλῆθος σκέψες,
Ποιὰ ὀνείρατα γλυκὰ μοῦχουν ἐμπνεύσει
Τοῦ μακρινοῦ πελάου ἐκεῖνου ἡ θέα
Καὶ τῶν βυνῶν τῶν γαλανῶν, ποὺ ἐδῶθε
Διακρίνω καὶ ποὺ ἐσκέφτομα μιὰ μέρα
Νὰ περάσω, κρυφοὺς πλάθοντας κόσμους
Καὶ κρυφὲς εὐτυχιὲς γιὰ τὴ ζωή μου!
Ἄπραος τοῦ ριζικοῦ μου· τὴ θλιμμένη
Καὶ τὴ γυμνὴ ζωή μου μὲ τὸν Ἅδη
Πολλὲς φορὲς θ' ἀντάλλαζα εὐχαρίστως.

Δὲν τόλεγε ἡ καρδιά μου ὅπου θὲ νἄμουν
Δικασμένος τὴ νιότη μου νὰ φθείρω
Σ' αὐτὸ ἄγριο ἐτοῦτο τόπο, μὲς σ' ἀνθρώπους
Ἀγροίκους, ταπεινοὺς· πόχουν σπουδὴ τους
Τὰ παράξενα ὀνόματα καὶ γνώση,
Κ' ἔχουν θέμα τὸ γλέντι καὶ περγέλιο·
Ποὺ μὲ μισοῦν καὶ καταδιώκουν, ὄχι
Ἀπὸ φθόνο, γιατὶ δὲ μὲ νομίζουν
Ἀνώτερό τους, μὰ ἐπειδὴ γιὰ τέτοιο
Θαρροῦν ἐγὼ πὼς κρίνω τὸν ἑαυτό μου,
Ἂν καὶ ποτὲ δὲν ἔδωσα σημάδι
Σὲ πρόσωπο κανένα ἐγὼ γιὰ τοῦτο.
Τὰ χρόνια ἐδῶ περνῶ παρατημένος,
Κουμμένος, δίχως ἔρωτα, οὔτε ζήσῃ·
Καὶ στανικῶς σκληρὸς μὲς στὸ κοπάδι
Τῶν κακόβουλων γίνομαι· ἐδῶ πέρα
Ἀρετὲς κ' οἴχτο διώχτω, τοὺς ἀνθρώπους
Καταφρονῶ, γιὰ τὴν ἀγέλη ἐτοῦτη
Πόχω σιμά μου· καὶ πετάει ὡς τόσο
Τῆς νιότης ὁ ἀκριβὸς καιρός: πιὸ ἐξαίσιος
Ἀπ' τὴ φῆμη καὶ δάφνη, κι' ἀπ' τῆς μέρας
Τὸ καθάριο τὸ φῶς, κι' ἀπ' τὴν πνοή μας·
Ἀνώφελα σὲ χάνω, δίχως γλύκα
Καμμιά, σ' αὐτὸ τὸ ἀπάνθρωπο κονάκι
Ποὺ μὲ ζώνουν οἱ ὀδύνες, ὦ λουλοῦδι
Μοναδικό, τῆς ξέρικης τῆς ζήσης.

Ἀπ' τοῦ χωριοῦ τὸν πύργο ὁ ἀγέρας φθάνει
Φέρνοντας τὸν ἀχὸ τῆς ὥρας. Εἶταν
Ὁ ἀχὸς αὐτὸς παρήγορος, θυμᾶμαι,
Στὸ σκοτάδι τῆς αἰθούσας, τὶς νύχτες
Ὅταν παιδὶ μὲ ἀδιάκοπες τρομάρες,
Τὴν αὐγὴ λαχταρῶντας ἀγρυπνοῦσα.
Δὲν εἶναι πρᾶμα ἐδῶ π' ἀκούω ἢ βλέπω,
Καὶ νὰ μὴν ξαναφέρνῃ κάποια εἰκόνα.
Μέσα μου, καὶ γλυκειὰ νὰ μὴ ἀναβρύζῃ
Κάποια μνήμη, γλυκειὰ μὲ τὸν ἑαυτό της·

Μὰ μὲ πόνο ἀκλουθᾶει τοῦ τώρα ἡ σκέψη.
Τοῦ περασμένου μάταιος κάποιος πόθος,
Θλιμμένου ἀκόμη, καὶ νὰ σοῦ λέω: ὑπῆρξα.
Ἐκείνη ἐκεῖ ἡ στοὰ στὶς τελευταῖες
Τῆς ἡμέρας ἀχτίδες γυρισμένη·
Τὰ στορισμένα ἐτοῦτα τείχη, ἐκεῖνα
Τὰ κοπάδια, καὶ ὁ Ἥλιος ὅπου βγαίνει
Σ' ἐρημικὴ ἐξοχή, μὲς στὶς σχολές μου
Χίλιες ἀγάπες πρόσφεραν σὰν εἶταν.
Στὸ πλευρό μου, μιλώντας, πάντα, ὅπου εἴμουν
Ἐξουσιάστρα μου ἡ πλάνη. Καὶ σὲ τοῦτα
Τὰ παλαιὰ δωμάτια, ἐνῷ ἐφεγγίζαν
Τὰ χιόνια, καὶ σβουρίζανε οἱ ἀνέμοι.
Γύρω ἀπ' αὐτὰ τὰ πλατειὰ παραθύρια,
Ἀντηχοῦσαν τὰ γλέντια καὶ οἱ φωνές μου
Οἱ χαρωπὲς στὴν ἡλικία ποὺ δείχτει
Τὸ πικρὸ καὶ τὸ ἀνάξιο τῶν πραγμάτων
Τὸ μυστήριο, γεμᾶτο ἀπὸ γλυκάδα.
Ἀνεχόρταγη, ἀκέρια τὴ ζωή του
Σὰν ἐρωτιάρης ἄπραος τὸ παιδάκι
Ἐξεπλάνεσε ἐδῶ ἐρωτοτροπώντας
Κι' οὐράνια κάλλη πλάθοντας θαυμάζει·
Ὦ ἐλπίδες, ἐλπίδες τερπνὲς πλάνες
Τῆς πρώτης μου ἡλικίας! πάντα μιλώντας,
Σὲ σᾶς γυρίζω· γιατὶ μὲ τοῦ χρόνου
Τὸ διάβα, τὶς ποικίλες τὶς ἀγάπες
Καὶ τὶς σκέψες, δὲν ξέρω νὰ ξεχάσω.
Φαντάσματα, εἶναι, τὸ διακρίνω, ἡ δόξα
Καὶ ἡ τιμή· ψηλὸς πόθος μόνο οἱ τέρψες
Καὶ τ' ἀγαθὰ· δὲν ἔχει ἡ ζήσι κέρδος
Κανένα, κ' εἶναι ἀνώφελη, ἀθλιότη.
Καὶ μ' ὅλο ποὺ ἄδεια εἶναι τὰ χρόνια μου, ὅλο
Π' ἔρμη καὶ σκοτεινὴ ἡ κατάστασή μου
Ἡ θνητή, λίγο βλέπω πῶς ἡ τύχη
Μοῦ στερεῖ. Μ' ἄχ! ἐσᾶς παλιές μου ἐλπίδες
Κάθε ποὺ ξανασκέφτομαι. καὶ κεῖνο.
Τὸ ἀκριβὸ ὀνειροπόλημα τὸ πρῶτο,
Καὶ κατόπι κοιτάζω τὸν ἑαυτό μου
Ταπεινὸν τόσο κ' ἔτσι πονεμένον,
Καὶ νὰ μοῦ μένῃ ὁ θάνατος μονάχα
Σήμερα ἀπὸ τὶς τόσες τὶς ἐλπίδες,
Μοῦ σφίγγεται ἡ καρδιά, νοιώθω πῶς τέλεια
Παρηγοριὰ στὴ μοῖρα μου δὲ βρίσκω.
Κι' ὅταν σιμά μου ὁ θάνατος θὰ στέκῃ
Ὁ καλεσμένος, καὶ τὸ τέρμα θἄχῃ
Τῆς δυστυχιᾶς μου φθάσει· ὅταν θὰ γίνῃ
Ἡ γῆ γιὰ μένα ἀπόξενη κοιλάδα
Καὶ θὰ φύγῃ ἀπ' τὸ βλέμμα μου τὸ μέλλον,
Βέβαια ἀπὸ σᾶς θὰ καλεστῶ καὶ πάλι,
Κ' ἡ εἰκόνα ἐκείνη ἀκόμη νὰ στενάξω
Θὰ μὲ κάμῃ, φαρμάκι θὰ μοῦ δώσῃ
Γιατὶ ἔζησα τοῦ κάκου, καὶ ἡ γλυκάδα
Τῆς μέρας τῆς μοιραίας, μ' ἄλγος θὰ σμίξῃ.

Καὶ πιὰ ἀπ' τὴν πρώτη τρικυμία τῆς νιότης
Ποὺ οἱ χαρές, οἱ ἀγωνίες καὶ οἱ πόθοι ἀσκώναν,
Συχνὰ τὸ θάνατο ἔκραξα, καὶ γιὰ ὧρα
Ἐκεῖ στὴ βρύση ἐκάθιζα μὲ σκέψη,
Στὰ νερά της νὰ σόσω τὶς ἐλπίδες
Καὶ τὸν πόνο μου. Ἀκόλουθα ἀπ' ἀρρώστια
Τυφλή, σ' ἀμφιόλιαν ὁδηγημένος
Γιὰ τὴ ζωή, τὴν ὄμορφη τὴ νιότη
Καὶ τὸ ἄνθος τῶν φτωχῶν τῶν ἡμερῶν μου
Ἔκλαψα, ποῦ ἔτσι πάρωρα ἐμαράνθη·
Καὶ συχνὰ στὸ κρεββάτι πλαγιασμένος,
Τὸ γνώρισμο, τὶς νύχνες, στιχουργώντας
Στὸ χλωμὸ τὸ λυχνάρι λυπημένα.

ΠΕΤΡΑΔΙΑ

ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ὅσες φορὲς ἀπ' τὸ χωριό, ποῦ ξέχωρη ἔχει χάρη,
διαβαίνω Σαββατόβραδο καβάλλα στὸ μουλάρι,
δὲ σταματῶ στὶς κοκαλιὲς κι' οὔτε στὰ γιασεμιά του·
μήτε γιὰ τὶς κοπέλλες του πλατεύομαι ἐκεῖ κάτου.

Ἐγὼ πεζεύω καὶ τραβῶ σ' ἕνα φουρνάκι ὀπίσω,
τάχα πὼς τὸ μουλάρι μου στὴ γούρνα θὰ ποτίσω,
καὶ τὴν κακὴ νοικοκυρὰ ποὺ θἄρθῃ ἐκεῖ προσμένω,
νὰ βγάλῃ ἀφρᾶτο τὸ ψωμὶ τὸ μυσκομυρισμένο.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Τὸ φευγαλέο ἐθρήνησα τὸ πνεῦμα
Μὲ τὶς σιωπὲς καὶ μὲ τὴ νύχτα, κ' εἶπα
Σὲ μὲ ποὺ μάραινα ἀσμα ἐπιθανάτιο.
Ποιὸς σὲ θυμᾶται δίχως νὰ στενάζῃ,
Ὦ τῆς νιότης πρωτάνθισμα, ὦ ἡμέρες
Χαριτωμένες, ἀδιήγητες, ὅταν
Στὸν ἀστραπιαῖο θνητὸ χαμογελᾶνε
Πρώτη φορὰ οἱ κοπέλες· ὅταν γύρω
Τὸ κάθε τι χαμογελάει μὲ πόθο·
Ὅταν ὁ φθόνος παύει, δὲν ξυπνάει
Παρὰ ἀγαθὸς ἀκόμη· ὅταν οἱ ἀνθρωποι
(Ἀσυνείδητοι πράμα) σοῦ προσφέρουν
Σχεδὸν βοηθητικὸ τὸ δεξὶ χέρι.
Σοῦ συχωροῦν τὰ λάθη σου, γιορτάζουν
Τὸν ἐρχομό σου στὴ ζωὴ τὸ νέο,
Καὶ σκύβοντας σοῦ δείχτουν πῶς σὲ παίρνουν
Καὶ σὲ καλοῦν σὰν κύριο; Φευγαλάτες
Μέρες! σὰ νάταν ἀστραπὴ ἐσκορπίσαν.
Καὶ ποιὸς θνητὸς μπορεῖ νὰ μὴ γνωρίσῃ
Τὴ δυστυχιά, γιὰ αὐτὸν ἂν πιὰ ἔχει φύγῃ
Ἐκείνη ἡ εὐχάριστη ἐποχή, ὅταν ἔχει
Ὁ ὡραῖος καιρός του. ὅταν ἡ νιότη του ἔχει,
Ὠϊμένα ἡ νιότη, ὅταν ἡ νιότη σβύσῃ;

Ὦ Νερίνα! γιὰ σένα τάχα οἱ τόποι
Δὲ νοιώθω ἐτοῦτοι νὰ μιλοῦν; Πεσμένη
Τάχα εἶσ' ἐσὺ ἀπ' τὴ σκέψη μου; Ποῦ ἐπῆγες,
Ποῦ ἐῶω ἀπὸ σὲ τὴ μνήμη, μόνο εὑρίσκω,
Γλυκειὰ παρηγοριά μου; Δὲ σὲ βλέπει
Πιὰ ἐτοῦτη ἡ γῆ ἡ γενέθλιά σου. κ' ἐκεῖνο
Τὸ παραθύρι, ἀπ' ὅπου μοῦ μιλοῦσες,
Καὶ θλιμμένο ἀντιφέγγει τῶν ἀστέρων
Τὸ φέγγος, τώρα εἶν' ἔρημο. Ποῦ ἐπῆγες,
Ποῦ τὴ φωνή σου πιὰ τὴ ἠχῇ, δὲ νοιώθω.
Σὰν τότε, ὅπου στὸν κάθε τοῦ χειλιοῦ σου
Τόνο ἀπόμακρο, ὅπ' ἔφτανε σὲ μένα
Μοῦ χλώμαζε τὸ πρόσωπο; Ἄλλα χρόνια.
Οἱ ἡμέρες σου εἴτανε, ἔρωτα γλυκέ μου.
Ἐδιάβῃς. Ἄλλοι ἀπὸ τὴ γῆ ἔχουν κλῆρα
Νὰ διαβοῦν, καὶ σ' ἐαυτοὺς νὰ κατοικήσουν
Τοὺς μυρωδάτους λόφους. Μὰ μὲ βιάσῃ
Ἐδιάβῃς κ' εἶναι ὡς ὄνειρο ἡ ζωή σου.
Σὰν χόρευες ἐκεῖ, στὸ μέτωπό σου
Ἡ χαρὰ ἀντιφεγγοῦσε, μὲς στὰ μάτια
Ἡ πιστὴ φαντασία

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἀστρονομικὸς ἐκκλησιαστικὸς χρόνος.

Ὁ ἀστρονομικὸς ὁ χρόνος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀρχινᾶ ἀπὸ τὴν πρώτη τοῦ Μαρτιοῦ. Τὸ σύστημα ἀφτὸ παρέχει σπουδαῖα πλεονεχτήματα στὰ ζητήματα ποὺ συνεδένουμε μὲ τὸ ἀστρονομοεκκλησιαστικὸ ἡμερολόγιο καὶ ποὺ θὰ τὰ ξετάσουμε ἐδῶ ἕνα ἕνα.

Πρέπει καὶ ὅταν θὰ μεταρρυθμίσουμε τὸ ἡμερολόγιό μας νὰ μὴν ἀκολουθήσουμε τυφλὰ τὸ σύστημα τῆς Ρωμάνας Ἐκκλησίας ποὺ τὸ ἀστρονομικό της ἔτος τὸ ἀρχίζει μαζὶ μὲ τὸ πολιτικὸ ἀπὸ τὴν πρώτη τοῦ Γενάρη γιὰ νὰ ἶναι τάχα ἀκόλουθη. Μὰ μιὰ ποὺ δὲν ἄλλαξε τὸ παλιὸ σύστημα καὶ βάζει τὴν τελεφταία μέρα τοῦ δίσεχτου στὸ τέλος τοῦ Φλεβάρη, βρίσκεται δυὸ φορὲς ἀνακόλουθη καὶ προσπαθεῖ νὰ θεραπέψει τὸν μπερδεμὸ μὲ τὰ διπλὰ ***Κυριακὰ γράμματα*** σὲ κάθε δίσεχτο. Ἀφτὰ ἐμᾶς δὲ θὰ μᾶς χρειαστοῦνε καθόλου ἀκολουθώντας καὶ στὸ μεταρρυθμισμένο ἡμερολόγιο τὸ ἄμεμπτο ἀληθινὰ σύστημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως θὰ ἐκθέσουμε ἐδῶ μὲ λεφτομέρεια, καὶ ἀφτὸ ἀποτελεῖ τὴν πρωτοτυπία τῆς ἐργασίας μας ἀφτῆς.

Λοιπὸν ἡ τελεφταία μέρα τοῦ Φλεβάρη εἶναι καὶ ἡ ὑστερνὴ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἀστρονομικοῦ ἔτους, μιὰ ποὺ στὸ τέλος τοῦ Φλεβάρη βάζουμε τὴν περίσσια μέρα τοῦ δίσεχτου χρόνου.

«Ἡλίου κύκλοι»

Τὸ κοινὸ ἔτος (τὸ μὴ δίσεχτο δηλαδὴ) ἔχει 52 βδομάδες σωστὲς καὶ μιὰ μέρα, ὥστε μὲ ὅποια μέρα τῆς ἑβομάδας ἀρχινᾶ κάθε κοινὸ ἔτος μὲ τὴν ἴδια καὶ τελειώνει.

Λόγου χάρη τὸ 1922 ἀρχινᾶ (1η Μαρτίου, εἴπαμε) ἀπὸ Παρασκεβὴ καὶ τελειώνει Παρασκεβὴ (τὴν τελεφταία τοῦ Φλεβάρη 1923). Ὥστε ὁ Μάρτης τοῦ 1923 ἀρχινᾶ ἀπὸ Σαββάτο. Ὅμως τελειώνει ὄχι μὲ Σαββάτο ἄλλὰ μὲ Κυριακή, γιατὶ ὁ ἀκόλουθος Φλεβάρης χρονολογικὰ ἀνήκει στὸ πολιτικὸ ἔτος 1924, ποὺ εἶναι δίσεχτο καὶ γιὰ τοῦτο ἔχει 52 βδομάδες ἀλάκερες καὶ δυὸ μέρες.

Ὥστε τὸ ἀστρονομικὸ ἔτος 1924 ὡς δίσεχτο ἀρχινᾶ (τὴν 1 Μαρτίου) ἀπὸ Δευτέρα ἐνῷ πέρσι ἀρχίνησε ἀπὸ Σαββάτο· ἀφτὸ εἶναι.

Τώρα λίγη προσοχή.

Ἐπειδὴ κάθε κοινὸ χρόνο ἔχουμε (ἐξὸν τὶς ἀλάκερες βδομάδες) ἀπὸ μιὰ μέρα. καὶ κάθε τέταρτο χρόνο (τὸ δίσεχτο) ἀπὸ ἄλλη μιὰ μέρα—κἔχει ἑφτὰ μέρες ἡ ἑβδομάδα, πρέπει νὰ περάσουν 7 φορὲς ἀπὸ 4 χρόνια, γιὰ νὰ τελειώσει μιὰ περίοδο ἐτῶν, ποὺ θὰ ξανάρχουνται πάλι οἱ ἴδιες μέρες τῆς ἑβδομάδας κατὰ τὴν ἴδια σειρὰ στὶς ἡμερομηνίες.

Ἔχουμε λοιπὸν 7×4=28.

Ὥστε 28 χρόνια ἀποτελοῦνε μιὰν ἀλάκερη περίοδο τῆς ἀντάμωσης, ποὺ ἔχουν οἱ ἡμερομηνίες μὲ τὶς ἑβδομαδιάτικες μέρες.

Ἀφτὰ οἱ Βυζαντινοὶ Πασχαλιογράφοι τὰ λέγανε ***ἡλίου κύκλοι***, ποὺ δὲ θὰ πεῖ τίποτε στὴν πραγματικότητα.

Λεφκὸς ἀριθμὸς

Ἡ ἀριθμητικὴ τάξη ποὺ ἔχει τὸ κάθε ἔτος (τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας) στὴν εἰκοσιοχτάχρονη ἀφτὴν περίοδο, ποὺ ξανάρχουνται ταχτικὰ κατὰ τὴν ἴδια σειρὰ οἱ ἴδιες μέρες τῆς ἑβδομάδας κατὰ τὶς ἴδιες ἡμερομηνίες, λέγεται ***λεφκὸς ἀριθμός***.

Παρακάτου θὰ ξηγήσουμε γιατὶ τὸν εἴπαμε ἔτσι.

Γιὰ νἄβρω λοιπὸν τὸ λεφκὸ ἀριθμὸ ὁποιασδήποτε χρονιᾶς τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας ἀρκεῖ νὰ βγάλω ὅλα τὰ εἰκοσιοχτάρια ἀπὸ τὴ δοσμένη χρονιὰ καὶ νὰ κρατήσω τὸ ὑπόλοιπο.

Ἰδοὺ ὁ ἕφκολος ἀλγεβρικὸς τύπος.

Σύμβολα:

ε = ἔτος μετὰ Χριστό.
λ = λεφκὸς ἀριθμός.
π = πηλίκο (μόνο τὸ ἄκέραιο) ἀχρηοίμεφτο.

Τύπος II $\lambda = \varepsilon - 28\pi$.

Δηλαδὴ θὰ ἀφαιρέσουμε ἀπὸ τὸ ἔτος (ε) τὸ 28 τόσες φορὲς ὅσες μᾶς δείχνει τὸ πηλίκο (π), παναπεῖ ὅσες χωρεῖ, καὶ θὰ κρατήσουμε τὸ ὑπόλοιπο ποὺ μᾶς χρειάζεται.

Ἔτσι πορισταίνουμε ἀλγεβρικὰ τὸ ὑπόλοιπο ἀπὸ τὴ διαίρεση τοῦ $\left(\frac{\varepsilon}{28}\right)$

Ὥστε τὸ λ θὰ εἶναι ἕνας ἀριθμὸς ἀπὸ 0 ἕως 27. Λ. χ. στὰ 1921 ποὺ διαιρούμενο μὲ τὸ 28 ἀφίνει ὑπόλοιπο 17 ἔχουμε λ = 17.

Βδομαδιάτικη μέρα τῆς ὕστερης τοῦ ἔτους.

Τὶς μέρες τῆς ἑβδομάδας τὶς παραστήνουμε μἔναν ἀριθμὸ κατὰ τὴν τάξη ποῦ κρατοῦνε στὸ βδομαδιάτικο σύνολο ἔτσι:

1= Κυρ. 2= Δευτ. 3= Τρ. 4= Τετ. 5= Πέμ. 6= Παρ. 0= Σάβ.

Ὅταν θέλουμε νὰ βροῦμε: μιὰ ὁποιαδήποτε ἡμερομηνία μιᾶς ὁποιασδήποτε χρονιᾶς μας ποιὰ μέρα τῆς ἑβδομάδας πέφτει, ἀρκεῖ νὰ ξαίρουμε τί μέρα πέφτει ἡ τελεφταία ἡμερομηνία τοῦ Φλεβάρη.

Ἀφτὴν τὴν ἡμέρα ποὺ εἶναι ***ἡ ὑστερη τοῦ ἀστρονομικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους*** τὴ βρίσκουμε ἔκτελώντας τὸν ἑπόμενο ἄλγεβρικὸ τύπο.

Σύμβολα:

υ=ὕστερη μέρα τοῦ ἔτους (ἡ τελεφταία τοῦ Φλεβάρη)
κ=κατοστάρες τοῦ ἔτους (οἱ αἰῶνες θεωρούμενοι ὡς μονάδες).
δ=δεκάδες καὶ μονάδες τοῦ ἔτους· λόγου χάρη: ἂν τὸ ε=1921, τότες τὸ κ=19 καὶ τὸ δ=21

$\frac{\delta}{4}$ = τὸ τέταρτο τῶν δεκάδων καὶ μονάδων μόνο τὸ ἀκέραιο

π = πηλίκο (τὸ ἀκέραιο μόνο) ἄχρηστο

τ = τόσες φορὲς ὅσες μᾶς χρειάζεται.

Δηλαδὴ προσθέτουμε ἢ ἀφαιροῦμε τὸ συντελεστὴ τοῦ τ τόσες φορὲς ὅσες μᾶς βολεῖ γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ἄθροισμα ἢ τὸ ὑπόλοιπο ποὺ μᾶς χρειάζεται.

Τύπος III $\upsilon = 7\tau + \delta + \frac{\delta}{4} + 1 - \kappa$

Δηλαδὴ στὶς δεκάδες καὶ μονάδες τοῦ ἔτους προθέτουμε καὶ τὸ τέταρτό τους, μόνο τὸ ἀκέραιο, καὶ προσθέτουμε ἀκόμα καὶ 1.

Λόγου χάρη στὰ 1925 ἔχουμε δ = 25 καὶ $\frac{\delta}{4} = 6$

ὥστε $\delta + \frac{\delta}{4} + 1 = 32$

Ἀπὸ τὸ ἄθροισμα ἀφτὸ ἀφαιροῦμε τοὺς αἰῶνες ὡς μονάδες δηλ. τὸ κ.

Στὰ 1825 ἔχουμε κ = 19.

ὥστε 32 — 19 = 13.

α') Τὸ ὑπόλοιπο πρέπει νὰ εἶναι πάντα μικρότερο ἀπὸ 7 δηλαδὴ ἕνας ἀριθμὸς ἀπὸ 0 ἕως 6. Ἂμα βροῦμε λοιπὸν ἀριθμὸ μεγαλύτερο θὰ πεῖ πὼς περιέχει μέσα ἑβδομάδα (ἢ ἑβδομάδες) καὶ πρέπει νὰ τοῦ ἀφαιρέσουμε τὰ ἑφτάρια (νὰ τὸ διαιρέσουμε δηλ. μὲ τὸ 7 καὶ νὰ κρατήσουμε τὸ ὑπόλοιπο) ἀφτὸ θὰ πεῖ 7τ:

Ἐδῶ ἀφαιρώντας ἀπὸ 13 τὸ 7 ἔχουμε ὑπόλοιπο 6

υ = (13 — 7τ =)6

Δηλαδὴ στὰ 1925 Παρασκεβὴ (6) θὰ εἶναι ἡ τελεφταία τοῦ Φλεβάρη.

Ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰώνων δὲν ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸ ἄθροισμα $\delta + \frac{\delta}{4} + 1$, τότες ἀβγατίζουμε ἀφτὸ τὸ ἄθροισμα μὲ ἑφτάρια ὥς που νἀφαιρεθεῖ, ἀφτὸ σημαίνει τὸ 7τ.

Λ. χ. Στὰ 2006 ἔχουμε $\delta + \frac{\delta}{4} + 1 = 8$ καὶ κ = 20.

Ἀβγατίζουμε λοιπὸν τὸ 8 μὲ δύο ἑφτάρια ἀκόμα (14+8) κἔχουε ἄθροισμα 22. Ἀπ' ἀφτὸ ἀφαιρώντας κ = 20, ἔχουμε υ = 2 δηλ. Δευτέρα.

Μαθηματικὴ ἑρμηνεία τοῦ τύπου.

Ἰδοὺ πῶς συλλογιζόμενοι βρίσκουμε τὸν ἀνωτέρω τύπο (III).

Κατὰ τὸν πρῶτο αἰώνα μετὰ Χριστὸ (ἀπὸ ἔτος 0 ἕως 99) ποὺ δὲν ὑπάρχει ἀκόμη κατοστάρα, τὸ κάθε κοινὸ ἔτος (μέρες 365 = 7×52+1, δηλαδὴ ἀλάκερες 52 ἑβδομάδες καὶ 1 μέρα) ἀτοτελεῖ 1 μέρα ὡς πρὸς τὶς ἑβδομαδιάτικες μέρες, καὶ τὸ κάθε τέταρτο (δίσεχτο) ἀποτελεῖ ἄλλη 1 μέρα.

Ἂμα λοιπὸν προσθέσουμε στὸν ἀριθμὸ ἑνὸς ἀπὸ τὰ ἔτη ἀφτὰ τοῦ πρώτου αἰώνα (ποὺ εἶναι μόνο δεκάδες καὶ μονάδες δηλ. δ), τὸ ἀκέραιο τέταρτό του $\left(\frac{\delta}{4}\right)$, κιἀπὸ τὸ ἄθροισμα ἀφαιρέσουμε τὰ ἑφτάρια (7τ), δηλ. τὶς ἀλάκερες ἑβδομάδες ποὺ περιέχει, τὸ ὑπόλοιπο θὰ δείχνει ποιὰ μέρα τῆς ἑβδομάδας πέφτει ἡ προτελευταία τοῦ ἀστρονομικοῦ ἔτους, ἔκεινη δηλ. ποὺ συμπληρώνει τὶς 52 ἑβδομάδες (ἡ προτελευταία τοῦ Φλεβάρη).

Κιὅταν εἶναι δίσεχτο ἐπειδὴ τὸ $\frac{\delta}{4}$ ἀβγατίζει κατὰ 1 μονάδα τὸ ἀνωτέρω ὑπόλοιπο, δείχνει τὴν ἐπάβριο τῆς μέρας, ποὺ συμπληρώνει τὶς 52 ἑβδομάδες, δηλ. πάλι τὴν προτελεφταία τοῦ Φλεβάρη, ποὺ μὲ τὸ δίσεχτο ἔχει μιὰ μέρα παραπάνου.

Ὥστε γιὰ νὰ βροῦμε τὴν τελεφταία τοῦ Φλεβάρη, τὴν ὕστερη δηλ. τοῦ ἔτους, προσθέτουμε στὸ ὅλο ἄθροισμα καὶ 1 μονάδα ἀκόμα.

$$\upsilon = \delta + \frac{\delta}{4} + 1 - 7\pi$$

Ἀφτὰ γιὰ τὸν πρῶτο μετὰ Χριστὸ αἰώνα ποῦ δὲν ἔχει κ' εἴπαμε.

Τί γίνεται τώρα μὲ τοὺς κατοπινοὺς αἰῶνες ποὺ ἔχουνε κ; Ἐπειδὴ κάθε 100 χρόνια ἔχουνε 5218 βδομάδες παρὰ 1 μέρα, ὁ κάθε αἰώνας (100) ποὺ προσθέτουμε στὶς δεκάδες καὶ μονάδες, γιὰ νὰ συμπληρώσει τὴν βδομάδα του τρώει μιὰ μέρα ἀπὸ τὶς δεκάδες καὶ μονάδες του (δ).

Ὥστε τὸ ἐξαγομενο τοῦ ὑπόλοιπου $\left(\delta + \frac{\delta}{4} + 1\right) - 7\pi$ τῶν αἰώνων ποὺ ἔχουνε κ θὰ μᾶς δείχνει ἕνα λάθος μὲ ἀβγατισμένο τὸ βδομαδιάτικο ὄνομα τῆς ὕστερης μέρας (υ) κατὰ τόσες μονάδες, ὅσες κατοστάρες ἔχει τὸ ἔτος, ὥστε γιὰ νὰ τὸ ἰσορροπήσουμε δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσουμε τὶς κατοστάρες ὡς μονάδες (κ). Καταστρώνουμε λοιπὸν γιὰ τὴν ὕστερη μέρα τοῦ χρόνου τὸν ἑξῆς τύπο III $\upsilon = 7\tau + \delta + \frac{\delta}{4} + 1 - \kappa$.

Ἡ τελευταία τοῦ Φλεβάρη γιὰ τὸ μεταρρυθμισμένο.

Στὸ μεταρρυθμισμένο ἡμερολόγιο ἔχουμε γιὰ τὸν κάθε αἰώνα δυὸ μέρες λειψὲς ἀπὸ τὴν τελεφταία βδομάδα του, μιὰ τὴν κανονικὴ τοῦ παλιοῦ Ἰουλιανοῦ ποὺ εἴπαμε καὶ μιὰ ποὺ τοῦ παραλείπουμε τὴ δίσεχτη, ὥστε στὸν τύπο τοῦ μεταρρυθμισμένου ἀντὶς—κ γράφουμε —2κ.

Ἐπειδὴ ὅμως στὸν κάθε 4ο αἰώνα δηλ. στὴν κάθε κατοστάρα ποὺ εἶναι διαιρετὴ μὲ τὸ 4 προσθέτουμε τὴ δίσεχτη μέρα κἔτσι ὁ κάθε 4ος αἰώνας ἔχει ἀπ'τὴν τελεφταία βδομάδα του μιὰ μέρα μόνο λειψή, γιὰ τοῦτο ἐπειδὴ μὲ τὸ —2κ ἀφαιροῦμε ὅλους τοὺς αἰῶνες σὰ νὰ εἴχανε ὅλοι ἀπὸ 2 μέρες λειψὲς, εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ προσθέσουμε στὸν τύπο τὸ 4ο τῶν αἰώνων· γράφουμε λοιπὸν κοντὰ στἄλλα καὶ $+\frac{\kappa}{4}$ (μόνο τὸ ἀκέραιο).

Ἀκόμη ἐπειδὴ μόνο ἀπὸ τὸν 3ο αἰώνα κἐδῶ δὲν ἰσορροποῦνε στὶς ἡμερομηνίες τὸ παλιὸ Ἰουλιανὸ μὲ τὸ μεταρρυθμισμένο, ἐνῶ ἐμεῖς τοὺς ἀφαιροῦμε στὸν τύπο ὅλους ἀπὸ τὴν ἀρχή, προσθέτουμε ἄλλα +2, ὥστε τὸ +1 τοῦ παλιοῦ Ἰουλιανοῦ τὸ κάνουμε +3 στὸ μεταρρυθμισμένο, ἔτσι ἔχουμε τὸν ἑξῆς τύπο:

III′ $\upsilon' = 7\tau + \frac{\kappa}{4} + \delta + \frac{\delta}{4} + 3 - 2\kappa$.

Σημ. Τὰ τονούμενα σύμβολα εἶναι τοῦ μεταρρυθμισμένου ἡμερολογίου.

Δηλαδὴ ἀθροίζουμε τὸ τέταρτο ἀπὸ τὶς κατοστάρες τοῦ ἔτους $\left(\frac{\kappa}{4}\right)$ μόνο τὸ ἀκέραιο καὶ τὶς δεκάδες καὶ μονάδες τοῦ ἔτους (δ) καὶ τὸ τέταρτο τῶν δεκάδων καὶ μονάδων $\left(\frac{\delta}{4}\right)$ μόνο τὸ ἀκέραιο καὶ προσθέτουμε καὶ 3 ἀκόμα, κιἀπὸ τὸ ἄθροισμα ἀφτὸ ἀφαιροῦμε τὸ διπλάσιο τῶν αἰώνων δηλ. δυὸ φορὲς τὶς κατοστάρες (2κ) προσθέτοντας ἢ ἀφαιρώντας τὰ σχετικὰ ἑφτάρια γιὰ νὰ βροῦμε ἀριθμὸ ἀπὸ 0 ἕως 6.

Λόγου χάρη στὰ 1930 ἔχουμε $\frac{\kappa}{4} = 4$, $\delta = 30$, $\frac{\delta}{4} = 7$ καὶ 2κ = **38**.

Ὥστε υ′ = (4 + 30 + 7 + 3 — 38 =) 6 δηλ. Παρασκεβὴ ἡ τελεφταία τοῦ Φλεβάρη.

Ἡ βδομαδιάτικη μέρα μιᾶς δοσμένης ἡμερομηνίας

Στὸ ἐξαγόμενο τοῦ υ προσθέτουμε καὶ πόσες μέρες περάσανε ἀπὸ 1η Μαρτίου ἴσαμε τὴν ἡμερομηνία ποὺ ζητοῦμε, ἀφαιροῦμε ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τὰ ἑφτάρια καὶ τὸ ὑπόλοιπο δείχνει τὴ βδομαδιάτικη μέρα τῆς ἡμερομηνίας ποὺ ζητοῦμε.

Λ. Χ. στὰ 1921 τί μέρα εἶναι ἡ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ παλαιοῦ Ἰουλιανοῦ;

ἔχουμε υ	1
Μάρτιος	31
Ἀπρίλιος	30
Μάϊος	31
Ἰούνιος	30
Ἰούλιος	31
Αὔγουστος	31
καὶ Σεπτεμβρίου	15 ποὺ ζητοῦμε
τὸ ὅλο	200—7τ=4 δηλ. Τετάρτη

Ἐπαχτὲς τῶν μηνῶν

Γιὰ εφκολία ἀντὶς νὰ προσθέτουμε ἔτσι τοὺς μῆνες, προσθέτουμε στὸ υ τὴν ***ἐπαχτὴ*** τοῦ μήνα ποὺ ζητοῦμε τὴν ἡμερομηνία του, προθέτουμε καὶ τὴν ἡμερομηνία ποὺ ζητοῦμε κιἀπὸ τὸ ἄθροισμα βγάζουμε τὰ ἑφτάρια καὶ τὸ ὑπόλοιπο δείχνει τὴ βδομαδιάτικη μέρα.

Οἱ ἐπαχτὲς

0 Μάρτιος, Νοέμβριος
1 Ἰούνιος, Φεβρουάριος
2 Σεπτέμβριος Δεκέμβριος
3 Ἀπρίλιος, Ἰούλιος
4 Ὀκτώβριος
5 Μάϊος, Ἰανουάριος
6 Αὔγουστος.

Λ.χ. Τί μέρα πέφτει 26 Ὀκτωβρίου 1929;

	υ=4
Ἐπαχτὴ Ὀκτωβρίου	=4
ἡμερομηνία »	=26

Τὸ ὅλο 34—7τ=6 δηλ. Παρασκεβή.

Πῶς βρίσκεται ἡ ἐπαχτὴ τοῦ κάθε μήνα;

Προσθέτουμε τὶς μέρες ἀπὸ ὅλους τοὺς προηγούμενους μῆνες ἀπὸ Μάρτη καὶ δῶθε καὶ ἀπὸ τὸ ἄθροισμα ἀφαιροῦμε τὰ ἑφτάρια. Τὸ ὑπόλοιπο εἶναι ἡ ἐπαχτὴ τοῦ μήνα ποὺ δὲν προσθέσαμε.

Λ. χ. ζητοῦμε τὴν ἐπαχτὴ τοῦ Αὐγούστου

Μάρτιος	31
Ἀπρίλιος	30
Μάϊος	31
Ἰούνιος	30
Ἰούλιος	31

Τὸ ὅλο 153 — 7τ = 6 ἡ ἐπαχτὴ τοῦ Ἀβγούστου.

Σημ. Ὑπάρχουν ἀνθρωποι ποὺ ἔχουνε μεγάλη κλίση σἀφτὰ τὰ πράματα, μάλιστα κληρικοὶ καὶ μοναστηριακοὶ καὶ καταγίνονται μὲ πολὺ μεράκι.

Γιἀφτουνούς, γιὰ νὰ θυμοῦνται ἔφκολα τὶς ἐπαχτὲς καὶ γιὰ νὰ τὶς ἔχουνε πρόχειρες βάζουμε ἐδῶ ἕνα σχετικὸ τροπάρι σὲ ἦχο τέταρτο κατὰ τὸ «***Ἐδωκας σημείωσιν***».

Μηδεμίαν Μάρτιος,
ἔχει δὲ τρεῖς ὁ Ἀπρίλιος,
κἔχει πέντε ὁ Μάϊος·
μίαν ὁ Ἰούνιος,
Ἰούλιος τρεῖς δέ·
Αὔγουστος ἕξ ἔχει,
καὶ δύο ὁ Σεπτέμβριος,
τέσσαρας ἔχει δὲ ὁ Ὀκτώβριος·
καμμίαν ὁ Νοέμβριος,
καὶ δύο ἔ ει Δεκέμβριος·
πέντε Ἰανουάριος,
μίαν ὁ Φεβρουάριος.

Νὰ βρεθεῖ τὸ ἐναντίο.

Γιὰ νὰ βροῦμε ποιὰ καὶ ποιὰ χρονιὰ πέφτει ἡ τάδε ἡμερομηνία τὴν τάδε μέρα τῆς ἑβδομάδας:

Βρίσκουμε τὴν ἡμερομηνία τῆς ἀμέσως ἐρχόμενης Κυριακῆς ἀπὸ 1ης Μαρτίου.

Λόγ. χάρ. Κατὰ ποιὰ ἔτη ἡ 6 Σεπτεμβρίου εἶναι Πέμπτη;

Ἔχουμε Πέμπτη 6, καὶ 3 ὡς τὴν ἐρχόμενη Κυριακὴ 9, καὶ 2 ἡ ἑπαχτὴ 11, ἀφαιρώντας τὰ ἑφτάρια βρίσκουμε στὶς πόσες Μαρτίου τῆς χρονιᾶς εἶτανε Κυριακή. Στὶς (11—7=) 4 Μαρτίου.

Κάθε ἑφτάρι ποὺ προσθέτουμε στὸ 4 βρίσκουμε καὶ μιὰν ἡμερομηνία Κυριακῆς τοῦ ἔτους.

Σύμβολα:

Κ = Κυριακῆς ἡμερομηνία ἀπὸ 1 Μαρτίου.
λ = λευκὸς ἀριθμὸς (ὅπως εἴπαμε).
π = τὸ ἀχρησίμεφτο ἀκέραιο πηλίκο.
Τύποι γιὰ τὸ λ.

IV. $\lambda = 4(4K - 7\tau)$

Ἔχουμε δοσμένο Κ = 4.

Ὅταν δηλ. 4 Μαρτίου εἶναι Κυριακὴ ἡ 6 Σεπτεμ. θἶναι Πέμπτη

Ἐκτελώντας τὸν τύπο ἔχουμε

(4×4=)16 – (7×2)=2×4=3

λ = 8

δηλ. τὸ λ τοῦ βίσεχτου ἔτους ποὺ ζητοῦμε. Παναπεῖ τὸ 8ο ἔτος μετὰ Χριτὸν εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ δίσεχτα ποὺ ἔχει τὶς ἑβδομαδιάτικες μέρες στὶς ἡμερομηνίες ποὺ γυρεύουμε (6 Σεπτ. =Πέμπτη).

Προσθέτοντας ὅσες φορὲς θέλουμε εἰκοσιοχτάρια (28τ) στὸ 8 βρίσκουμε ἐπάπειρο τὰ δίσεχτα ἔτη ποὺ ἔχουν τὲς ἴδιες μέρες στὶς ἴδιες ἡμερομηνίες.

Τώρα ἂν ὀνομάσουμε λ′ (τονούμενο) τὸ λεφκὸ ἀριθμὸ τοῦ πρώτου ἔτους μετὰ τὸ βίσεχτο ἔχουμε:

$\lambda' = \lambda + 17 - 28\pi$

δηλ. στὸ λ = 8 προσθέτουμε 17 κἔχουμε λ′ = 25.

Δηλ. τὸ 25 ἔτος μετὰ Χριστὸ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα, μετὰ κάθε δίσεχτο, ἔτη ποὺ ἔχει τὶς μέρες κατὰ τὶς ἡμερομηνίες ποὺ ζητοῦμε καὶ ἀβγατίζοντάς το μὲ εἰκοσιοχτάρια (28τ) βρίσκουμε τἀντίστοιχα χρόνια μετὰ Χριστό.

Ἂν ὀνομάσουμε λ″ τὸ δεύτερο ἔτος μετὰ τὸ δίσεχτο ἔχουμε τὸν ἴδιο τύπο ἀλλάζοντας τοὺς τόνους.

$\lambda'' = \lambda' + 17 - 28\pi$.

Τὰ ἴδια καὶ γιὰ τὸ τρίτο μετὰ τὸ βίσεχτο

$\lambda''' = \lambda'' + 17 - 28\pi$.

Μὰ ἀντὶς νὰ ἀφαιροῦμεν 28 μετὰ τὴν πρόσθεση τοῦ 17. Ἀφαιροῦμε πάντα ἀπ' τὸ προηγούμενο λ τὸ 11, ὅταν ἀφαιρεῖται, καὶ προσθέτουμε τὸ λ′ ὅταν τὸ λ εἶνε μικρότερο ἀπὸ τὸ 11 καὶ δὲν μποροῦμε νὰ τοῦ ἀφαιρέσουμε 11.

Μἀφτὸν τὸν τρόπο σχηματίζουμε τὸν πίνακα ὅλων τῶν λεφκῶν ἀριθμῶν δηλ. τῶν 28 πρώτων ἐτῶν τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας.

Γράφουμε πρῶτα κατὰ σειρὰ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδας μὲ γράμματα τονούμενα γιὰ νὰ μὴ συγχίζουνται μὲ τοὺς ἀραβικοὺς τῶν λ′ ἔτσι δὰ: α′ = 1 δηλ. Κυρ., β′ = 2 δηλ. Δευτ. .... * = 0 δηλ. Σάββ.

Πίνακας τῶν λεφκῶν ἀριθμῶν

υ=	α′	β′	γ′	δ′	ε′	ς′	*
	0	12	24	8	20	4	**16**
	17	1	13	25	9	21	5
	6	18	2	14	26	**10**	22
	23	7	19	3	15	**27**	11

Στὴν πρώτη στήλη εἶναι τὰ ἔτη ποὺ ἔχουνε υ=1 δηλ. Κυριακὴ τὴν τελεφταία μέρα τοῦ Φλεβάρη καὶ ἀνάλογα τὶς ἀποδέλοιπες μέρες. Ἂν ἀπὸ τὸν τέταρτο ἀριθμὸ τῆς πρώτης στήλης 23, ἀφαιρέσω 11, βρίσκω τὸν πρῶτο τῆς δέφτερης στήλης 12, ποὺ ἔχει υ = 2 δηλ. Δεφτέρα. Ἔτσι καὶ στὶς ἄλλες στῆλες ἀνάλογα ἀπὸ τὸν τέταρτο ἀριθμὸ ἀφαιρώντας 11 ἢ προσθέτοντας 17 βρίσκω τὸν πρῶτο τῆς ἀμέσως ἀκόλουθης στήλης κἔτσι ἐπάπειρο.

Καὶ βάζοντας τὰ πολλαπλάσια τοῦ 28 στὸ καθένα βρίσκουμε τὰ σχετικὰ χρόνια στὸν αἰώνα ποὺ θέλουμε. Γιὰ τὸ δικό μας τὸν αἰώνα κ=19 ἔχουμε (28×68=) 1904 καὶ προσθέτουμε πιὰ ὅποιο λ θέλουμε καὶ βρίσκουμε ὅποιο υ θέλουμε καὶ τὰ ἐπακόλουθα.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΤΑ ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ

Δύο μῆνας ἔζησα ἀπὸ τὰ τελευταῖα καλοκαίρια εἰς ἕνα θαῦμα ἀνθρώπων καὶ φυσικῆς σκηνοθεσίας, ποὺ λέγεται χωρίον Ἄνω Μουσουνίτσα καὶ εἶνε ἡ πατρίδα τοῦ Θανάση Διάκου. Δὲν πιστεύω νὰ δύναται ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν τοποθεσιακὴν σκηνογραφίαν τῆς κανένα μέρος τοῦ κόσμου. Φανταισθῆτε τὴν Οἴτην, τὸ ἐλατομανὲς καὶ κρυφωνικὸν δουνόν, τὴν «Καν ταδόθραν» λαϊκῶς – διότι εἰς ἕνα βαραθρωτικὸν ἀπόκρυφον τοῦ ὄρους αὐτοῦ γέρνουν καὶ συγχύνονται τὰ κρυσταλλένια νερὰ του εἰς τὰ σκότη μυστηριωδῶν ἀνοιγμάτων τῆς γῆς — φανταισθῆτε μὲ πολύπτυχον καὶ λοφοδίβαλον Οἴτην, τὴν σκεπασμένην παντοῦ μὲ σύννεφα μαύρων ἐλατῶν, ν' ἀπλώνεται μακαρία καὶ ἀτελεύτητος ἀπέναντι εἰς τὴν Πατρίδα τοῦ Διάκου.

Φανταισθῆται ὄπισθεν, καταντικρὺ ἀκριβῶς, περιζυγιζόμενος εἰς τὸ κενὸν ὡς εἰς τὸ κέντρον τοῦ μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ διαστήματος, τὰ χιονολευκότατα τῶν ὀρέων, ὡς κυκνικοὺς ἀετοὺς ἀγκαλιάζοντας μὲ τὰ ἀνοίγματα τῶν μεγαλοπρεπῶν πτερύγων των τὸ μέγα ἠλιοδίνηγτον, ἢ νεφοδίνηγτον διάστημα. Τὸν Κόρακα καὶ τὰ περίφημα Βαρδούσια, ποὺ ἐξετρέλανεν, ἢ φασματικότος των καὶ ἡ παραδοξότης των ἕνα Γερμανόν, ὀνειροπλήκτον πλάνητα, τοῦ ὁποίου ἡ σκέψις ἐφεγγεν ὡς ἡ σελήνη καὶ ἡ καρδία ὡς ἡλιόφως. Τὰ Βαρδούσια τὰ ξακουσμένα, ὁποὺ μιλοῦν μὲ τὰ πνεύματα καὶ κρατοῦν εἰς τὰ διάσκια στέρνα των στοιβάδες αἰωνοβίων χιόνων, ἀποπετρωμένων, ἀλλὰ τὸ χειμῶνα καὶ ὅλες τὲς λεβεντιὲς τῆς Ἄνω Μουσουνίτσας, ποὺ δόσκουν ἐκεῖ τὰ ποίμνιά των. Εἰς τὰ λειβάδια τῶν Βαρδουσιῶν, ποὺ περιστοιχίζουν τὴν ὡς ἀποπέτρωμα κεραυνῶν καὶ κρατῆρα τῆς Σελήνης κορυφὴν καὶ περιβράχωσιν τοῦ Κόρακα, ὅπου ἔζησα τὸ καλοκαίρι ἐν μέσῳ χιόνων, «ὑπεράνω τῶν χιόνων καὶ τῶν δασῶν», μέσα εἰς τὸ πάγκαλον καὶ μεγαλειόμορφον αὐτὸ περιβάλλον, τὸ ὁποῖον καλεῖται «ἡ Καλλιέων χώρα», εἰς τὸ φωτόγραμμον, ζωφερόγραμμον—κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους —κύκλωμα τῶν «Κορακείων ὀρέων», ὁποὺ ἀξίζει ὁλόκληρον μέγαν πίνακα ζωγράφου καὶ καλεμτζῆ συγχρόνως καὶ ἀπέναντι τοῦ ὁποίου τὰ ὀνόματὰ Ἐλβετικὰ τοπεῖα εἶνε πιθανὸν νὰ εἶνε ἄμορφοι καὶ ἄψυχοι ὄγκοι, ὅ,τι εἶνε ἡ φωτογραφία ἀπέναντι πινάκων τοῦ Ρέμπραντ καὶ τοῦ Τίτσιαν...

Αὐτὰ εἶνε εἴς ἀπόψεις στιγμῆς, τὰ δύο σκηνογραφικὰ ὀοοθέσια. ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶνε αἰχμαλωτισμένη καὶ συνθεμένη ἡ Ἄνω Μουσουνίτσα, ἡ πατρὶς τοῦ Θανάση Διάκου — ἡ Οἴτη καὶ ὁ Κόρακας. Εἶπα συνθεμένη, διότι δὲν πρόκει

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος θέλομεν δημοσιεύσῃ κριτικὴν περὶ Ἑλλ. Μουσικῆς τοῦ κ. Θ. Συναδινοῦ.

— Ἐπίσης θὰ δημοσιευθῇ ἐμβριθὲς ἄρθρον περὶ τοῦ Ἀγροτικοῦ Ζητήματος.

— Χρυσόδετοι τόμοι τῆς «Ἀνθρωπότητος» τοῦ Α' Τόμου πωλοῦνται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Κολοκοτρώνη 62, ἀντὶ Δρ. 37.50 ἕκαστος.

Δ. Β. Πειραιά.— Ἡ ὑστερία ἀποτελεῖ κυρίως γυναικεῖαν νόσον. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ ἄνδρες πάσχοντες ἐκ τῆς νόσου ταύτης. Κατὰ τὸν Brignet οἱ ὑστερικοὶ ἄνδρες εἶνε εἰκοσάκις ὀλιγώτεροι τῶν ὑστερικῶν γυναικῶν.

Δ. Π. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθη τὸ πρὸς τὴν «Ἀνθρωπότητα» ποίημά σου· εὐχαριστοῦμεν. Ἀργότερα ἴσως διαθέτομεν ξεχωριστὴν σελίδα διὰ τοὺς νέους.

Στρατιωτικόν. Ἐνταῦθα.—Τὸ ἄρθρον πρὸς τὸν κ. Δημητρ. δὲν θὰ δημοσιευθῇ κατὰ παράκλησιν φίλου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου.

Α. Χ. Ζάνθην.— Ἐλάβομεν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν πολύ.

Ι. Α. Ἐνταῦθα — Ὁ Παῦλος ἔγραψε ἐκ Κορίνθου τὴν πρὸς Γαλάτας ἐν Ἀγκύρᾳ ἐπιστολήν του. Λέγει δέ. Ὦ ἀνόητοι Γαλάται. Ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

Δ. Π. Φιλόλογον.—Ὁ Καρδινάλιος Βέπμο ἦτο πολὺ ὑπερβολικός, εἰς τὸ πρὸς τὸν Ραφαῆλον ἐκεῖνο ἐπίγραμμά του. Εἴμεθα δὲ τῆς γνώμης πῶς ὁ Ραφαὴλ δὲν ἦτο τόσο μεγάλος, ὥστε, ὡς γράφει ὁ Βέμπο, ἡ «Φύσις ὅταν ἔζῃ τὸν ἐμίσησε φοβουμένη μὴν τὴν ὑπερνικᾷ καὶ ὅταν ἀπέθανε ἐφοβήθη μὴν συναποθάνει μαζύ του.

Σ. Β. Ἐνταῦθα.— Ἴδοὺ τί λέγει ὁ Charles Crrallcau: «Λέγουν πῶς ὁ μικρὸς Βασιλιᾶς τῆς Ρώμης, κυττάζοντας ἀπὸ ἕνα παράθυρο τοῦ Δούβρου τὰ χαμίνια νὰ παίζουν στὸν δρόμο, μελαγχολικός, μέσα σὲ μιὰ μυρωμένη καὶ φαυλοκλακευτικὴν Αὐλή, ἐφώναξε: Θἄθελα νὰ κυλισθῶ σ' αὐτὴ τὴν ὥμορφη λάσπη!

Φαίνεται πῶς κι' ὁ Οὐάϊλντ εἶχε αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία.

Ἀγαποῦσε τὴν «μαεστρία» ρωτοῦσε τοὺς νέους γιὰ τῆς μελέτες τους, γιὰ τὴν πνευματική τους ἰδιοσυγκρασία, μὲ τὸ ἐνδιαφέρον διευθυντοῦ συνειδήσεων, ἐμελοῦσε μὲ τὸν ἐνθουσιασμό τους κ' ἐπερικυκλώνετο ἀπὸ μίαν αὐλή, ὅλο καὶ πιὸ διαφορετικῶν στοιχείων. Ἀκαμπτος καὶ ζωτικὸς εἰδωλολάτρης, ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὶς ἀρχαῖες ἀναμνήσεις καὶ ἐγκαρδιωμένος ἀπὸ τῆς κοσμικές του ἐπιτυχίες ἤθελεν ἴσως νὰ ξαναζήσῃ αὐτὲς τῆς ἡρωϊκὲς ἡμέρες, ποῦ ἡ ντόγαλτες σκέψεις ἐπήγαιναν νὰ βροῦν τὸ μέλι τους στὰ χείλη τοῦ Πλάτωνος.

Ὅμως αὐτός, ποῦ ἦταν τόσο τεχνητὸς ἀπέναντι τῆς τέχνης, ἦταν ἕνας ἠραγματιστὴς ἀπέναντι τῆς ζωῆς.

Ἠκαλλιεργοῦσε μέσα του τὸν ἠρεμισμὸν ἐκεῖνον, ποῦ νομίζει ἀκλόνητον τὸν ἑαυτόν του.

«Ὅταν φθάνωμε, λέγει, στοὺς «Στοχασμούς», στὴν ἀληθινὴ πνευματικὴ καλλιέργεια, ποῦ εἶνε ὁ σκοπός μας, ἀποκτοῦμε τὴν τελειότητα ποῦ ὠνειροπολήσαν οἱ ἅγιοι, τὴν τελειότητα τῶν ἀνθρώπων ποῦ δὲν ἔχουν τὴν ἱκανότητα ν' ἁμαρτήσουν, ὄχι ἀπὸ ἀσκητισμόν, μὰ ἀπὸ παντοδυναμίαν ἐκπληρώσεως τῶν ἐπιθυμιῶν τους, χωρὶς κανένα πλήγωμα τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπὸ μιὰ τέλεια ἀδυναμία γιὰ τὴν ἐχζήτησιν κάθε πράγματος ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ τὴν πειράξῃ. Ἡ ψυχὴ τότε εἶναι μιὰ τόσο θεία ὀντότης, ποῦ μποιεῖ νὰ μεταμορφώσῃ τὰ στοιχεῖα πλουσιώτερης πείρας, λεπτότερης εὐαισθησίας ἑνὸς νέου τρόπου σκέψεως; τὰς πράξεις ἐκείνας ἢ τὰ πάθη, ποῦ θὰ ἦσαν χυδαῖα στοὺς χυδαίους, πρόστυχα στοὺς χυδαίους, πρόστυχα στοὺς ἀμαθεῖς ἢ κακὰ στοὺς ἀναιδεῖς ἀνθρώπους».

Νἄμαστε, ἀπὸ τώρα, πολὺ μακρυὰ ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον ἄνειρο! Τὸ δικαστήριο—μδλο ποῦ ὁ Οὐάϊλντ μάταια προσεπάθησε, ἐκεῖ τοὐλάχιστον, «νὰ μὴν ξεγυμνωθῇ ἐμπρὸς στοὺς ἀνθρώπους»— τὸν ἤκουσε νὰ διαλαλῇ ὅ,τι ἐπόθησε κι' ὅ,τι ἀπέκτησεν ἴσως.

Τὸν ρώτησε ὁ δικαστής:

—Πῶς ἐξηγεῖτε τὸν στίχο σας: «Εἶμαι ὁ ἔρωτας ποῦ δὲν τολμᾷ νὰ πῇ τὸ ὄνομά του»;

Κι' ἀπεκρίθη ὁ Οὐάϊλτ:

—Ὁ ἔρωτας ποῦ ἐννοῶ, εἶναι αὐτὸς ποῦ ὑπάρχει μεταξὺ ἑνὸς νέου ἀνθρώπου καὶ ἑνὸς νέου, ὁ ἔρωτας τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν, ὁ ἔρωτας ποῦ ἔνιωσε ὁ Πλάτων βάσιν τῆς φιλοσοφίας του, ὁ ἔρωτας ποῦ ὕμνοῦν τὰ «Σονέτα» τοῦ Σαίξπηρ καὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Εἶναι μιὰ βαθειὰ πνευματικὴ ἀφοσίωσις, τόσον ἀγνὴ ὅσο καὶ τελεία... Εἶναι ὡραῖο, εἶναι ἅγνό, εἶναι εὐγενικό, εἶναι ὁ ἔρωτας ἑνὸς ἀνθρώπου, ποῦ ἔχει πεῖρα τῆς ζωῆς καὶ ἑνὸς νέου γεμάτου ἀπὸ ὅλες τῆς χαρὲς καὶ τῆς ἐλπίδες τοῦ μέλλοντος....

Σ' αὐτὴ τὴν πάλι ἀνάμεσα στὰ σκοτάδια, τὰ παραπάνω λόγια ἦταν ἡ κραυγὴ τῆς ἀπελπισμένης ψυχῆς του, μιὰ γουλιά, ποῦ ἤπιε, ἀέρα καθαρό, μιὰ μυρωμένη ἀνάμνησις.... Ἠκολούθησαν ἔπειτα οἱ εὐφυολογίες, πάλι, κακορριγμένοι χαρακτηρισμοί, ποῦ μόνο τὴν ἰδική του καρδιὰ κτυποῦσαν.

Τὴν θλιβερὰ περίφημη αὐτὴ δίκη, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐβγῆκεν ὁ Οὐάϊλντ χαμένος, κατεστραμμένος, βαδίζοντας πρὸς κάθε πένθος, ποῦ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατον - ὁλόρθον μπροστά του καὶ αὐτὸν—πρέπει νὰ τὴν ἀφήσωμε μόνη της νὰ πέσῃ στὴ λησμονιά.»

Α. Ε. Ἐνταῦθα.—Ἐὰν δὲν λάβουν μέτρα ριζικά, ἐὰν δὲν φροντίσουν νὰ περιμαζεύσουν μὲ στοργὴν αὐτὸ τὸ λαό, τότε θὰ πᾶν ὅλα χαμένα

Η. Σ. Ἐνταῦθα.—Ἀπορεῖς καὶ σὺ μὲ τὴ στάσι του, μὰ ἐγὼ ὅμως καθόλου. Μὴ σὲ παρακαλῶ, λησμονεῖς πῶς ὁ Λυκούδης ἐρωτηθεὶς κάποτε περὶ ἀγνωμοσύνης εἶπε:

«Ἀπὸ οὐδεμιᾶς γλώσσης ἐλλείπει λέξις παραστατικὴ τῆς ἐννοίας τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ὅμως ἡ εὐεργεσία ὅταν μάλισα εἶναι μεγάλη καὶ ἔξοχος δημιουργεῖ παρὰ τῷ εὐεργετουμένῳ τόσω βαρεῖαν τὴν συνείδησιν τῆς ἐκ τῆς μεγάλης ὀφειλῆς ὑποτέλειαν, ὥστε ἡ ἀχαριστία ἐπέρχεται ὡς φυσικὴ ἀντίδρασις τοῦ καμφθέντος ἐγωϊστοῦ. Δὲν εἶνε δὲ οἱ χειρότεροι οἱ ἁπλῶς ἐπιλήσμονες τῆς χάριτος, οὔτε δυστυχῶς οἱ περισσότεροι, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ἐκ τῆς πρὸς τὸν εὐεργέτην ὀφειλῆς ταπείνωσις δημιουργεῖ γενικὴν ἐχθρότητα τοῦ εὐεργετουμένου καὶ ἀκατάσχετον τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀποδοῦσαι αὐτῷ βλάβην ἀντὶ τῆς εὐεργεσίας. Οὕτω τοὺς μᾶλλον ἀμειλίκτους ἐχθροὺς προσπορίζει ἡμῖν ἡ εὐεργεσία. Ὁ ἀγνώμων ὁ εἰπὼν ὅτι ἡ ἀγνωμοσύνη εἶνε ἡ ἀνεξαρτησία τῆς καρδίας ὑπεραπολογεῖτο ὄχι μόνον ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς βδελυρᾶς ἀνθρωπίνης φύσεως καθόλου».

Ι. Α. Ἐνταῦθα.— Πολλοὶ Φιλόσοφοι τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΘ' αἰῶνος. Αἴφνης ὁ Ἄγγλος Hobbes ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν, ὅστις ὑπεστήριξε μὲ πολλὴν ὑπομονήν. Λέγει αἴφνης εἰς ἕνα μέρος, ὅτι ἡ πρώτη κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξε κατάστασις ἀλληλοφαγίας καὶ ἀλληλοσφαγίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔθηκε πέρας ἡ σύστασις τῆς κοινωνίας, ἐπιδληθεῖσα ὑπὸ δεσπότου, ἐντεῦθεν δὲ προῆλθεν εἰς τὸ συμπέσμα, ὅτι ἡ κοινωνικὴ ὅπαρξις καὶ διατήρησις συνέχεται καὶ συνδέεται μὲ τὴν Δεσποτείαν, ὁ Rousseau ὅμως εἰς τὰ συγγράμματά του «Contrat Sosial» καίτοι ἀποδέχεται τὸ δόγμα τοῦ Hobbes κηρύττεται Δημοκρατικός.

Ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Γ. Ι. Βασιλείου Ἀνδρ. Λάτσκο. «Οἱ ἄνθρωποι ἐν πολέμῳ».

Ε. Γ. Οὐέλς. «Ἡ μηχανὴ ποὺ τρέχει μέσ' στὸ χρόνο». Νεωτεριστικὸν μυθιστόρημα τοῦ περιφήμου Ἄγγλου συγγραφέως.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

"ΖΗΤΩ Η ΖΩΗ,,

Ὁ Μακροκέφαλος μὲ τὸ ἀβυσσῶδες βλέμμα του μὲ τὴν κλασσικὴν γενειάδα του καὶ τοὺς πηχυαίους μύστακάς του, ὁ μεγαλόστομος γερμανὸς ἠθικολόγος, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν θεόρατη δραματικὴ του ἔκφρασι, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Τιμῆς» καὶ τῆς «Μάγδας» Ὁ γνωστὸς ἀπὸ 20ετίας ἐν Ἑλλάδι Ἕρμαν Σούντερμαν ἀπομεμακρυσμένος εἰς μίαν γωνίαν τῆς μεγάλης πατρίδος του ἔγραψε τελευταίως ἕνα του ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ζήτω ἡ Ζωὴ» καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ μετάφρασιν τοῦ καλλίστου ἠθοποιοῦ κ. Ἀργυροπούλου ἀνεβιβάσθη πρὸ ἡμερῶν εἰς τὴν σκηνὴν ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς Μ. Κοτοπούλη. Ὁ Ἕρμαν Σούντερμαν βαθὺς ψυχολόγος τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν αἵτινες ὡς ἀποτέλεσμα εἶχον τὴν σημερινὴν ἔκπτωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ κάθε τι τὸ ὁποῖον ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἠθικήν, φροντίζει μὲ πολλὴν δύναμιν νὰ μᾶς παρουσιάσῃ εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο τὴν τεραστίαν πάλην ἥτις διεξάγεται μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν στρωμάτων κάτω ἐκεῖ εἰς τὴν ἀναστατωθεῖσαν πατρίδα του.

Τὰ παρασκήνια τῆς κομματικῆς διαπάλης ζωγραφίζονται θαυμάσια μὲ ἀντιπροσωπευτικοὺς τύπους τοῦ Μιχαὴλ Κέλλιν Χάουζεν τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ὑποδύεται μὲ πολλὴν σύνεσιν ὁ κ. Ροζάν, καὶ τὸν Ρίχαρτν Φαλκερλίγκ, τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ὑποδύεται ὁ κ. Μυράτ.

Αἱ νέαι ἰδέαι καὶ αἱ νέαι ἀρχαὶ καὶ τὰ ἐρωτήματα ἅτινα ἐγέννησεν ὁ πανωλεθρικὸς τελευταῖος πόλεμος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου Γερμανοῦ ἐκφράζονται μὲ συντηρητικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν γερμανικὸν πνεῦμα, καὶ ἡ ἐσωτερικότης τῆς γερμανίδος γυναικός, τὸ θετικιστικὸν καὶ βαθὺ αἴσθημα μιᾶς γυναικὸς Γερμανίδος ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένης ἀναλύεται μὲ πολλὴν δύναμιν ἐφ' ὅσον μάλιστα καὶ τὸ πρόσωπον τῆς Γερμανίδος Μιμπεάτας, τῆς συζύγου τοῦ Κέλλιν Χαουζεν, ὑποδύεται ἡ ἱέρεια τῆς τέχνης τοῦ δράματος Δὶς Κοτοπούλη.

Ὁ Σούντερμαν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ εἶνε τόσον ἁπαλὸς καὶ τόσον δεξιοτέχνης ὥστε κατορθώνει ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καλύπτῃ τὸν πραγματικὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου του —διότι σκοπὸς τοῦ ἔργου τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ εἶνε νὰ ἐξυψώσῃ ὅσο δύναται τὴν πατρίδα του· διὰ τοῦ Κέλλιν Χάουζεν καὶ Φελκερλίγκ ζητεῖ νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα τῆς πολιτικότητος τῶν Γερμανῶν καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν Γερμανῶν πολιτικῶν εἰς τοὺς ἀγῶνάς των, ἐνῷ διὰ τῆς Μιμπεάτας μᾶς διδάσκει ὅτι μία γυναῖκα ὅταν εἶναι γερμανὶς δύναται μὲ ὅλην τὴν παραζάλην τῆς ἐκλύσεως τῶν ἠθῶν καὶ τὴν ὑλιστικότητα τῶν ἀτόμων τοῦ 20ου αἰῶνος νὰ καλύψῃ μίαν ἀτιμίαν πληρώνουσα αὐτὴν μὲ τὴν ζωὴν της προκειμένου μάλιστα ἐκ τῆς ὑπερόχου αὐτῆς πράξεως νὰ σωθῇ ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ κόμματος κτλ.,—ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ τόσον δεξιοτέχνης συγγραφεὺς κατορθώνει εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ νὰ συγκρατῇ ἀμείωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ, διότι πράγματα ἀναλυθέντα καὶ συζητηθέντα καὶ σχολιασθέντα ὑπὸ πολλῶν σοφῶν κοινωνιστῶν, πράγματα τόσον κοινὰ καὶ τετριμμένα (οἰκογενειακὰ δράματα τιμῆς) τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ μᾶς τὰ δώσῃ εἰς ἕνα χρονογράφημά του τὰ τοποθετεῖ μὲ πολλὴν τέχνην.

Ὁ Ἕρμαν Σούντερμαν δὲν εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐποχῆς, εἰς τὸ «Ζήτω ἡ Ζωὴ» δὲν μᾶς λέγει τίποτε τὸ νέον, μᾶς διδάσκει μόνον πῶς σκέπτονται οἱ Γερμανοί ἢ μᾶλλον πῶς πρέπει νὰ σκέπτωνται οἱ Γερμανοί. Διὰ τὴν τελειότητα τοῦ θιάσου τῆς Δος Κοτοπούλη, διὰ τὴν ὑπεροχότητα τοῦ Μυράτ καὶ τοὺς εὐγενεστάτους ἠθοποιοὺς τοῦ θιάσου αὐτοῦ νομίζω ὅτι περιττεύει πᾶσα κρίσις, ἕνας μεγάλος θαυμασμός, πρὸς τοὺς εὐγενεῖς αὐτοὺς καλλιτέχνας εἶναι ἀρκετό.

Διὰ τὰ σκηνικὰ τοῦ θεάτρου οὐδὲν ἔχει νὰ ἀντίπῃ, ἡ τέχνη τῆς προοπτικῆς, εὐτυχῶς εἰς τὴν διευθυνσιν τοῦ θεάτρου εἶναι πολὺ γνωστὸν τὸ Μιλάνον.

Βεράντες Δελτα-τα

καὶ γυρισμάτων καὶ βαραθρωτικῶν φαράγγων, χαωδῶν μυστικῶν ἀνειγμάτων, ἀφεγγοῦς νυκτὸς βασῶν, ἔχει τὰς ῥίζας του μέσα εἰς αὐτὰ τὰ τελευταῖα πρὸς τὸ βάθος σπίτια τοῦ χωριοῦ!

Τὸ πρὸς τὰ ἄνω λοιπὸν ἄνοιγμα, ἡ πρὸς τὰ ἄνω ἔξοδος τοῦ χωρίου εὑρίσκεται εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ Κόρακα, δεξιᾷ τοῦ ἀντιμετωπίζοντος αὐτόν, καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὰ περίφημα Βαρδουσιανὰ λειτάδια, ἔκτασιν μεγάλην, ὅπου δύναται νὰ βοσκήσουν ἀνέτως καὶ 30, χιλ. πρόβατα, φρασσομένην γύρωθεν ἀπὸ τοὺς ὡς ὑλοποιημένην ἔκστασιν, ὡς ἀπολιθωμένας ψυχάς, ὡς συμπνιγμένας φωνὰς γηΐνου μυστικοῦ μεμονωμένους παραδοξομόρφους βράχους, οἵτινες καλοῦνται Βαρδουσιανὰ ὄρη. Εἰς τὴν ἔρημον αὐτήν, ἡ ὁποία φαίνεται ὡς νὰ μετετοπίσθῃ ἀρτία ἀπὸ καμμίαν ἄποψιν τῆς Σελήνης, ἔμεινα μέσα εἰς τὴν ποιμενικὴν καλύβην τοῦ μπάρπα Γιάννη τοῦ Σαντίκα, ἀποστενάζων πρὸς τὴν ἔρημον τοῦ σύμπαντος τὰ παθήματά μου καὶ τὴν ὀδύνην μου. Διότι δὲν μὲ ὡδήγησεν ἕως τὰ ἀπόμακρα καὶ ταραγικὰ αὐτὰ μέρη, παρὰ καρδιοφόρον πάθος, ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχει κατάληξιν, εἰμὴ εἰς τὸν τάφον. Ἐκεῖ εὑρέθην πρὸ τῆς καταπλήξεως ἐκ τῆς φύσεως καὶ πρὸ τῆς ἀγαθότητος τῶν ποιμένων, οἱ ὁποῖοι εἶνε εὐτυχεῖς μόνον διότι δὲν φιλοσοφοῦν.

Χ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ

ΣΥΝΔΙΟΙΚΗΤΑΙ Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

'ΝΕΣΤΟΣ, ΕΦΘΑΣΑΝ ΚΑΙ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΠΝΟΠΩΛΕΙΑ ΤΑ ΠΕΡΙΦΗΜΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ 'ΝΕΣΤΟΣ,

Γ. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
9-ΛΦ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-9
ΩΡΑΙ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ 9-12 & 4-6

ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΟΛΓΑΣ 103
Ἡ τελειοτέρα τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης Θαῦμα τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐγκαταστάσεως.
τοῦ Ἰατροῦ Κου Ἰωάννου Θύλα.
ΑΡΙΣΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ, ΤΕΩΣ ΥΠΑΤΡΟΥ ΕΝ ΤΩ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩ ΣΤΡΑΤΩ

Α. ΜΑΤΕΣΙΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ 97 - ΣΟΛΩΝΟΣ - 97

ΙΩ. ΤΖΙΒΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Κ. ΠΕΡΙΒΟΛΙΩΤΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 79 (Κάτωθεν Ἀλλ. Ῥουσοπούλου)

ΣΠΥΡΟΣ ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Σταθμὸς Ὁμονοίας—Πειραιῶς—Ἀθηνῶν
Ὁ εὐγενικὸς καὶ φιλοπρόσοδος αὐτὸς νέος ἔχει πλουτίσει τὸ Καπνοπωλεῖον καὶ Ζαχαροπλαστεῖον τοῦ μὲ ὅλα τὰ εἴδη. Ἐπίσης πωλοῦνται ὅλα τὰ Περιοδικὰ καὶ αἱ Ἐφημερίδες.

ΝΙΚΟΛ. ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΒΕΪΚΟΥ ΚΑΙ ΝΤΟΥΣΑ ΒΟΤΣΑΡΗ

Δ. ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΙΑΤΡΟΣ 17 - ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ - 17
ΩΡΑΙ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ 3—5

ΑΔΕΛΦΟΙ ΘΕΡΜΙΔΟΥ
ΑΙΟΛΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟΥ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ
ΚΟΜΨΑ ΣΤΕΡΕΑ
ΣΤΟΥ ΓΕΩΡΓΑΤΟΥ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ

ΜΕΓΑ ΚΑΠΝΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΠΝΩΝ & ΣΙΓΑΡΕΤΤΩΝ
ΠΩΛΗΣΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΗ & ΛΙΑΝΙΚΗ
ΛΑΡΙΣΣΑ ΑΘΗΝΑΙ
Χ. ΣΑΡΜΟΥΣΑΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Α. ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑΚΗ & Α. ΚΑΪΤΑΤΖΗ
4-Ὁδὸς Σκτωβριάνου-4

ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

ΓΙΑΝΟΥΚΑΚΗ

&

ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ

ΤΑ ΕΙΔΗ ΣΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ

ΧΡΥΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ-ΣΤΑΔΙΟΥ 44

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗ

ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

'Εν Σμύρνη..... Παπασλιώτης καὶ Θεοδωρίδης
'Εν Θεσσαλονίκη..... Καστρινάκης καὶ Γεωργαντᾶς
'Εν Χίῳ..... Π. 'Ιατρίδης
'Εν Μυτιλήνη..... 'Αδελφοὶ Χατζηδανὴλ
'Εν 'Αλεξανδρεία..... Στέφανος Πάργας (Διευθυντὴς «τῶν Γραμμάτων»
'Εν Βόλῳ..... Κ. Παρασκευόπουλος

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΥΠΩΣΙΝ